

КАЗАНСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

М.М. КЭРУЛЫ

**НАЧАЛЬНЫЙ КУРС ГРАММАТИКИ
ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА**

Учебное пособие

**КАЗАНЬ
2016**

УДК 811.512'36
ББК 81.2-2
К98

*Печатается по рекомендации
Ученого совета Института международных отношений
Казанского (Приволжского) федерального университета в рамках
реализации Федеральной целевой программы по подготовке специалистов
с углубленным знанием истории и культуры ислама*

Рецензенты:

кандидат филологических наук, доцент **А.Р. Рахимова**;
кандидат филологических наук, доцент **А.М. Тузлу**

Кэрулы М.М.
К98 Начальный курс грамматики турецкого языка: учебное пособие /
М.М. Кэрулы. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2016. – 168 с.

ISBN 978-5-00019-609-0

В настоящей книге представлена грамматика начального курса современного турецкого языка. Главы содержат в себе тексты для чтения, соответствующие темам разделов, грамматический материал на русском языке, примеры с переводами и упражнения на закрепление темы.

Издание рассчитано в первую очередь на студентов-регионоведов, но будет, несомненно, полезно всем, кто совершенствует свой турецкий язык. Оно также может быть использовано как самоучитель и справочное пособие.

**УДК 811.512'36
ББК 81.2-2**

ISBN 978-5-00019-609-0

© Кэрулы М.М., 2016
© Издательство Казанского университета, 2016

GİRİŞ

ВВЕДЕНИЕ

Предлагаемое учебное пособие предназначается для студентов программ бакалавриата, обучающихся по специальности «Зарубежное регионоведение» и профилю «История и культура исламской цивилизации». Учебник рассчитан на лиц, изучающих турецкий как первый или второй иностранный язык. Цель книги – научить студентов применять иностранный язык в профессиональной деятельности, т. е. выработать у них навык понимания оригинальной исторической литературы, развить умение излагать прочитанный материал в кратком и обобщенном виде, а также научить их вести беседу по специальности.

Пособие состоит из фонетического раздела и 12 уроков, содержащих грамматические пояснения и упражнения к ним, а также тексты по основам специальности с упражнениями для овладения специальной лексикой. Фонетический раздел включает в себя обзор звуков, основные правила чтения и интонации и соответствующие тренировочные упражнения. Грамматические упражнения обеспечивают усвоение активного грамматического минимума, обслуживающего устную речь и чтение на начальном этапе обучения иностранному языку. Тексты отобраны в соответствии с актуальностью тематики, информативностью и познавательной ценностью. К каждому тексту разработаны задания для контроля понимания прочитанного и для обсуждения в аудитории.

Упражнения, входящие в состав типового урока, подразделяются на четыре основные группы:

- 1) грамматические упражнения, направленные на отработку форм и правил употребления основных грамматических явлений;
- 2) лексические упражнения, направленные на закрепление слов и словосочетаний, входящих в активный словарь урока;
- 3) упражнения на словообразование, имеющие своей целью развитие аналитических навыков обучаемого и расширение его пассивного словаря на основе знания аффиксов;
- 4) речевые упражнения, нацеленные на развитие у обучаемого навыков устной монологической и диалогической речи.

Структура пособия позволяет использовать его как для аудиторных занятий, так и для самостоятельного изучения языка.

TÜRKÇENİN ÖZELLİKLERİ¹

ОСОБЕННОСТИ ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА

1. Турецкий язык относится к алтайской ветви урало-алтайской языковой группы. Он родственен таким языкам, как татарский, киргизский, узбекский, туркменский, азербайджанский и т. д.

2. В турецком языке нет четкой дифференциации между различными частями речи. Так, в предложении *Kilo alınca **tatlı** yemeği bıraktım* (Я перестал есть **сладкое** после того, как поправился) слово *tatlı* является существительным, в предложении *Sen ne **tatlı** çocuksun!* (Какой ты **милый** ребенок!) – прилагательным, а в предложении *Çok **tatlı** konuşuyorsunuz* (Как **хорошо** вы разговариваете) – наречием.

3. Преобладающее большинство слов в турецком языке относится к именным частям речи, которые могут образовываться как от именных, так и от глагольных основ. К примеру, существительное *tarihçi* (историк) образовано от существительного *tarih* (история) при помощи аффикса *-çi*, а существительное *bilgin* (мудрец) – от глагольной основы *bil* (знать) путем прибавления аффикса *-gin*.

4. Аффиксы многофункциональны и многозначны. Например, аффикс исходного падежа *-dan / -den* (*masadan* – со стола, *evden* – из дома) может передавать причинно-следственную связь (*Ali hastalıktan çok zayıfladı.* – Али очень похудел из-за болезни).

5. Согласование прилагательного с существительным в числе, роде и падеже отсутствует (*küçük ev* – маленький дом, *küçük kızlar* – маленькие девочки).

6. В турецком языке нет префиксов.

7. Существительное в турецком языке не имеет категории рода.

Türkçenin ses özellikleri

Фонетические особенности турецкого языка

1. Принцип небного притяжения.

Этот принцип состоит в том, что за гласными переднего ряда (небными: *e, i, ö, ü*) могут следовать только гласные переднего ряда,

¹ Hengirmen M. Türkçe Öğreniyoruz. Ankara. 1988. S. 111.

за гласными заднего ряда (ненебными: *a, ɪ, o, u*) – только гласные заднего ряда.

Например: *açık* (открытый), *adım* (шаг), *barış* (мир), *bilezik* (браслет), *eğitim* (образование), *üzüm* (виноград). Данный принцип не соблюдается в некоторых словах исконно тюркского происхождения (*anne* – мама, *elma* – яблоко), заимствованиях (*pilot* – пилот, *seyahat* – путешествие) и сложных словах (*akciğer* – легкие, *başkent* – столица). Также принципу небного притяжения не подчиняются семь аффиксов (-*уor*, -*ken*, -*ki*, -*leyin*, -(*i*) *mtrak*, -*daş*, -*gil*).

2. Принцип небно-губного притяжения.

Этот принцип состоит в том, что за неогубленными гласными (*a, e, ɪ, i*) могут следовать только неогубленные (*a, e, ɪ, i*), а за огубленными – либо узкие огубленные (*u, ü*), либо широкие неогубленные (*a, ɪ*)¹. В обобщенном виде данный принцип можно представить следующим образом:

- a* → *a, ɪ* (*anlam* – смысл, *açık* – открытый)
- e* → *e, ɪ* (*elemek* – просеивать, *eğitim* – образование)
- ɪ* → *a, ɪ* (*ısmarlamak* – заказывать, *ısınmak* – греться)
- i* → *e, ɪ* (*izlemek* – смотреть, *izin* – разрешение)
- o* → *a, u* (*oynamak* – играть, *okul* – школа)
- ö* → *e, ü* (*öğretmen* – учитель, *öğüt* – наставление)
- u* → *a, u* (*uyanmak* – просыпаться, *uyku* – сон)
- ü* → *e, ü* (*ürkek* – пугливый, *üzüm* – виноград).

Принцип небно-губного притяжения нарушается в некоторых исконно турецких (*yağmur* – дождь, *tavuk* – курица, *kavurmak* – обжаривать) и заимствованных словах (*radio* – радио, *televizyon* – телевизор, *otobüs* – автобус).

При добавлении аффиксов к словам, в которых нарушается принцип небно-губного притяжения, согласование гласных аффиксов идет по последней гласной букве в слове: *konsolos* (консул) → *konsolosluk* (консульство) → *konsoloslukta* (в консульстве).

3. Закон гармонии согласных.

В турецких словах идущие подряд две согласные согласуются по звонкости. Это имеет значение при выборе аффиксов. Если ос-

¹ Кузнецов П.И. Учебник турецкого языка: начальный курс. М., 1999.

нова слова заканчивается на звонкую согласную, то выбирается аффикс, начинающийся со звонкого согласного, и наоборот. Это называется гармонией согласных (или уподоблением согласных): *aç-ti-m* (открыл), *aç-tur-dı-m* (попросил открыть), *aç-tur-ıl-dı* (был открыт).

4. Ударение.

Для большинства турецких слов характерно ударение на последнем слоге. Ударение не на последнем слоге встречается в заимствованных словах (*bánka* – банк, *eféndi* – господин, *tiyátro* – театр, *lokánta* – ресторан) и географических названиях (*Rúsyá* – Россия, *Páris* – Париж, *Ánkara* – Анкара, *Danimárka* – Дания). При присоединении аффиксов ударение перемещается на последний слог: *çocúk* → *çociğün* → *çociğundá* → *çociğundakí* → *çociğundakiné*. Однако некоторые аффиксы в турецком языке являются безударными. В словах, содержащих данные аффиксы, ударение падает на предшествующий им слог.

• ÜNİTE 1 •
MERHABA!
ЗДРАВСТВУЙТЕ!

TÜRK ALFABESİ
ТУРЕЦКИЙ АЛФАВИТ

В современном турецком алфавите 29 букв, причем каждому звуку соответствует буква:

Aa Bb Cc Çç Dd Ee Ff Gg ğ Hh İı İi Jj Kk Ll Mm Nn Oo Öö Pp Rr Ss Şş Tt Uu Üü Vv Yy Zz

ОСОБЕННОСТИ ПРОИЗНОШЕНИЯ

Буква	Фонема	Описание
a	[a]	как рус. <i>А</i>
b	[b]	как рус. <i>Б</i>
c	[dʒ]	как англ. <i>j</i>
ç	[tʃ]	как рус. <i>Ч</i>
d	[d]	как рус. <i>Д</i>
e	[ɛ]	как рус. <i>Э</i>
f	[f]	как рус. <i>Ф</i>
g	[g]	как рус. <i>Г</i>
ğ	[:],[j]	<i>уитишак g</i> («мягкий g»): в соседстве с гласными заднего ряда удлинняет предыдущую гласную, в соседстве с гласными переднего ряда обозначает звук, близкий к рус. <i>Й</i>
h	[h]	как англ. <i>Н</i>
ı	[ɯ]	близко к рус. <i>Ы</i> , но более задний звук
i	[i]	как рус. <i>И</i>
j	[ʒ]	мягче рус. <i>Ж</i>
k	[k]	как рус. <i>К</i>
l	[l]	как рус. <i>Л</i>
m	[m]	как рус. <i>М</i>
n	[n]	как рус. <i>Н</i>
o	[o]	как рус. <i>О</i>
ö	[œ]	как татар. <i>Ө</i>

p	[p]	как рус. П
r	[r]	как рус. Р, но не такой раскатистый, нередко имеет «ш»- или «ж»-образный призвук
s	[s]	как рус. С
ş	[ʃ]	мягче рус. Ш
t	[t]	как рус. Т
u	[u]	как рус. У
ü	[y]	как татар. У
v	[v]	как рус. В
y	[j]	как рус. Й
z	[z]	как рус. З

Помимо этого, в турецком алфавите имеется два орфографических знака:

1) (') – *kesme işareti* (апостроф), отделяет словообразовательные и словоизменительные аффиксы от имен собственных: *Türkiye'de* (в Турции), *Ayşe'nin* (у Айше), *Atatürk Caddesi'ne* (на улицу Ататюрка) и т. д.

2) (^) – *şapka işareti* (знак удлинения и смягчения), служит для обозначения долготы (*âlem* «знак» – *âlem* «мир») и мягкости согласных (*kar* «снег» и *kâr* «выгода, прибыль»).

TANIŞMA – SELAMLAŞMA – DİLEKLER ЗНАКОМСТВО – ПРИВЕТСТВИЕ – ПОЖЕЛАНИЯ

Merhaba (*Здравствуйте*)

Aykut: Merhaba! (*Здравствуй!*)

Gülay: Merhaba! (*Здравствуй!*)

Aykut: Benim adım Aykut, senin adın ne? (*Меня зовут Айкут, а тебя как?*)

Gülay: Benim adım Gülay. (*Меня зовут Гюлай.*)

Aykut: Memnun oldum. (*Рад знакомству.*)

Gülay: Ben de memnun oldum. (*Я тоже рада.*)

Günaydın (06.00 – 10.00) (*Доброе утро!*)

İyi günler (10.00 – 17.00) (*Добрый день!*)

İyi akşamlar (17.00 – 22.00) *(Добрый вечер!)*

İyi geceler (22.00 – ...) *(Спокойной ночи!)*

Nasılsın? (Как у тебя дела?)

Özlem: Merhaba Zeynet! *(Здравствуй, Зейнеп!)*

Zeynep: Merhaba Özlem! *(Здравствуй, Озлем!)*

Özlem: Nasılsın? *(Как дела?)*

Zeynep: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın? *(Хорошо, ты как?)*

Özlem: Teşekkürler, ben de iyiyim. *(Спасибо, я тоже в порядке.)*

Zeynep: İyi akşamlar, hoşça kal. *(Желаю приятного вечера, до свидания!)*

Özlem: İyi akşamlar, güle güle. *(Желаю приятного вечера, до свидания!)*

Ne haber? (Что нового?)

İnci: Merhaba Buket, ne haber? *(Здравствуй, Букет, что нового?)*

Buket: İyilik, senden ne haber? *(Хорошо, ты как?)*

İnci: Benden de iyilik. Görüşmek üzere. *(Я тоже в порядке. До свидания!)*

Buket: Görüşürüz. *(До свидания!)*

Ne var, ne yok? (Как дела?)

Leyla: Günaydın Sevim, ne var ne yok? *(Доброе утро, Севим, как дела?)*

Sevim: İyilik, sende ne var ne yok? *(Хорошо, ты как?)*

Leyla: Eh işte, fena değil. *(Да так, неплохо.)*

Sevim: Hoşça kal. *(До свидания.)*

Leyla: Güle güle. *(До свидания.)*

Nerelisin? / Nereden geldin? (Откуда ты родом?)

Silver: Günaydın. *(Доброе утро!)*

Albert: Günaydın. *(Доброе утро!)*

Silver: Senin adın ne? (*Как тебя зовут?*)

Albert: (Benim adım) Albert. Senin adın ne? (*Меня зовут*) Альберт, а тебя как зовут?)

Silver: (Benim adım) Silver. Memnun oldum. (*Меня зовут*) Сильвер. *Очень приятно.*)

Albert: Ben de memnun oldum. (*Мне тоже приятно.*)

Silver: Nerelisin? (*Откуда ты?*)

Albert: Rusyalıyım. Pekî, sen nereden geldin? (*Я из России. А ты откуда?*)

Silver: Ben Arnavutluk'tan geldim. (*Я из Албании.*)

Albert: Tamam, sonra görüşürüz. (*Хорошо, увидимся.*)

Silver: Görüşürüz. (*До свидания.*)

Bazı Dilek Bildiren İfadeler (Некоторые пожелания)

İyi tatiller! (*Хороших каникул!*)

İyi hafta sonları! (*Хороших выходных!*)

İyi dersler! (*Хороших уроков!*)

İyi şanslar! (*Успехов!*)

İyi uykular! (*Спокойной ночи!*)

İyi eğlenceler! (*Хорошо повеселиться!*)

İyi yolculuklar! (*Счастливого пути!*)

Allahaismarladık! (*С Богом!*)

BU / ŞU / O BUNLAR / ŞUNLAR / ONLAR KİM / NE

ЭТОТ / ТОТ ЭТИ / ТЕ КТО / ЧТО

BU (это) => для указания на предмет, находящийся недалеко от говорящего

ŞU (то) => для указания на предмет, находящийся немного в отдалении

O (то) => для указания на предмет, находящийся на большом расстоянии от говорящего

Örnekler (примеры):

Bu ne (dir)? Bu çanta(dir). Что это? Это сумка.

Bu kim (dir)? Bu doktor(dur). Кто это? Это доктор.

Bunlar ne (dir)? Bunlar kalem (dir). Что это за предметы? Это ручки.

Bunlar kim (dir)? Bunlar öğrenci (dir). Что это за люди? Это ученики.

BURASI NERESİ?

ЧТО ЭТО? (ДЛЯ ОБОЗНАЧЕНИЯ МЕСТНОСТИ)

1. <i>Burası neresi?</i>	2. <i>Şurası neresi?</i>	3. <i>Orası neresi?</i>
<i>Burası İstanbul.</i>	<i>Şurası İzmit.</i>	<i>Orası park.</i>
Что это за место?	Что это за место?	Что это за место?
Это Стамбул.	Это Измит.	Это парк.

ÇOĞUL EKİ

ОКОНЧАНИЕ МНОЖЕСТВЕННОГО ЧИСЛА

В турецком языке множественное число именных частей речи образуется путем прибавления окончания *-lar/ -ler*.

Суффикс *-lar/ -ler* подчиняется закону гармонии гласных:

a, ı, o, u => -lar *kutu – kutular* (коробка – коробки), *dolap – dolaplar* (шкаф – шкафы)

e, i, ö, ü => -ler *fil – filler* (слон – слоны), *köy – köyler* (деревня – деревни)

К некоторым словам, в последнем слого которых содержатся гласные *a, o, u*, прибавляют аффикс *-ler*: *saat-ler* (часы), *hayal-ler* (мечты), *rol-ler* (роли), *meşgul-ler* (заняты) и т. д.

Существительное после числительного или наречия, обозначающего количество, не прибавляет к себе *-lar/ -ler*: *üç çocuk* (три ребенка), *az bina* (мало зданий) и т. д.

'-MI' SORU EKİ ВОПРОСИТЕЛЬНАЯ ЧАСТИЦА «ЛИ»

Для того чтобы построить вопросительное предложение необходимо прибавить частицу “mi” к предложению в изъявительном наклонении.

a, ı => mı?
e, i => mi ?
o, u => mu?
ö, ü => mü?

Bu dolap mı? Это шкаф?

Evet, dolap. Да, это шкаф.

Bu masa mı? Это стол?

Hayır, (masa değil) koltuk. Нет, (это не стол) это кресло.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

Örnek (пример) : – Hava soğuk mu?

– **Evet,** (hava) soğuk.

– **Hayır,** (hava) soğuk **değil.**

1. Bu öğrenci..... ?

Hayır,.....

3. İstanbul kalabalık..... ?

Evet,.....

5. O postacı..... ?

Hayır,.....

2. Bu sınıf..... ?

Evet,.....

4. Bunlar yüzük..... ?

Hayır,.....

6. Ev temiz..... ?

Evet,.....

• ÜNİTE II •
NEREDE NE VAR?
ЧТО? ГДЕ?

Burası okul. Okul Beyazıt'ta. Okulda öğretmenler ve öğrenciler var. Okulda altı sınıf var. Sınıflarda sıralar, masalar, perdeler, lambalar ve yazı tahtası var. Sınıflarda kitaplar, defterler, sözlükler ve kalemler var.

Okulda bahçe var. Bahçede ağaçlar, çiçekler ve banklar var. Ağaçlarda kuşlar var. Bahçe çok güzel ve yeşil. Bahçede öğrenciler var ama öğretmenler ve sekreterler yok. Onlar ofiste.

Ofiste telefonlar, bilgisayarlar, masalar ve koltuklar var. Masalarda kağıtlar, kalemler, kitaplar ve dosyalar var.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.

(Отвeтьте на вопросы по тексту.)

1. Okul nerede?
2. Okulda kimler var?
3. Sınıflarda neler var?
4. Sınıflarda neler var?
5. Bahçede neler var?
6. Öğretmenler ve sekreterler nerede?
7. Ofiste neler var?

2. Aşağıdaki tümceleri metne göre işaretleyin.

(Опираясь на текст, отметьте, верны ли утверждения.)

Doğru (верно)

Yanlış (неверно)

1. Okulda mühendisler var.
2. Sınıflarda perde var.
3. Okulda bahçe yok.
4. Ofiste öğrenciler var.

BULUNMA DURUMU / KALMA DURUMU

МЕСТНО-ВРЕМЕННОЙ ПАДЕЖ

Affiksom местно-временного падежа является -da. Он указывает на местопребывание предмета, лица, явления и т. п., а также ис-

пользуется для обозначения времени: *masada* (на столе), *saat altıda* (в шесть часов).

a, ı, o, u => -da

e, i, ö, ü => -de

Окончание -da подчиняется закону гармонии согласных. Если последняя буква склоняемого слова – глухая согласная, то это слово присоединяет к себе -ta/-te, если звонкая – -da/-de.

Слово в местно-временном падеже отвечает на вопросы kimde? (у кого?), nerede? (где?), nede? (на чем?). Местному падежу в русском языке соответствуют: предложный падеж с предлогами «в, на, при», родительный падеж с предлогом «у».

Ударение в слове в любом падеже переходит на падежное окончание.

Nerede?

1. Kalem **nerede?** – Kalem masada.
2. Okul **nerede?** – Okul Vezneciler'de.
3. Öğretmen **nerede?** – Öğretmen sınıfta.

Kimde?

1. Kitap **kimde?** – Kitap Mehmet'te.
2. Para **kimde?** – Para Ayça'da.
3. Silgi **kimde?** – Silgi bende.

1. Aşağıdaki tümceleri tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончанием местного падежа.)

1. Çiçek nerede? Çiçek vazo... .
2. Araba nerede? Araba cadde... .
3. Leyla nerede? Leyla okul

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примерах.)

Örnek (пример): Kuş ağaçta mı?

– Evet, kuş ağaçta.

– Hayır, kuş ağaçta değil.

- Öğretmen okulda mı?
 – Evet, öğretmen okulda.
 – Hayır, öğretmen okulda değil.

1. Defter çanta.....?
2. Ahmet ev.....?
3. Yumurta sepet.....?
4. Elma dolap.....?
5. Öğrenci sınıf.....?
6. Balık akvaryum.....?

VAR, YOK
ЕСТЬ / НЕТ

Sokakta lamba var.	Sokakta lamba yok.
Bahçede çiçek var.	Bahçede çiçek yok.
Sepette yumurta var.	Sepette yumurta yok.

1. Tabakta ne **var?** – Tabakta yemek var.
2. Masada neler **var?** – Masada kitaplar var.
3. Hastanede kim **var?** – Hastanede doktor var.
4. Sınıfta kimler **var?** – Sınıfta öğrenciler var.

SAYILAR
ЧИСЛА

0 sıfır	ноль	11 on bir	одиннадцать	100 yüz	сто
1 bir	один	12 on iki	двенадцать	101 yüz bir	сто один
2 iki	два	13 on üç	тринадцать	200 iki yüz	двести
3 üç	три	20 yirmi	двадцать	1000 bin	тысяча
4 dört	четыре	30 otuz	тридцать	1010 bin on	тысяча десять
5 beş	пять	40 kırk	сорок	2000 iki bin	две тысячи
6 altı	шесть	50 elli	пятьдесят	10 000 on bin	десять тысяч
7 yedi	семь	60 altmış	шестьдесят	200 000 iki yüz bin	двести тысяч
8 sekiz	восемь	70 yetmiş	семьдесят	1 000 000 milyon	миллион
9 dokuz	девять	80 seksen	восемьдесят	1 000 000 000 milyar	миллиард
10 on	десять	90 doksan	девяносто		

Следует помнить, что в турецком языке существительное с числительным употребляется обычно в единственном числе: *üç öğrenci* (три ученика).

Если существительное имеет при себе определения, то числительное ставится, как правило, на первое место: *iki küçük masa* (два маленьких столика).

Порядковые числительные образуются при помощи аффикса **-ncı, -inci, -uncu, -üncü** (после согласной основы) или **-ncı, -ncı, -ncu, -ncü**: *birinci* (первый), *altıncı* (шестой), *onuncu* (десятый), *üçüncü* (третий).

KAÇ? СКОЛЬКО?

“Kaç?” (сколько?) используется для обозначения количества, цены и времени.

Örnek (пример):

1. Saat **kaç?** – Saat sekiz. (Который час? – Восемь часов.)
2. Tiyatro saat **kaçta?** – Tiyatro saat dokuzda. (Во сколько спектакль? – Спектакль в девять.)
3. Bir haftada **kaç** gün var? – Bir haftada yedi gün var. (Сколько дней в неделе? – В неделе семь дней.)
4. Bir yılda **kaç** mevsim var? – Bir yılda dört mevsim var. (Сколько времен года? – Есть четыре времени года.)
5. Sınıfta **kaç** öğrenci var? – Sınıfta 20 öğrenci var. (Сколько учеников в классе? – В классе 20 учеников.)
6. **Kaç** yaşındasınız? – 30 yaşındayım. (Сколько вам лет? – Мне 30 лет.)
7. Bir tost **kaç** lira? – Bir tost 2 lira. (Сколько стоит тост? – Один тост стоит 2 лиры.)
8. Telefon numaranız **kaç?** – Telefon numaram 0212 243 12 50. (Какой ваш номер телефона? – Мой номер телефона 0212 243 12 50.)

SAATLER ЧАСЫ

60 saniye (60 секунд) = 1 dakika (одна минута)

60 dakika (60 минут) = 1 saat (1 час)

30 dakika (30 минут) = yarım saat (полчаса)

Tam saatler (ровное время)

08.00 = saat sekiz (время восемь)

Buçuk (половина): 30 dakika (30 минут)

08.30 = sekiz buçuk (восемь тридцать)

Çeyrek (четверть): 15 dakika (15 минут)

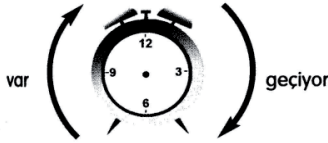
10.00 = saat on (время десять)

10.30 = on buçuk (десять тридцать)

12.00 = saat on iki (время двенадцать часов)

12.30 = on iki buçuk (двенадцать тридцать)

...(y)a... var

10.45= on bire çeyrek var (без пятнадцати одиннадцать)

08.45= dokuz çeyrek var (без пятнадцати девять)

02.40 = üçe yirmi var (без двадцати три)

06.55= yediye beş var (без пяти семь)

....(y)i... geçiyor

08.15 = sekizi çeyrek geçiyor (пятнадцать минут девятого)

10.15 = onu çeyrek geçiyor (пятнадцать минут одиннадцатого)

03.20 = üçü yirmi geçiyor (двадцать минут четвертого)

07.10 = yediyi on geçiyor (десять минут восьмого)

1. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

(Отвeтьте на вопросы.)

1. Saat kaç? (02.00)

2. Saat kaç? (06.30)
3. Saat kaç? (11.15)
4. Saat kaç? (12.45)
5. Saat kaç? (14.05)
6. Saat kaç? (16.50)

KAÇTA? ВО СКОЛЬКО?

Film kaçta başlıyor? Во сколько начинается фильм?

Sekizde. В восемь.

Yediye on kala. Без десяти семь.

Bir buçukta. В половине второго.

Üçü çeyrek geçe. В четверть четвертого.

TÜRKİYE’NİN COĞRAFYASI VE EKONOMİSİ ГЕОГРАФИЯ И ЭКОНОМИКА ТУРЦИИ

Nüfusu: 75 627 384 kişi¹

Yüzölçümü: 783.562 km² (kilometre kare)

İdari bölümleri: 81 il

Kıtalarda yerleşimi: Avrupa (%3), Asya (%97)

En yüksek dağı: 5,137 m (Ağrı Dağı)

En uzun akarsuyu: 1.355 km (Kızılırmak)

En büyük gölü: 3765 km² (Van)

GSYİH (BHP): 1.123 trilyon \$

Telefon kodu + 90

Kuruluş tarihi:

Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923

Cumhuriyetin ilanı 29 Ekim 1923

¹ 2012 sayımı. www.tuik.gov.tr

1. Türkiye'nin nüfusu ne kadar?
2. Yüzölçümü kaç kilometre kare?

ÜLKELER СТРАНЫ

**Ülke (страна) – millet (нация) –
dil (язык) – başkent (столица)**

Almanya (Германия) – Alman (alman) – Almanca (almanca) – Berlin (Berlin)

Amerika (ABD) (Америка) – Amerikalı (amerikalı) – İngilizce (английский) – Washington (Вашингтон)

İngiltere (Англия) – İngiliz (англичанин) – İngilizce (английский) – Londra (Лондон)

Kırgızistan (Киргизстан) – Kırgız Türkü (киргиз) – Kırgız Türkçesi (киргизский) – Bişkek (Бишкек)

Macaristan (Венгрия) – Macar (венгр) – Macarca (венгерский) – Budapeşte (Будапешт)

Rusya (Россия) – Rusyalı (россиянин) – Rusça (русский) – Moskova (Москва)

Türkiye (Турция) – Türk (түрок) – Türkçe (турецкий) – Ankara (Анкара)

Suriye (Сирия) – Suriyeli (сириец) – Arapça (арабский) – Şam (Дамаск)

KÜLTÜR KÖŞESİ УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Türkiye Cumhuriyeti¹

Türkiye Cumhuriyeti, kuzey yarım kürede, Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerdedir. İstanbul'daki Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprüleri, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlar. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir. Kuzeyde Karadeniz, batıda Ege Denizi ve güneyde Akdeniz ve kuzeybatıda bir iç deniz olan Marmara Denizi vardır.

¹ Karaman N.N. Türkçe Konuşalım, Filiz Kitapevi. İstanbul, 2000. S. 179.

Türkiye Cumhuriyeti, 29 Ekim 1923 tarihinde kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. İlk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'tür. Başkenti Ankara'dır. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır. Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 76 milyon, zölçümü ise 785.347 km² dir.

Турецкая республика

Турецкая республика – государство, расположенное в северном полушарии Земли, в точке пересечения Азии и Европы. Стамбульские мосты Богазичи и Фатих Султан Мехмет соединяют Европу и Азию. Турция омывается тремя морями: Черным, Средиземным и Эгейским, а Мраморное море является внутренним морем страны, важным водным путем, соединяющим Черное море со Средиземным. Турецкая республика образовалась 23 октября 1923 года. Она является демократическим, правовым государством. Первым президентом был Мустафа Кемаль Ататюрк. Столицей государства является город Анкара, государственным языком – турецкий. Официальная денежная единица – турецкая лира. Численность населения составляет около 76 млн человек, площадь государства – 785.347 км².

• ÜNİTE III •
NE YAPIYORSUNUZ?
ЧТО ДЕЛАЕТЕ?

ŞİMDİKİ ZAMAN
НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

Данное время, как правило, используется для обозначения незавершенного действия, продолжающегося в настоящем.

Yeliz şimdi ders çalışıyor. – Йелиз сейчас занимается уроками.

Правила образования настоящего времени:

Fiil (“-mek”siz) + -yor + kişi eki

Если последняя буква основы глагола “a” или “e”, то при присоединении аффикса настоящего времени данные гласные сужаются, т. е. переходят в гласные “ı”, “i”, “u”, “ü”.

“a” → “ı” (если предпоследняя гласная буква “a” или “ı”) *anlatmak – anlatıyor* (понимать – понимает)

“a” → “u” (если предпоследняя гласная буква “o” или “u”) *oynamak – oynuyor* (играть – играет)

“e” → “i” (если предпоследняя гласная буква “e” или “ı”) *beklemek – bekliyor* (ждать – ждет)

“e” → “ü” (если предпоследняя гласная “ö” или “ü”) *söylemek – söylüyor* (говорить – говорит)

Если слово заканчивается на согласную, то в зависимости от гласной последнего слога между основой и -yor появляется гласная (по законам небного притяжения):

“a”, “ı” → “ı” *bak+i+yor* (смотрит), *sık+i+yor* (сжимает, выжимает);

“e”, “i” → “i” *kes+i+yor* (режет), *sil+i+yor* (вытирает);

“o”, “u” → “u” *kop+u+yor* (отрывается), *tut+u+yor* (держит);

“ö”, “ü” → “ü” *öp+ü+yor* (целует), *küs+ü+yor* (обижается).

В глаголах gitmek и etmek, корень которых заканчивается на букву “t”, происходит озвончение и “t” переходит в “d”:

Seyretmek + yor = seyrediyor

Gitmek+yor = gidiyor.

Спряжение глагола в положительной форме

Okumak – читать	Başlamak – начинать	Gelmek – приходиться
okuyorum	başlıyorum	geliyorum
okuyorsun	başlıyorsun	geliyorsun
okuyor	başlıyor	geliyor
okuyoruz	başlıyoruz	geliyoruz
okuyorsunuz	başlıyorsunuz	geliyorsunuz
okuyorlar	başlıyorlar	geliyorlar

Спряжение глагола в отрицательной форме

При образовании отрицательной формы между основой глагола и аффиксом настоящего времени ставится отрицательная частица -ma/-me, которая по закону небно-губного притяжения приобретает один из вариантов – -mı, -mı, -mu или -mü:

Okumak – читать	Başlamak – начинать	Gelmek – приходиться
okumuyorum	başlamıyorum	gelmiyorum
okumuyorsun	başlamıyorsun	gelmiyorsun
okumuyor	başlamıyor	gelmiyor
okumuyoruz	başlamıyoruz	gelmiyoruz
okumuyorsunuz	başlamıyorsunuz	gelmiyorsunuz
okumuyorlar	başlamıyorlar	gelmiyorlar

Спряжение глагола в вопросительной форме

Gelmek – приходиться

geliyor muyum?

geliyor musun?

geliyor mu?

geliyor muyuz?

geliyor musunuz?
geliyorlar mı?

Спряжение глагола в отрицательно-вопросительной форме

Gelmek – приходиться

gelmiyor muyum?
gelmiyor musun?
gelmiyor mu?
gelmiyor muyuz?
gelmiyor musunuz?
gelmiyorlar mı?

Olumlu (утвердительное предложение)

Örnek (пример):

1. Onlar genellikle kahve **içiyorlar**.
2. O sık sık sinemaya **gidiyor**.
3. Biz şimdi havuzda **yüzüyoruz**.
4. Ben şimdi **dinleniyorum**.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Zeynep gitar çal.....
2. Ablam çok güzel yemek yap.....
3. Murat şimdi televizyon izle.....
4. Biz yarın pikniğe git.....
5. Onlar şimdi kitap oku.....
6. Merve ve İlayda Şişli'de otur.....
7. Biz her Pazar geç kalk.....
8. Ali çok güzel şarkı söyle.....

Olumsuz (отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Ben her sabah yürüyüş **yaρmıyorum**.
2. Derya piyano **çalmıyor**.
3. Annem ve babam İstanbul'da **oturmuyor**.
4. Ali şimdi ders **çalışmıyor**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dilek her gün gazete oku.....
2. Biz hiç yalan söyle.....
3. Cemile ve Ayşegül Rusça bil.....
4. Biz yarın akşam sinemaya git.....
5. Ece hiç dondurma ye.....
6. Kardeşim gündüz hiç uyu.....
7. Ahmet hafta sonu voleybol oyna.....

Olumlu Soru (вопрос)

Örnek (пример):

1. Sen yarın pikniğe gidiyor **musun?**
3. Bu akşam **ne yapıyorsun?**
2. Özlem İngilizce biliyor mu?
4. Bebek şimdi uyuyor **mu?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Duygu bilet al.....?
2. Sen güzel yemek yap.....?
3. Siz her gün kompozisyon yaz.....?
4. Onlar şimdi çalış.....?
5. Her sabah kahvaltı et.....?
6. Burak ile Özge bu yaz evlen.....?
7. Sen Türkçe bil.....?
8. Bebek her gün bir bardak süt iç.....?

Olumsuz Soru (вопрос «разве не...?»)»

Örnek (пример):

1. Siz Türkçe **anlamıyor musunuz?**
2. Sen meyve **yemiyor musun?**
3. Onlar televizyon **seyretmiyorlar mı?**
4. Aykut Bey kahve **içmiyor mu?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız (Заполните пропуски как в примере.)

1. Sen bana güven.....?

3. Berna hiç rejim yap.....?
5. Leyla İzmir 'de çalış.....?
7. Sen Rusça bil.....?
2. Siz tatlı ye.....?
4. Okula otobüsle git.....?
6. Duygu Beyazıt'ta otur.....
8. Siz şeker kullan.....?

YÖNELME DURUMU/ YAKLAŞMA HALİ: -(Y)A
ДАТЕЛЬНЫЙ / НАПРАВИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ: -(Y)A

Обозначает конечный пункт движения или действия.

a,ı,o,u=>(y)-a	Annem kuşa yem veriyor.
	Dilek, öğretmene soru soruyor.
	Özlem, Ankara'ya gidiyor.
e,i,ö,ü=>(y)-e	Ömer Taksim' e geliyor.
	Kardeşim bahçeye bakıyor.
	Her sabah taksiye biniyorum.
Ben + e=> Bana	Hasan bana bakıyor.
Sen + e=> Sana	Mehmet sana mektup yazıyor mu?
O + n + a=> Ona	Bu akşam ona gidiyoruz.

Nereye?
Куда?

Kime?
Кому?

Если после букв p, t, ç, k следует гласная буква, то они заменяются на свои звонкие пары b, c, d, g/ğ.

Mektup – mektuba

Uç – uca

Sokak – sokağa

Renk – renge (Конечный звук “k”, в основном, переходит в “ğ”.

Несколько слов, в том числе и renk «цвет», где “k” переходит в “g” являются исключением.)

Armut – armudu

Правило не распространяется на следующие категории:

а) заимствования, которые в языке-источнике оканчиваются на t
Devlet – devlete

б) имена собственные
Mehmet – Mehmet'e

с) большинство односложных слов
at – ata, tor – тора.

Направительный падеж также используется:

1) для обозначения времени

kışa (на зиму), *yarına* (на завтра)

2) для обозначения цели, причины

karşulamaya çıktı (вышел, чтобы встретить)

ayrıldığına üzülüyorum (печалюсь из-за разлуки)

3) для обозначения цены

onar liraya (по десять лир)

4) для создания парных слов

arka arkaya (друг за другом)

5) в оборотах, синонимичных “-dan dolayı”, “-dığı için”

Geldiğine sevindim. (Обрадовался твоему приезду.)

6) после послелогов “dek (до), değin (до), doğru (к), göre (судя по...), kadar (до), karşı (против), rağmen (несмотря на), üzerine (для)”.

Akşama kadar (до вечера)

7) в сложных наречиях *aç karına* (на голодный желудок), *bir bakıma* (с одной стороны), *boş yere* (впустую) и т. д.

8) в сложных глаголах

hoşa (hoşuma, hoşuna) gitmek (понравиться / нравиться), *şakaya vurmak* (отшутиться), *göze çarpmak* (выделяться) и др.

Örnek (пример):

1. Tülay, markete gidiyor ve alışveriş yapıyor .
2. Ali, Merve'ye bakıyor.
3. Zerrin ve Hande sinemaya gidiyorlar.
4. Ahmet, kediye yemek veriyor.
5. Mehmet okula gidiyor.

**1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере).**

1. Meltem, vazo.....çiçek koyuyor.
2. Telefon... cevap veriyorum.
3. Leyla, kedi... yemek veriyor.
4. Fakirler.... ve yaşlılar... yardım ediyoruz.
5. Ümit, banka... gidiyor ve para yatırıyor.
6. Taksim'... gitmiyoruz, Şişli'... gidiyoruz.
7. Berkay, ben.....yardım ediyor.

**UZAKLAŞMA DURUMU/ ÇIKMA HALİ: -dan
ИСХОДНЫЙ ПАДЕЖ: -dan**

Падеж используется для обозначения исходного пункта движения или действия.

a, i, o, u => -dan / -tan закон гармонии гласных	İstanbul'dan Ankara'ya gidiyorum.
	Dolaptan meyve alıyorum.
e, i, ö, ü => -den / -ten	Suriye'den Türkiye'ye geliyorum.
	Mehmet'ten kitap istiyorum.
f, s, t, k, ç, ş, h, p => -tan / ten.	İzmit'ten otobüse biniyorum.

Kimden?
От кого?

Neden?
От чего?

Nereden?
Откуда?

Исходный падеж также используется:

- 1) для обозначения причины
mutluluktan (от радости)
- 2) для обозначения времени
sabah erkenden (с раннего утра)
- 3) для обозначения того, из чего изготовлен продукт
kardan (из снега)
- 4) для создания оборота «один из»
dükkanlardan biri (одна из лавочек)

- 5) перед некоторыми глаголами
-dan söz etmek, -dan bahsetmek (рассказать о)
 6) вместо оборота “-dan dolayı” (по причине)
 7) для обозначения образа действия
Yağmur hafiften yağıyor. (Дождь накрапывает.)
 8) в других частях речи
toptan alışveriş (продажа оптом).

Örnek (пример):

1. Ülkü, çantadan para alıyor.
2. Uçaktan çok korkuyorum.
3. Özlem, tatilden yarın dönüyor.
4. Dilek, bankadan para çekiyor mu?
5. Beyazıt'tan Taksim'e gidiyorum.

1. Aşağıdaki tümceleri -dan ve -a ekleriyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями **-dan** и **-(y)a**).

1. Barış pencere.....sokak.....bakıyor.
2. İstanbul'... Adana'... her gün uçak var.
3. Merve, kütüphane... kitap alıyor.
4. Biz her zaman Migros'.....alışveriş yapıyoruz.
5. Okul.....ev.....metro ile gidiyorum.
6. Sen.....özür diliyorum.
7. Onat sigara.....nefret ediyor.
8. İlayda, Eren'.....yardım istiyor.

Склонение местоимений bu, şu, o по падежам

Местоимение + n + падежное окончание

	Bu	Şu	O
Çoğul (Множественное число)	Bunlar	Şunlar	Onlar
Yönelme hali (Дательный падеж)	Buna	Şuna	Ona
Bulunma hali (Местный падеж)	Bunda	Şunda	Onda
Çıkma hali (Исходный падеж)	Bundan	Şundan	Ondan
Belirtme hali (Винительный падеж)	Bunu	Şunu	Onu

Zeynep'in Bir Günü¹ **Один день Зейнап**

Zeynep, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci. İstanbul'da yalnız yaşıyor. Her sabah 07.00'de kalkıyor. Kahvaltıdan önce duş alıyor, giyiniyor ve makyaj yapıyor. Sonra, kahvaltı ediyor. Kahvaltıda, portakal suyu içiyor; zeytin, peynir, reçel ve yumurta yiyor. Kahvaltıdan sonra evden çıkıyor, durağa gidiyor ve otobüse biniyor. Okula gidiyor. Dersten önce kantinde arkadaşlarıyla oturuyor, biraz sohbet ediyor. Dersler her gün 8.30'da başlıyor ve 13.30'da bitiyor.

Zeynep dersten sonra kantinde öğle yemeği yiyor. Öğleden sonra Aksaray'da bir mağazada tezgahçılık yapıyor. Mağazaya çok müşteri geliyor. Bazı müşteriler çok kararsız ve titiz oluyor. Bazı müşteriler ise kolay beğeniyor. Zeynep mağazada çok yoruluyor.

Zeynep, akşam 19.00'da işten çıkıyor, metroyla eve dönüyor. Biraz dinleniyor ve akşam yemeği hazırlıyor. Akşam yemeği yiyor. Yemekten sonra ders çalışıyor. Zeynep her gün 22.30'da yatıyor, yarım saat kitap okuyor ve 23.00'da uyuyor.

1. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

(Отвѣтьте на вопросы.)

1. Zeynep kaçta kalkıyor?
2. Zeynep kahvaltıda ne yiyor?
3. Zeynep nerede çalışıyor?
4. Zeynep kaçta işten çıkıyor?
5. Zeynep akşam yemeğinden sonra ne yapıyor?

2. Aşağıdaki tümceleri metne göre işaretleyin.

(Выберите вариант, опираясь на текст.)

Doğru (верно)

Yanlış (неверно)

1. Zeynep İstanbul'da ailesiyle yaşıyor.
2. Zeynep okula metroyla gidiyor.
3. Zeynep öğleden sonra bir mağazada çalışıyor.
4. Mağazaya az müşteri geliyor.
5. Zeynep, akşam yemekten sonra ders çalışıyor.

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, 2009. S. 33.

-dan önce
До того как

Örnek (пример):

1. **Yemekten önce** ellerimi yıkıyorum.
2. Buket **sınavdan önce** ders çalışıyor.

1. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan önce’ yapısıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски, используя “-dan önce”).

1. Televizyonda haberler.....reklamlar var.
2. Özlem ders.....kantinde çay içer.
3. Çocuklarım ben.....yemeğe başlamıyorlar.
4. Türkiye'de ana yemek.....mutlaka çorba içeriz.

-dan sonra
После

Örnek (пример):

1. Fazilet **yemekten sonra** kahve içer.
2. Funda **dersten sonra** Taksim'e gider.
3. Ben **işten sonra** tenis oynuyorum.

1. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan sonra’ yapısıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски, используя “-dan sonra”).

1. Gözde spor.....duş alıyor.
2. Biz ders.....kantine gidiyoruz.
3. Öğle.....alışverişe gidiyoruz.
4. Konser.....Ahmet'e gidiyoruz.

2. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan önce’ ve ‘-dan sonra’ yapılarıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски, используя “-dan önce” и “-dan sonra”).

1. Biz kahvaltı.....spor yapıyoruz.
2. Aysel duş.....makyaj yapıyor.
3. Bayram.....alışveriş yapıyoruz.
4. Haziran.....tatile çıkıyorum.
5. Ofise müdür.....sekreter geliyor.

6. Sınav.....pikniğe gidiyoruz.
7. Hasan Ocak.....İngiltere'ye gidiyor.
8. Sinema.....bilet alıyoruz.
9. Tatil.....rezervasyon yaptırıyoruz.

AD TŪMCELERİ ИМЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Olumlu (Утвердительная форма)		Olumsuz (Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос “разве не...”)
Ben	Öğrenciyim	öğrenci değilim	öğrenci miyim?	öğrenci değil miyim?
Sen	Öğrencisin	öğrenci değilsin	öğrenci misin?	öğrenci değil misin?
O	öğrenci (dir)	öğrenci değil (dir)	öğrenci mi (dir)?	öğrenci değil mi (dir)?
Biz	Öğrenciyiz	öğrenci değiliz	öğrenci miyiz?	öğrenci değil miyiz?
Siz	öğrencisiniz	öğrenci değilsiniz	öğrenci misiniz?	öğrenci değil misiniz?
Onlar	öğrenci(ler)	öğrenci değil(ler)	öğrenci(ler) mi?	öğrenci değil(ler) mi?

Olumlu (утвердительная форма)

ad (сущ.) / sıfat (прилаг.) / zamir (местоим.) +
kişi eki (окончание лица)

Для того чтобы создать предложения по типу «Я являюсь тем-то...», в турецком языке используют дополнительный глагол -imek. Он прибавляется к существительным (прилагательным, числительным, наречиям). Данная конструкция в предложении является сказуемым.

-imek спрягается по лицам и числам:

Zarf (Место- имение)	İsim, sıfat, sayı (Сущ. / прил. / чис- лит. / нареч.)	-	?	-imek çekimi (Склонение -imek)	Örnekler (примеры)
Ben	Öğretmen	Değil	Mı	-ım/-im/-um/-üm/ yım/-yim/-yum/-yüm	<i>Siz okulda mısınız?</i>
Sen	Çalışkan		Mi	-sın/-sin/-sun/-sün	<i>Ben hastayım.</i>
O	Okulda		Mu	-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, - tür	<i>Sen öğrenci değilsin.</i>
Biz	Öğrenci		Mü	-ız/-iz/-uz/-üz/-yız/ yız/-yuz/-yüz	<i>O Ali mi?</i>
Siz	Ali			-sınız/-sınız/-su- nuz/-sünüz	<i>Biz öğretmeniz.</i>
Onlar	Hasta			(-lar/-ler)	

Окончание 3-го лица ед. ч. обычно не используется.

Örnek (örnek):

1. Ben bugün çok mutluyum.
2. Siz çok çalışkansınız.
3. Özlem bizimle gelmiyor, o şimdi derste.
4. Siz diş doktorusunuz.
5. Onlar şimdi alışverişçiler.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Annem bankada memur.....
2. Onlar İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci.....
3. Murat şimdi hasta.....
4. Biz bugün çok yorgun.....
5. Didem'in nişanlısı avukat.....ve o çok yakışıklı...
6. Sen başarılı bir öğretmen.....
7. Ben bütün gün okulda.....

Olumsuz (отрицательная форма)

ad (сущ.) / sıfat (прилаг.) / zamir (местоим.) + değil +
kişi eki (оконч. лица)

Örnek (пример):

1. Garsonlar güler yüzlü **değiller**.
2. Bugün deniz dalgalı **değil**.
3. Annem ve babam evde **değiller**.
4. Biz tembel **değiliz**.

BİBER DOLMASI¹

ФАРШИРОВАННЫЙ ПЕРЕЦ

Biber dolması için malzemeler:

- 1 kilogram dolmalık biber,
- 2 tane domates,
- 2 su bardağı pirinç,
- 3 tane kuru soğan,
- 1 yemek kaşığı kuş üzümü,
- 1 yemek kaşığı dolmalık fıstık,
- 2 tatlı kaşığı nane,
- 2 tatlı kaşığı karabiber,
- 2 kesme şeker,
- yarım demet maydanoz,
- yarım limon suyu,
- yarım su bardağı zeytinyağı,
- tuz.

Soğan ve fıstığı yarım su bardağı yağda kavurun. Pirinci yıkayın ve tencereye ekleyin. Daha sonra üzerine tüm malzemeyi ekleyin. Kısık ateşte pişirin ve soğumaya bırakın. Dolmalık biberleri yıkayın ve içlerini çıkarın. Tüm malzemeyi biberlerin içine doldurun. Biberlerin üzerini bir dilim domatesle kapatın. Dolmaları bir tencereye dizin. Üzerine sıcak

¹ Öztürk, S. Gelincik Sofrası, M Mozaik. Yayınevi, İstanbul, 2006. S. 87.

su ekleyin. Kısık ateşte pişirin. Daha sonra servis tabağına alın, limon dilimleri ve maydanoz ile süsleyin.

Afiyet olsun!

EMİR KİPİ

ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ

Kişi eki (лицо)	Tekil (ед. число)		Çogul (мн. число)	
2	yaz – напиши	gel – приходи	yazınız или yazın – напишите	gelin или geliniz – приходите
3	yazsın – пусть он напишет	gelsin – пусть он придет	yazsınlar – пусть они напишут	gelsinler – пусть они придут
+ Kişi eki (лицо)	Tekil (ед. число)		Çogul (мн. число)	
2	основа глагола		основа глагола + -in / -in / -un / -ün / -yün / -yün / -yun / -yün	
3	основа глагола + -sin/- sin/-sun/-sün		основа глагола + -sınlar / -sinler / -sunlar / -sünler	

– основа глагола + ma / me + аффикс повелительного наклонения
? основа глагола + аффикс повелительного наклонения +
mı? / mi? / mu? / mü?

Глагол в форме 2-го лица ед. и мн. числа не имеет вопросительной формы.

Повелительное наклонение может использоваться:

1) в значении приказа, желания, необходимости, пояснения, предупреждения, направления, молитвы, клятвы, мольбы, проклятия, удивления, укора, принятия чего-либо и т. д.

Durun, çıkmayın, rica ederim! (Прошу вас, стойте, не выходите!)

Olsun! (Пусть будет так!);

2) в устойчивых выражениях:

Allah yolunu açık etsin! (Счастливого пути!)

Kolay gelsin! (Бог в помощь!).

Örnek (пример):

1. Arabayı kaldırıma park **etmeyin**.
2. Ahmet, bu sabah erken **kalk!**
3. Lütfen, bizi rahatsız **etmeyin**.
4. Sabahları mutlaka **kahvaltı edin**.
5. Bu odayı **temizlesinler**.
6. Çimenlere **basmayın**.
7. Her ders, sözlükleriniz yanınızda **olsun**.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

1. Bu sözleri hiç kimseye.....(söylemek) (sen) (-)
2. Öğrenciler sınıfa..... (gelmek) (+?)
3. Odanı her sabah(temizlemek) (sen) (+)
4. Arkadaşlarınızla.....(kavga etmek) (-)
5. Yemekten sonra ellerini.....(yıkamak) (o) (+)
6. Lütfen, bu havluyu(kullanmak) (siz) (-)
7. Annenize (yalan söylemek) (-)
8. Hava çok soğuk. Sokağa.....(çıkılmak) (siz) (-)
9. Televizyon.....(seyretmek) (-), kitap
10. Burada top..... (oynamak) (onlar) (-)

İSTEK KİPİ

ПОВЕЛИТЕЛЬНО-ЖЕЛАТЕЛЬНОЕ НАКЛОНЕНИЕ

Желательное наклонение выражает готовность, желание совершения действия.

Fiil (основа глагола) + -a (ya), -e(ye) + kişi eki (окончание лица)

Olumlu (положительная форма)	
Ben	geleyim
Sen	gelesin
O	gele
Biz	gelelim
Siz	gelesiniz
Onlar	geleler

Fiil (основа глагола) + -ma/me + -a (ya),
-e(ye) + kişi eki (окончание лица)

Olumsuz (отрицательная форма)	
Ben	gelmeyeyim
Sen	gelmeyesin
O	gelmeye
Biz	gelmeyelim
Siz	gelmeyesiniz
Onlar	gelmeyeler

Fiil (основа глагола) + -a (ya),
-e(ye) + kişi eki (окончание лица) + -mî/mî?

Soru (вопрос)	
Ben	geleyim mi?
Sen	–
O	–
Biz	gelelim mi?
Siz	–
Onlar	–

Olumsuz soru (отрицаательный вопрос)	
Ben	gelmeyeyim mi?
Sen	–
O	–
Biz	Gelmeyelim mi?
Siz	–
Onlar	–

Örnek (пример):

1. Bu akşam size **gelelim mi?**
2. Hafta sonu sinemaya **gidelim mi?**
3. Bahçede top **oynayalım.**
4. Yarın erken **kalkmayalım.**

5. Size tatil fotoğraflarımı **göstereyim**.
6. Bu konuyu babamla **konuşayım**.
7. Yerlere çöp **atmayalım**.

1. Aşağıdaki tümceleri emir ve istek kipleriyle tamamlayınız. (Заполните пропуски окончаниями повелительного и желательного наклонений.)

1. Bu akşam hep beraber yemeğe git.....
2. Didem'e söyle, hemen beni ara.....
3. Bir daha bana bağır.....!
4. Çok uykum var, ben artık yat.....
5. Onlar da bizimle gel.....?
6. Ben seni bu akşam ara.....?
7. Ben yemek yap....., siz de bulaşıkları yıka.....
8. Sen şiir yaz....., kardeşin de resim yap.....
9. Bu yaz tatilde Antalya'ya git.....
10. Ben size yadım et.....?

KÜLTÜR KÖŞESİ **УГОЛОК КУЛЬТУРЫ**

Geleneksel Türk Evleri **Safranbolu Evleri¹**

Safranbolu evleri, 18 ve 19. yüzyılda yapılan geleneksel Türk evleridir. Safranbolu evleri ahşap oymacılığının güzel örneklerindedir. Evler genellikle iki veya üç katlıdır. Bahçeler yüksek taş duvarlarla çevrilidir. Bu evlerin tamamı birbirinin güneşini engellemez. Pencereler, komşu evlerin pencerelerine bakmaz. Evlerin iki giriş kapısı bulunur. Kapılarda iki farklı tokmak vardır. Küçük tokmağı kadın misafirler, büyük tokmağı ise erkek misafirler çalarlar.

Safranbolu evleri, UNESCO tarafından dünya kültür mirası listesine alınmıştır.

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013. S. 40.

Boğaziçi Yalıları

Boğaziçi mimarisinin en seçkin eserlerinden olan Boğaziçi yalıları İstanbul'un simgelerindedir. Yalıların çoğu 19. yüzyılda yapılmıştır. Bunlar iki veya üç katlıdır ve denize bitişiktir. Deniz âdeta onların bahçesidir. Yalıların hepsinde küçük bir iskele vardır.

Традиционные турецкие дома

Дома Сафранболу

Дома в Сафранболу являются традиционными турецкими домами, построенными в XVIII–XIX веках. Эти двух- и трехэтажные постройки являют собой изумительные примеры резьбы по дереву. Прилегающие к дому сады окружены высокими каменными стенами. Дома не заслоняют друг другу солнечный свет, а окна жилищ обращены в сторону соседних окон. В подобных домах имеется по два входа, а на дверях висят разные звонки: маленький предназначен для женщин, большой – для мужчин.

Дома Сафранболу включены в список объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Дворцы Богазичи

Выдающиеся архитектурные сооружения – дворцы Богазичи – являются символом Стамбула. Большинство из них построено в XIX веке. Данный вид домов состоит из двух или трех этажей. Дворцы расположены на берегу моря, благодаря чему создается впечатление, что море сливается с садами дворцов воедино. Кроме того, у каждого дома есть своя небольшая пристань.

• ÜNİTE IV •
BENİM DÜNYAM
МОЙ МИР

OKULUM VE ARKADAŞLARIM¹
МОЯ ШКОЛА И МОИ ДРУЗЬЯ

Benim adım Özlem, 16 yaşındayım. Beşiktaş Lisesi'nde öğrenciyim. Ben, sarışın, mavi gözlü, uzun boylu bir kıyım. Biz evde dört kişiyiz. Annem, babam, ablam ve ben. Annem bir bankada çalışıyor. Babam bir şirkette müdür. Ablam üniversitede okuyor. Onun nişanlısı var. O, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde asistan.

Okulum deniz kenarında ve çok güzel. Okulda çok arkadaşım var. Benim en iyi arkadaşlarım Leyla, Bilge ve Elif. Hepimiz aynı sınıftayız ve aynı yaştayız.

Leyla, 155 cm. boyunda, zayıf ve kumral bir kız. Leyla'nın annesi öğretmen, babası avukat. Leyla'nın iki kardeşi var. Kardeşleri bir buçuk yaşında, onlar ikiz. Leyla Şişli'de oturuyor. Onun evi okula biraz uzak. Okula her gün annesinin arabasıyla geliyor.

Bilge, uzun boylu ve esmer bir kız, Bilge'nin boyu 170 cm. Bilge'nin babası doktor, annesi terzi. Beşiktaş'ta annesinin mağazası var. Bilge'nin bütün elbiselerini annesi dikiyor. Bilge'nin iki ablası var. Ablalarının adları Dilek ve Melek. İkisi de annesinin mağazasında çalışıyor.

Elif, 160 cm boyunda, zayıf ve sarışın bir kız. Elifin babası mühendis, annesi ev hanımı. Elif boş zamanlarında annesine yardım ediyor. Elifin bir erkek kardeşi var. Onun adı Murat. Murat 5 yaşında ve ana okuluna gidiyor.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.

(Отвѣтьте на вопросы по тексту.)

1. Özlem nasıl bir kız?
2. Özlem'in en iyi arkadaşları kim?
3. Leyla'nın annesi ve babası ne iş yapıyor?

¹ Aydın A. Türkçe Okuma Kitabı. Moskova, 2006. S. 10.

4. Bilge'nin kaç kardeşi var ve kardeşleri ne iş yapıyor?
 5. Elifin kardeşinin adı ne ve kardeşi kaç yaşında ?

İYELİK EKLERİ ОКОНЧАНИЯ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ

Роль русских притяжательных местоимений (мой, твой, его и т. д.) в турецком языке выполняют особые аффиксы, называемые местоименными аффиксами, или чаще аффиксами принадлежности. Имя существительное, присоединившее к себе такой аффикс, обозначает как сам предмет (объект), так и его обладателя, оказываясь эквивалентным русскому определительному словосочетанию, где в роли определения выступает притяжательное местоимение.

Правила присоединения окончаний принадлежности:

	-a, -ı	-e, -i	-o, -u	-ö, -ü
Ben-im	şapka-m anahtar-ım	gazete-m şeker-im	palto-m yol-um	ütü-m köy-üm
Sen-in	şapka-n anahtar-ın	gazete-n şeker-in	palto-n yol-un	ütü-n köy-ün
O-nun	şapka-sı anahtar-ı	gazete-si şeker-i	palto-su yol-u	ütüsü köy-ü
Biz-im	şapka-mız anahtar-ımız	gazete-miz şeker-imiz	palto-muz yol-umuz	Ütümüz – köy-ümüz
Siz-in	şapka-nız anahtarınız	gazete-niz yol-unuz	palto-nuz yol-unuz	ütü-nüz köy-ünüz

1. –lar / ler + iyelik eki + hal eki

Аффикс принадлежности ставится после аффикса множественного числа, но перед аффиксом падежа: *evlerimde* (в моих домах), *sözlerinizden* (из ваших слов).

Поскольку все аффиксы ударные, при их наращивании ударение перемещается к концу формы слова: *avcı – avcılar – avcılarımız – avcılarımızA* (охотник – охотники – наши охотники – нашим охотникам).

2. В тех случаях, когда аффикс падежа следует за аффиксом принадлежности 3-го лица ед. или мн. числа, между этими аффиксами

появляется согласный *n*: *ev+i+n+de = evinde* (в его доме). Они могут иметь и другое значение: *evinde* (в твоём доме).

Слова *su* (вода) и *ne* (что) являются исключением, так как, вопреки правилу, принимают аффикс принадлежности для согласных основ, при этом между словом и аффиксом появляется согласный *y*:

<i>suuyum</i>	<i>neyim</i> или	<i>nem</i> (<i>eski şekil</i> (устаревш. вариант))
<i>suyun</i>	<i>neyin</i>	<i>nen</i>
<i>suuyu</i>	<i>neyi</i>	<i>nesi</i>
<i>suuyumuz</i>	<i>neyimiz</i>	<i>nemiz</i>
<i>suyunuz</i>	<i>neyiniz</i>	<i>neniz</i>
<i>suuyu, sularını</i>	<i>neleri</i>	<i>neleri</i>

3. В заимствованных из других языков словах *rol* (роль), *saat* (час), *hal* (положение), *sual* (вопрос) последний согласный произносится мягко, поэтому все присоединяющиеся к ним аффиксы имеют гласную переднего ряда: *saatim* (мои часы), *saatlerimizden* (из наших часов), *rolleriniz* (ваши роли), *halimizde* (в нашем положении), *suallerinizden* (из ваших вопросов).

4. В некоторых двусложных словах, имеющих во втором слоге корня узкий гласный, этот гласный выпадает при добавлении аффикса, начинающегося с гласного звука. В словарях это явление обозначается следующим образом: *isim* (*smi*).

Örnekler (примеры): *aklı* (его ум), *aklınız* (ваш ум), *oğlu* (его сын), *oğlunuz* (ваш сын), *ömrü* (его жизнь).

5. Согласные *p*, *t*, *k*, *ç*, находящиеся в конце слога, при присоединении аффикса, начинающегося на гласную букву, обычно озвончаются.

Gözlük + ü => gözlüğü, *kitap + ım => kitabım*, *ağaç + ı => ağacı*

Аффикс принадлежности входит в состав вводных слов и устойчивых словосочетаний: *kısacası* (короче говоря), *daha doğrusu* (точнее).

В предложении местоимение перед существительным опускается: *Benim kitabımı al – Kitabımı al*.

Örnek (пример):

1. **Sizin ülkeniz** çok soğuk.
2. **Bizim evimiz** Mecidiyeköy'de.
3. **Senin akrabaların** nerede?
4. **Onun elbisesi** çok şık.

5. **Senin kolyen** gümüş mü?
6. **Ahmet'in pasaportu** çantasında mı?
7. **Benim kızım** çok güzel şarkı söylüyor.
8. Bugün **onların arkadaşları** bize geliyor.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Bu kadın sen.... anne.... mi?
2. Çanta..... odada mı?
3. Biz.... bahçe.... çok küçük.
4. Sen.... kardeş..... kim?
5. Bu gazete Murat'.... mı?
6. Sizin ilaç..... nerede?
7. Siz.... sorular.... çok zor.
8. Bu Sinan'..... bilgisayar..... mı?
9. Mete'..... öğretmen..... otuz yaşındadır.
10. Betül'..... teyze..... bir şirkette çalışıyor.
11. Serkan'..... baş..... ağrıyor.
12. Bilgisayar..... kamera..... bozuk.

2. Aşağıdaki metni iyelik ekleriyle tamamlayınız.
(Заполните пропуски окончаниями принадлежности.)

Merhaba! Ben..... ad..... Hande. Ben İstanbul'da yaşıyorum. Biz.... ev.....küçük ve bahçe.....çok güzel.

Bahçede meyve ağaçları ve çiçekler var. Ben..... aile.....kalabalık değil. Biz evde dört kişiyiz. Ben... anne.... kırk yaşında, ev hanımı. Baba... kırk beş yaşında ve memur. Bir kardeş.. ..var. Kardeş....ad...Murat. Murat lisede okuyor ve dersler.. çok iyi. Bu hafta o.....sınavlar.... var. Ben.... bir de köpek.....var.

O.... tüyler... beyaz, gözler.....kahverengi.

AD TAMLAMALARI

ИМЕННЫЕ СЛОВСОЧЕТАНИЯ / ИЗАФЕТ

Сочетание двух имен, из которых одно является определяемым, а другое – определением (babanın kitabı «книга отца» и пр.), в турецком языке носит название изафет.

Belirtili Ad Tamlaması **Двухаффиксный изафет**

Притяжательный изафет строится по типу onun defteri «его тетрадь»: зависимый член (определение) предшествует главному и оформляется аффиксом родительного падежа; главный член получает аффикс принадлежности.

Örnek (пример):

1. **Türkiye'nin başkenti** Ankara'dır.
2. **İstanbul'un havası** çok kirli.
3. **Hasan'ın kardeşi** altı yaşında.
4. Bu **çocuğun elbisesi** çok şık.
5. Bugün **ayın kaçı?**
6. **İzmir'in simgesi** saat kulesidir.
7. Duygu'nun **dayısının üç çocuğu** var.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Portakal.....kilo.... kaç lira?
2. Elbise..... renk.....çok güzel.
3. Kahve.....şeker.....çok az.
4. Müdür.....oda.....çok düzenli.
5. Murat'..... anne.....çok mutlu.
6. Hastane.....bahçe.....çok kalabalık.
7. Ömer, otel.....havuz.....yüzüyor.
8. Otobüs.....şoför..... nerede?
9. Özge....kardeş.....nasıl?
10. Berke'..... anne..... öğretmen.
11. Fransa'..... başkent..... Paris.
12. Şirket.....müdür.....çok sinirli.

13. Mutfak.....musluk.....bozuk.
14. Sınıf..... kapı.....açık.

2. Her bölümden birer kelime kullanarak anlamlı tümceler oluşturun. (Составьте предложения, используя слова из каждого столбика.)

– Bu lokantanın	başkenti	lezzetli
– Mısır'ın	yolları	kalabalık
– Bu odanın	saçları	Kahire
– Kitabın	perdeleri	beyaz
– Kızımın	yemekleri	sarı
– İstanbul' un	sayfaları	güzel

Belirtisiz Ad Tamlaması Одноаффиксный изафет

Этот вид словосочетаний состоит из определения (tamlayan) без окончаний (однако может иметь окончание множественного числа) и определяемого (tamlanan) с окончаниями -sı (-sı, -su, -sü).

Örnek (örnek):

1. İstanbul Üniversitesi'nde çalışıyorum.
2. Şimdi okul müdürü konuşuyor.
3. Buket şimdi çalışma odasında mı?
4. Zeynep'in annesi devlet memuru.
5. Evimiz vapur iskelesine çok yakın.

**1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)**

1. Türkçe kitap.....çok yararlı bilgiler var.
2. Özlem her zaman Türk müzik.....dinliyor.
3. Yemekten sonra Türk kahve.....içiyorum.
4. Taksim'de Çin lokanta.....var.
5. Bizim tarih öğretmen.....çok genç.
6. Ece, Atatürk Cadde.....oturuyor.
7. Arkadaşım Kabataş Lise.....çalışıyor.
8. Kahvaltıda portakal su.....içiyorum.

İSTANBUL'DA BİR HAFTA SONU ВЫХОДНЫЕ В ИСТАНБУЛЕ

Uğur, Funda, Hasan ve Bengü çok iyi arkadaşlar. Funda, Hasan ve Bengü, Cumartesi günü piknik için Heybeliada'ya gitmek istiyorlar. Ama Uğur, Heybeliada'ya değil; Büyükada'ya gitmek istiyor.

Funda: Uğur, niçin Heybeliada'ya gitmek istemiyorsun?

Uğur: Çünkü, orada piknik yapmak için güzel yerler yok.

Hasan: Seninle aynı fikirde değilim Uğur. Heybeliada'da da çok güzel piknik yerleri var.

Uğur: Peki, siz neden Büyükada'ya gitmek istemiyorsunuz?

Bengü: Çünkü biz oraya her zaman gidiyoruz. Bu hafta sonu değişik bir yere gitmek istiyoruz.

Funda: Arkadaşlar, niçin tartışıyorsunuz? Bu hafta sonu Heybeliada'ya gidelim. Gelecek cumartesi de Büyükada'ya gidelim.

Uğur: Tamam arkadaşlar, kabul ediyorum. Yarın kaçta buluşuyoruz?

Hasan: Önce, vapur saatlerini öğrenelim. İlk vapur ne zaman kalkıyor, biliyor musunuz?

Bengü: Ben biliyorum. İlk vapur saat 09.30'da kalkıyor.

Funda: 09.30 çok erken. 10.30 vapuruna binelim.

Uğur: Niye?

Funda: Çünkü benim evim iskelele çok uzak. Cumartesi günü erken kalkmak istemiyorum.

Bengü: Tamam. Yarın 10.30'da Adalar İskelesi'nde buluşalım.

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayın.

(Отвечьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Uğur arkadaşlarıyla hafta sonu nerede, ne yapmak istiyor?
2. Uğur niçin Büyükada'ya gitmek istiyor?
3. Uğur'un arkadaşları niçin Büyükada'ya gitmek istemiyorlar?
4. Funda'nın arkadaşlarına önerisi ne?
5. Uğur ve arkadaşları saat kaçta ve nerede buluşacaklar?

EYLEM (ГЛАГОЛ) + -MAK İSTE...
ЖЕЛАТЬ ЧТО-ТО СДЕЛАТЬ

Örnek (пример):

1. Çok yorgunum, **uyumak istiyorum.**
2. Duygu sinemaya **gitmek istemiyor.**
3. Hafta sonu ne **yapmak istiyorsunuz?**
4. Biz yarın İzmir'e **gitmek istiyoruz.**
5. Kiminle **konuşmak istiyorsunuz?**

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Bir an önce üniversiteyi bitir.....
2. Sizinle tartış.....
3. Çok yorgunum, biraz dinlen.....
4. Gülden çok sinirli, hiç kimseyle görüş.....
5. Oğlum öğretmen ol.....
6. Yeni bir araba al.....
7. Çok acıktım, yemek ye.....
8. Onlar Türkçe öğren.....
9. Yarın sabah erken kalk..... Çünkü çok yorgunum.
10. Berke Almanca öğren.....

NİÇİN / NİYE / NEDEN? – ÇÜNKÜ
ПОЧЕМУ? – ПОТОМУ ЧТО...

Örnek (пример):

Niçin evde oturuyorsun? – **Çünkü** yorgunum.

Neden okula gelimiyorsun? – **Çünkü** hastayım.

Niçin Türkçe öğreniyorsunuz? – **Çünkü** Türkçeyi çok seviyorum.

Neden tatilde Antalya'ya gitmek istiyorsun? – **Çünkü** orada birçok arkadaşım var.

1. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız. (Ответьте на вопросы.)

1. **Niçin** yemek yemiyorsun?

Çünkü

2. **Neden** rejim yapıyorsun?

Çünkü

3. **Niçin** arabanı satmak istiyorsun?

Çünkü

4. **Neden** bu filmi izlemek istemiyorsun?

Çünkü

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

Örnek (пример):

Kim Türkçe öğreniyor? Maria Türkçe öğreniyor. (kim)

1. _____ ?

Şimdi saat beş. (kaç)

2. _____ ?

Hava çok güzel. (nasıl)

3. _____ ?

Biletler Sinan'da. (kimde)

4. _____ ?

Sokakta üç araba var. (kaç)

5. _____ ?

Öğrenciler bahçede. (nerede)

6. _____ ?

Mehmet Taksim'e gitmek istiyor. (nereye)

7. _____ ?

Onlara büyük bir araba lazım. (nasıl)

8. _____ ?

Telefon sana. (kime)

9. _____ ?

Tiyatro sekizde. (kaçta)

10. _____ ?

Anahtar çantamda. (nerede)

3. Soruları ve yanıtları eşleştiriniz. (Выберите подходящий ответ.)

Soru	Yanıt
1. Nasıl?	1. Ali.
2. Ne kadar?	2. İstanbul'dayım.
3. Ne zaman?	3. Biraz sonra.
4. Neredesiniz?	4. Çok lezzetli.
5. O kim?	5. Bir şey yok.
6. Şurada ne var?	6. Dört kilogram

VÜCUDUMUZ¹
НАШЕ ТЕЛО

Merhaba, benim adım Aykut. Ben 13 yaşındayım. Beyaz tenliyim. Orta boyluyum ve 50 kiloyum. Benim saçlarım siyah ve kısadır. Alnım dar; kulaklarım, burnum ve ağızım küçüktür. Ayak ve el bileklerim ince; parmaklarım uzundur. Kaşlarım siyah, gözlerim mavidir.

Ben her gün parkta top oynuyorum ve terli terli su içiyorum. Meyve ve sebze yemek istemiyorum. Hamburger ve cipsi çok seviyorum. Sağlığıma hiç dikkat etmiyorum. Bu yüzden annem bana çok kızıyor.

Ben şimdi hastayım ve yatıyorum. Biraz ateşim var. Galiba gribim. Her yerim ağrıyor. Başım, boynum, omuzlarım, kollarım, bacaklarım, bileklerim, göğsüm, dizlerim, midem... Hastalık çok kötü bir şey. İyileşmek için ilaçlarımı içiyorum ve dinleniyorum. Dengeli besleniyorum, bol bol sebze ve meyve yiyorum.

Ben şimdi okula ve parka gitmiyorum; çünkü evde yatıyorum. Evde çok sıkılıyorum. Hemen iyileşmek ve arkadaşlarımla oynamak istiyorum.

Arkadaşlarım beni her gün ziyaret ediyorlar. Bana çiçek ve kitap getiriyorlar. Bana “Bir daha hasta olma. Sağlığına dikkat et!” diyorlar. Arkadaşlarımı ve okulumu çok seviyorum.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.
(Ответьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Aykut nasıl bir çocuk?

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. Pelikan Yayınevi, İstanbul, 2009. S. 50.

2. Aykut niçin hasta oluyor?
3. Aykut iyileşmek için neler yapıyor?
4. Aykut'u kimler ziyaret ediyor ve ona neler getiriyorlar?
5. Siz sağlıklı olmak için neler yapıyorsunuz?

KÜLTÜR KÖŞESİ

УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Топкары Сарayı¹

Топкары Сарayı, Fatih Sultan Mehmet tarafından 1460-1478 yılları arasında yaptırılmıştır. Saray, İstanbul'un Marmara Denizi'ni gören en güzel noktasına inşa edilmiştir. Bugünkü hâlini daha sonraki yüzyıllarda eklenen yapılarla almıştır. Топкары Сарayı, 380 yıl boyunca Osmanlı sultanlarının ikametgâhı, devletin yönetim ve eğitim merkezi olmuştur. Топкары Сарayı 1924 yılından beri müze olarak kullanılmaktadır.

Дворец Топкапы

Дворец Топкапы был построен по заказу Султана Фатиха Мехмеда в 1460–1478 гг. Из окон дворца открывается прекрасный вид на Мраморное море. Современный облик дворец Топкапы обрел благодаря постройкам последующих столетий. Этот дворец служил резиденцией османским султанам, являясь центром государственного управления и образования.

С 1924 г. он объявлен музеем и продолжает знакомить нас с историей и культурой Османской империи.

Dolmabahçe Sarayı²

Dolmabahçe Sarayı, Avrupa mimari tarzlarının bir karışımı olarak 1843–1856 yılları arasında Sultan Abdülmecit tarafından yaptırılmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nda eşsiz bir zenginlik ve ihtişam vardır. Sarayın duvarları ve tavanları Avrupa'nın en ünlü sanatçıları tarafından altın resimlerle dekore edilmiştir. Önemli oda ve salonlarda her şey aynı renktedir.

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı, Dilset, İzmir, 2013. S. 48.

² «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı, Dilset, İzmir, 2013. S. 55.

Tüm zeminler süslü ahşap parke ile kaplıdır. Cumhuriyet döneminde saray, Mustafa Kemal Atatürk tarafından konut olarak kullanılmış ve Atatürk 1938 yılında bu sarayda vefat etmiştir. Dolmabahçe Sarayı 1984 yılında müze hâline getirilmiştir.

Дворец Долмабахче

Являющийся образцом европейского архитектурного стиля, Долмабахче был создан по приказу султана Абдульмеджида в 1843–1856 гг. На свете нет ничего, что могло бы сравниться с богатством и величием этого дворца, считают турки. Его стены и потолок украшены золотой росписью самых искусных мастеров Европы.

Интерьер каждой комнаты дворца, имеющей особое предназначение, подобран в одной цветовой гамме. Полы во дворце устланы узорчатым деревянным паркетом.

• ÜNİTE V •
AİLEM
МОЯ СЕМЬЯ¹

Benim adım Nesrin. Benim büyük ve mutlu bir ailem var. Babamın adı Murat, annemin adı Nuray. Babam dışı, annem ise ev hanımıdır. Benim bir ablam var, onun adı Özge. Ablam siyah saçlı, yeşil gözlü ve uzun boylu bir kız. O şimdi üniversite 2. sınıfa gidiyor.

Benim babamın bir kız, bir de erkek kardeşi var. Amcamın adı Mesut ve o bir doktordur. Amcamın karısı (eşi) Nurten yengem ise hemşiredir. Onların çocukları, Alican ile Ayşegül, benim kuzenlerimdir. Alican 10, Ayşegül ise 12 yaşında. İkisi de çok çalışkan.

Meltem halam ve kocası (eşi) İbrahim eniştem muhasebecidirler. Şişli'de büroları var. Onların çocukları Bora ve Zeynep ikizdir.

Bora ve Zeynep çok küçükler ve okula gitmiyorlar. İkizler çok şirin ve ailenin göz bebeğidirler.

Babamın annesi ve babası İstanbul'a yakın bir köyde oturuyorlar. Babaannem ev hanımı, büyükbabam (dedem) ise emekli veteriner. Onların evi iki katlı ve bahçeli. Bahçelerinde tavukları, civcivleri ve bir de köpekleri vardır.

Annemin de bir kız ve bir erkek kardeşi var. Dayımın adı Burak. Burak dayım uzun boylu, dalgalı saçlı, kahverengi gözlü. O bekar ve çok yakışıklı. Onun evi Levent'te. O bir şirkette müdür. Dayım hafta sonları bize geliyor ve beraber çok eğleniyoruz.

Annemin kız kardeşi Ülkü teyzem, diş doktorudur. Onun muayenehanesi Beşiktaş'ta. Teyzem nişanlı ve bu yaz evleniyor. O şimdi anneannem ve dedemle aynı evde yaşıyor. Onların evi Şişli'de. Ülkü teyzem konuşkan, güler yüzlü, sempatik bir kadındır. O seyahat etmeyi çok seviyor.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.

(Ответьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Nesrin'in kaç kuzeni var ve kuzenlerinin isimleri ne?
2. Nesrin'in halası ve eniştesi ne iş yapıyorlar?

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013. S. 49.

3. Nesrin'in dayısı nasıl bir kişidir.
4. Nesrin'in amcası ve yengesi ne iş yapıyorlar ?
5. Nesrin'in teyzesi nerede ve kimlerle yaşıyor?

BAZI AKRABALIK ADLARI
НЕКОТОРЫЕ НАЗВАНИЯ,
ОБОЗНАЧАЮЩИЕ РОДСТВЕННЫЕ СВЯЗИ

Sema Hanım (Büyükanne – бабушка) eş (супруга)	Ahmet Bey (Dede / büyükbaba – дедушка) eş (супруг)
--	---

karıkoca (eş) (супруги)

Ayten (gelin – nevestka) Emel (kız – дочь) Nilgün, Aygün (kardeş – сестра) Hakan ve Bahar kuzen (двоюродный брат / сестра)	ve Mert (damat – зять) ve Özgür (oğul – сын) Burak (kardeş – брат)
---	---

Sema Hanım ve Ahmet Bey **karıkocadır**. Özgür ve Emel **kardeştir**.
Ayten ve Özgür **karıkocadır**. Emel ve Mert **karıkocadır**. Emel, Ayten'in **görümcesidir**.

Ayten, Emel'in yengesidir.

Ayten, Sema Hanım ve Ahmet Bey'in gelinidir.

Mert, Sema Hanım ve Ahmet Bey'in **damadıdır, (damat)**.

Mert, Özgür'ün eniştesidir.

Emel, Hakan ve Bahar'm **halasıdır**.

Özgür, Burak, Nilgün ve Aygün'ün **dayısıdır**.

Hakan ve Bahar ile Burak, Nilgün ve Aygün **kuzendir**.

Hakan ve Bahar'm **amcası yok**.

Burak, Nilgün ve Aygün'ün **teyzesi yok**.

Ayten'in **eltisi yok**.

Mert'in **baldızı yok**.

Sema Hanım; Hakan, Bahar ve Burak'ın **anneannesidir**; Nilgün ve Aygün'ün **babaannesidir**.

Ahmet Bey; Hakan, Bahar, Burak, Nilgün ve Aygün'ün dedesidir.

SIFATLAR ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ

Sıfat Ekleri: -lı (- li, -lu, -lü)

Аффикс, образующий прилагательные: -lı (- li, -lu, -lü)

Этот аффикс присоединяется только к существительным для образования прилагательного.

Örnek (örnek):

Dedemin **çiçekli bir bahçesi** var.

Barış, **fırından cevizli ekmek** alıyor.

Annem **üzümlü kurabiye** yapıyor.

Sakallı adam bana bakıyor.

Murat **dikkatli bir öğrencidir**.

Ahmet, **tozlu sokaklarda** dolaşıyor.

Ben **çikolatalı pasta** yiyorum.

При прибавлении к названиям стран и городов аффикс -li означает выходцев из этой местности или людей, которые там живут.

Benim Çinli bir arkadaşım var.

Arkadaşımın eşi İzmirli bir avukattır.

1. Aşağıdaki tümceleri -lı ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски, добавив аффикс -lı.)

1. Çikolata..... dondurmayı çok seviyorum.
2. Üzüm..... kek almak istiyorum.
3. Melih Bey'in tek kat..... bir evi var.
4. Benim öğrencilerim çok akıl...
5. Arabayı dikkat.... kullan.
6. Süt..... kahve içiyorum.
7. Şu kısa boy..., sarı saç..., şapka.... kadın benim annem.
8. Muz.... bir süt, lütfen!
9. Dilek tuz... ayran içiyor.
10. Değer.... eşyalarınızı sınıfta bırakmayın.

2. Aşağıdaki sözcükleri -lı eki kullanarak eşleştiriniz.

(Составьте словосочетания, добавив аффикс -lı.)

A	B
Bıyık + lı	gömlek
Tuz	kurabiye
Elma	kadın
Çizgi	kedi
Sarı saç	adam
Şekerli	ayran
Uzun kuyruk	kahve

Sıfat Ekleri: (-sız)

Аффиксы, образующие прилагательные: (-sız)

-sız – окончание, противоположное по значению с -lı. Оно обозначает отсутствие чего-либо. Также как и -lı присоединяется к существительным и образует прилагательное.

a, ı => -sız e, i => -sız

o, u => -süz ö, ü => -süz

Örnek (пример):

Mehmet **korkusuz** bir çocuktur.

Ali asla **ütüsüz pantolon** giymiyor.

Su, **renksiz ve tatsız bir içecektir**.

Özlem, **şekersiz çav** içiyor.

Vefasız dost iyi değildir.

1. Aşağıdaki tümceleri -sız ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -sız).

1. Çayı süt... ve şeker... içiyorum.
2. Sınıf çok hava..., pencereyi biraz aç!
3. Hava çok soğuk, palto.....sokağa çıkma.
4. Size son.... mutluluklar diliyorum.
5. Zuhal çok sabır... bir öğrenci.
6. Klima... otobüsler çok sıcak.

2. Aşağıdaki sözcüklerin yanına örnekteki gibi **-lı** ve **zıttı** (karşıtı) olan **-sız** ekini getiriniz. Bu sözcüklerin anlamlarını öğrenerek birer tümce içinde kullanınız. (Заполните пропуски -lı и -sız. Найдите значения этих слов и составьте с ними словосочетания.)

sakallı...	sakalsız...	suçlu...	suçsuz...
değer...	değer...	gönül...	gönül...
saygı...	saygı...	tuz...	tuz...
acı...	acı...	güç...	güç...
tat...	tat ...	başarı...	başarı...
neşe...	neşe...	iştah...	iştah...

SIRA SAYI SIFATLARI ПОРЯДКОВЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Образуются путем присоединения -ıncı (-inci, -uncu, -üncü) к количественным числительным. На письме обозначаются как число с точкой: beşinci (5. (пятый)).

Sayı (число) + -(ı)ncı

Örnek (пример):

Selma **birinci** katta oturuyor.

Aykut **üçüncü** sınıfta okuyor.

Zeynep çok tembel, her sınavda **sonuncu** oluyor.

Teyzem **26.** caddede oturuyor.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Zehra ailenin üç.....çocuğu.
2. Bayramın iki.....günü İzmir'e gidiyorum.
3. Dilek çok çalışkan, sınıfın bir.....
4. Adımın dört.....harfi “m”.
5. Eviniz kaç.....katta?
6. Bugün otuz.....yaş günümü kutluyorum.

ÜLEŞTİRME SAYI SIFATLARI РАЗДЕЛИТЕЛЬНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Разделительные числительные передают значение «по сколько-то лиц или предметов».

Sayı (число) + -(ş)ar

Örnek (пример):

Öğrencilere **ikişer soru** soruyorum.

Herimizin tabağında üçer elma var.

Sınıfa **birer birer** giriniz.

İzciiler **dörder dörder** yürüyorlar.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Piyango iki kişiye beş..... milyon veriyor.
2. Hakim hırsızlara on..... ay hapis cezası veriyor.
3. Oyun için yedi..... kişilik takımlar oluşturun.
4. Görüşme odasına tek..... tek..... giriniz.
5. Sınavda her üniteden altı..... soru var.

2. Aşağıdaki soruları cevaplayınız. (Ответьте на вопросы.)

1. Dünya'nın en kalabalık ülkesi neresidir?
2. Türkiye'nin en kalabalık şehri hangisidir?
3. Dünya'nın en soğuk kıtası hangisidir?
4. Dünya'nın en sıcak bölgesi neresidir?
5. Sınıfınızın en güzel kızı kimdir?
6. Türkiye'nin en yağışlı bölgesi neresidir?
7. Türkiye'nin en büyük gölü hangisidir?
8. Sizin ülkenizin en kalabalık şehri hangisidir?

KARŞILAŞTIRMA: -DAN DAHA, EN СРАВНЕНИЕ: БОЛЕЕ..., САМЫЙ...

Сравнительная степень:

ad + -dan daha + sıfat

Örnek (пример):

Ahmet, **Ali'den daha** çalışkandır. İstanbul, Ankara'dan **daha** kalabalıktır. O **benden daha** gençtir. Uçak, **trenden daha** hızlıdır.

Превосходная степень:

en + sıfat + ad

Örnek (örnek):

Sınıfın **en çalışkan öğrencisi** Ayşe'dir. Dünyanın **en kalabalık şehri** Tokyo'dur. İstanbul'un **en pahalı semti** Etiler'dir. Türkiye'nin **en yüksek dağı** Ağrı Dağı'dır.

1. Aşağıdaki tümceleri “-dan daha” ve “en” yapılarıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски, используя “-dan daha” и “en”).

1. Ayşe, Özlem'.....şişman.
2. Aykut, Ozan'.....uzun.
3. Türkiye'nin.....kalabalık şehri İstanbul'dur.
4. Çita, dünyadaki.....hızlı hayvandır.
5. Kaplumbağa, tavşan.....yavaştır.
6. Kaplumbağa, dünyanın.....yavaş hayvanıdır.
7. Antalya, Erzurum'.....sıcaktır.
8. Atatürk, Türkiye'nin.....büyük lideridir.
9. Van Gölü Türkiye'nin.....büyük gölüdür.
10. Hülya Avşar, Aysel Gürel'.....güzeldir.

MEVSİMLER – AYLAR – GÜNLER ВРЕМЕНА ГОДА – МЕСЯЦЫ – ДНИ

İlkbahar (весна)

Mart – Nisan – Mayıs (март – апрель – май)

Yaz (лето)

Haziran – Temmuz – Ağustos (июнь – июль – август)

Sonbahar (осень)

Eylül – Ekim – Kasım (сентябрь – октябрь – ноябрь)

Kış (зима)

Aralık – Ocak – Şubat (декабрь – январь – февраль)

Bir yılda dört mevsim vardır: ilkbahar (bahar), yaz, sonbahar (güz), kış. (В году 4 времени года: весна, лето, осень, зима.)

İlkbaharda ağaçlar çiçek açıyor (ilkbahar mevsiminde).

Yazın hava çok sıcak oluyor. = **Yazları** hava çok sıcak oluyor (yaz mevsiminde).

Sonbaharda yapraklar dökülüyor (sonbahar mevsiminde).

Kışın Erzurum'a kar çok yağıyor. = **Kışları** Erzurum'a kar çok yağıyor (kış mevsiminde).

Bir yılda 12 ay vardır: Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık. (В году 12 месяцев: январь, февраль, март, апрель, май, июнь, июль, август, сентябрь, октябрь, ноябрь, декабрь.)

13 Haziran'da okul kapanıyor. Bayram Kasım'da başlıyor. Doğum Günüm 10 Aralık'ta. 19.05.1919 = 19 Mayıs 1919

1. Aşağıdaki boşluklara uygun mevsim ve ay adlarını yazınız. (Заполните пропуски названиями подходящих времен года и названиями месяцев.)

1. Kış mevsiminde _____ ayları vardır.
2. Yılın altıncı ayı _____ dir.
3. Yılın ikinci ayı _____ tir.
4. En soğuk mevsim _____ tir.
5. En sıcak mevsim _____ dir.
6. _____ mevsiminde her taraf yemyeşildir.
7. _____ mevsiminde her taraf bembeyazdır.
8. _____ en kısa aydır.
9. Yılın son ayı _____ tir.
10. _____ ayı yılın dördüncü ayıdır.

Bir haftada 7 gün vardır: Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma, Cumartesi, Pazar. (В неделе 7 дней: понедельник, вторник, среда, четверг, пятница, суббота, воскресенье).

Bugün günlerden ne? = Bugün hangi gün? – Bugün Cuma.

Yarın günlerden ne? – Yarın Cumartesi.

Evvvelki (evvelsi) gün Çarşamba <=Dün Perşembe <=Bugün Cuma =>Yarın Cumartesi=>Öbür gün Pazar

1. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız. (Ответьте на вопросы.)

1. Bir ayda kaç gün vardır?
2. Bir haftada kaç gün vardır?
3. Tatil günleri hangi günlerdir?

4. İş günleri hangi günlerdir?
5. En kısa ay hangi aydır?
6. Bir yılda kaç mevsim vardır?
7. Yaz mevsiminin ayları nelerdir?
8. Kış mevsiminin ayları nelerdir?
9. İlkbaharda bahçeler nasıldır?
10. Kışın her yer nasıldır?

KÜLTÜR KÖŞESİ

УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Türklerde Aile ve Komşuluk İlişkileri¹

Türk milletinde gerek âdetlerin, gerekse de dinin etkisiyle aile kurumuna çok önem verilmektedir. Aile kurumu gücünü aile bireyleri arasındaki sevgi ve saygıdan alır.

Türk insanına göre aile içinde sevgiye, saygıya ve yardıma muhtaç iki grup vardır. Bunlar, yaşlılar ve çocuklardır. Türkler çocukları sever, onlara yardım eder ve şefkat gösterir. Çünkü çocuklar ailenin ve milletin devamını sağlayan en önemli bireylerdir. Yaşlılar ise tecrübeleriyle, yerinde tespitleriyle ve tavsiyeleriyle aile içinde önemli rol oynarlar. Türkler, yaşlılara saygı duyar ve ölene kadar onların bakımını üstlenir. Çocuklar, evlendikten sonra ayrı şehir ya da evlerde yaşasalar bile büyükleriyle bağlantılarını koparmazlar. Sık sık onları ziyaret ederler ve ihtiyaçlarıyla ilgilenirler.

Türk geleneklerinde komşuluk ve misafirlik ilişkileri de çok önemlidir. Türkler, aileden sonra en çok komşuluk ilişkilerine dikkat ederler. Aile bireyleriyle olduğu gibi komşularla da iyi geçinirler ve onlarla yardımlaşır. Misafirlik için eve gelen kişiye “Tanrı misafiri” denir. Misafir için en güzel yemekler hazırlanır ve misafiri memnun etmek için elden ne geliyorsa yapılır.

Семья и добрососедские отношения в турецкой культуре

Большое значение турки придают своим семьям. Среди факторов, повлиявших на формирование института семьи, можно назвать

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013. S. 56.

влияние традиций и религии. Крепкая семья, как известно, строится на любви и уважении, на заботе членов семейства друг о друге.

Особого почтения, по мнению турок, заслуживают дети и пожилые люди. Турки любят детей, всячески помогают им и заботятся о них, поскольку дети считаются самыми главными членами семьи, которые в дальнейшем обеспечат продолжение их рода и нации. Важную роль в семье играют и пожилые люди, ведь у них есть жизненный опыт, именно они являются незаменимыми советчиками. Турки берут на себя заботу о них до конца их дней. Так, молодые люди, создав свою семью и переехав в другой дом или в другой город, не разрывают связи со старшими членами семьи, не перестают заботиться о них.

Кроме того, в турецкой культуре очень важно установление дружеских отношений с соседями. После семьи наибольшее внимание турки уделяют именно соседям. Им, как и членам семьи, оказываются разносторонняя поддержка. Турки – очень гостеприимный народ. Неожиданный гость именуется у них «гостем от Бога»: ему подаются лучшие угощения, делается все, чтобы гость остался доволен приемом.

• ÜNİTE VI •
ÇEVREMİZ
ОКРУЖАЮЩИЙ НАС МИР

EGE'NİN DÜNYASI'
МИР ЭГЕ

Benim adım Ege. Ben sekiz yaşındayım. Ben ikinci sınıftayım. Benim bir ağabeyim var. Onun adı Emre. O, sekizinci sınıfta. O çok çalışkan ve çok yakışıklı bir çocuktur. Ben onun kadar çalışkan değilim ama karnemde zayıfım yok.

Benim odam ağabeyimin odasının yanında. Onun odası çok düzenli ve temizdir. Benim odam da temiz ama düzenli değil, dağınık. Odamda çalışma masam, yatağım, dolabım, kitaplığım, bilgisayarım ve oyuncaklarım var. Ben, ağabeyimin odasında oynamaya bayılıyorum ama o buna çok kızıyor.

Bizim sokağımız çok dar ama evimiz bahçeli bir ev. Bahçemizde ağaçlar, çiçekler ve bir tane küçük havuz var. Havuzda beş tane küçük balık var. Balıklar alt komşumuz.

Ahmet Amca'nın. O, balıklara gözü gibi bakıyor, onlara her gün yem veriyor. Arka sokağımızda çocuk parkı var. Parkta salıncaklar, kaydıraklar ve bir de kum havuzu var.

Benim okulum evimize çok uzak. Okula servisle gidiyorum. Ben öğretmenimi çok seviyorum. Benim öğretmenim genç, güler yüzlü, kibar, sevimli, cana yakın, melek gibi bir öğretmen. Sınıfımız aydınlık, temiz ve geniş. Sınıfımızın duvarları beyaz. Sınıfımızda yirmi öğrenci var. Sıralarımız yeni.

Ece, benim en yakın arkadaşım. Biz onunla aynı sırada oturuyoruz. O sarışın, mavi gözlü, kırmızı yanaklı, çalışkan bir kız. O yaramaz değil; uslu, sakin ve saygılı bir öğrenci. Onun annesi de öğretmen ama bizim okulumuzda değil.

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, Pelikan Yayınevi, 2009. S. 58.

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Отвeтьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Ege'nin ağabeyi nasıl bir çocuktur?
2. Ege'nin odası nasıl ve odasında neler var?
3. Ege'nin evinin sokağında ve bahçesinde neler var?
4. Ege'nin öğretmeni nasıldır?
5. Ege'nin en samimi arkadaşı kimdir ve o nasıl bir öğrencidir.

AD YAPIM EKİ: -LİK

СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ АФФИКС: -ЛІК

-lik присоединяется к существительным, образуя абстрактные существительные, названия местности, инструментов и профессий. При прибавлении к существительным образует прилагательные.

a, ı => -lık

e, i => -lik

o, u => -lık ö,

ü => -lük

Güzel	Güzellik	Öğretmen	Öğretmenlik
İyi	İyilik	Kapıcı	Kapıcılık
Bol	Bolluk	Doktor	Doktorluk
Sessiz	Sessizlik	Gözlükçü	Gözlükçülük
Doğru	Doğruluk	Hastabakıcı	Hastabakıcılık

Şeker	Şekerlik	Perde	perdelik kumaş
Kitap	Kitaplık	Yaz	yazlık ev
Tuz	Tuzluk	Çocuk	çocukluk günleri
Söz	Sözlük	Kira	kiralık ev
Göz	Gözlük	Kış	kışlık giysi

При прибавлении к существительным в словосочетаниях из числительных и существительных создает прилагательные:

üç gün	üç günlük yol
dört kişi	dört kişilik masa
beş para	beş paralık adam
Yetmiş	yetmişlik nine

**1. Aşağıdaki tümceleri -lik ekleriyle tamamlayınız.
(Заполните пропуски окончанием “-lik”).**

1. Bu hafta tüm mağazalarda ucuz.....var.
2. İyi.....yapın, kötü.....yapmayın.
3. Öğretmen.....çok kutsal bir meslektir.
4. Sizin yaz.....eviniz var mı?
5. Akşam yemeği için dört kişi.....bir masa hazırlayın.
6. Selim İstanbul'da kira.....ev arıyor.
7. Güzel.....ve çirkin.....herkes için farklıdır.
8. Yemeğin hiç tuzu yok. Tuz.....nerede?
9. Ağaç.....bir yerde piknik yapalım.
10. Pazardan turşu.....biber alsınlar.

**KAPALIÇARŞI'
КРЫТЫЙ РЫНОК**

Dünyanın en eski ve en büyük kapalı çarşısı İstanbul'dadır. 60 kadar sokağı, üç binden fazla dükkanı ile Kapalıçarşı, İstanbul'un en eski ve en güzel alışveriş merkezidir. Dünyanın her tarafından buraya turistler geliyor. İstanbul'a gelen her turist mutlaka kapalı çarşıya uğruyor. Kapalıçarşı günün her saatinde çok hareketli ve kalabalık oluyor. Çünkü insanlar Kapalıçarşı'ya sadece alışveriş için gelmiyorlar. Aynı zamanda, gezmek ve yemek yemek için de geliyorlar. Esnaf, tüm müşterileri güler yüzle karşılıyor, müşterilerle yakından ilgileniyor ve sohbet ediyor. Onlara Kapalıçarşı'nın tarihi ile ilgili bilgi veriyor ve dükkanları tanıtıyor. Turistler en çok halı ve kuyumcu dükkanları ile ilgileniyor.

Kapalıçarşı'da el emeği ile yapılmış her türlü eşya bulunuyor. Kapalıçarşı'daki bütün eşyalar, kalite ve orijin belgeleri ile satılıyor ve dünyanın her tarafına gönderiliyor. Kapalıçarşı'da halı ve mücevheratın yanında, çeşitli kumaşlar, meşhur Türk işi gümüş ve seramik eşyalar ile bakır ve bronz hediye eşyalar, deri kıyafetler de bulunuyor.

(Yeniden düzenlenmiştir)

(Упрощенный текст)

¹ Avcı H. Gezi Rehberi. Kaynak, İzmir, 2008. S. 60.

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Ответьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Kapalıçarşı nerededir ve nasıl bir alışveriş merkezidir?
2. Turistler Kapalıçarşı'ya niçin geliyorlar?
3. Kapalıçarşı'da turistler en çok neler ile ilgileniyorlar?
4. Kapalıçarşı'da hangi ürünler bulunuyor?

“İLE” BAĞLAÇI

СОЮЗ «С»

1. Связывает однородные слова, выполняя роль союза «и».

Örnek (пример):

- a. Ayşe ile (Ayşe'yle) Ahmet kardeşidir.
- b. Ece'nin annesi ile (annesiyile) babası yarın bize geliyorlar.

2. Также может передавать и другие значения, такие как «совместное выполнение действия, инструмент / орудие действия, образ действия» и т. д.

Örnek (пример):

1. Yarın Ankara'ya uçakla gidiyoruz.
2. Beyazıt'a tramvayla gelin.
3. Ekmeği elinle bölme, bıçakla kes.
4. Bu formu dolma kalemle doldurun.
5. Futbolcu topa hızla vuruyor.
6. Çocuk korkuyla etrafına bakıyor.
7. Her sabah kuş sesleriyle uyanıyorum.
8. Zeynep annesiyle çok iyi anlaşılıyor.

1. Aşağıdaki tümceleri “ile” ile tamamlayınız.

(Заполните пропуски союзом “ile”.)

1. Partiye kız arkadaşı..... geliyor.
2. Taksim'e metro.....gidiyorum.
3. Kardeşim.....yemek yiyoruz.
4. Hakan Bey'.....tanışmak istiyorum.
5. Yusuf arkadaşları.....oynuyor.
6. Bebeğine sevgi..... bakıyor.

7. Kuzenim Pazar günleri bisiklet.....geziyor.
8. Çocuklar okula servis.....gidiyor.
9. Öğrenciler öğretmeni dikkat.... dinliyorlar.
10. Filiz'..... Murat 26 Haziran'da nişanlanıyorlar.

BELİRTME DURUMU / YÜKLEME DURUMU

ВИНИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ

Винительный падеж отвечает на вопросы «кого?», «что?». Он бывает двух видов.

Eksiz Yükleme Durumu

Неоформленный винительный падеж

Не принимает окончаний. Обозначает неопределенный объект (предмет, лицо, явление и т. п.) действия.

Ekli Yükleme Durumu

Оформленный винительный падеж

Данный вид винительного падежа образуется при помощи ударного аффикса $-(y)i$, $-(y)i$, $-(y)u$, $-(y)ü$ и обозначает конкретный объект, на который непосредственно распространяется (переходит) действие, выраженное глаголом.

Если слово оканчивается на гласную букву, то между основой и окончанием вставляется соединительная буква *y*. Гласная аффикса выбирается в соответствии с законами гармонии гласных: *lamba – lambayı* (лампа — лампу).

Как и в случае дательного падежа, конечные *p*, *t*, *ç*, *k* озвончаются: *balık — balığı* (рыба — рыбу).

В некоторых словах, состоящих из двух слогов и связанных по значению, как правило, с жизнью человека и его органами, а также часто в арабских заимствованиях, при прибавлении аффикса, начинающегося с гласной буквы, узкий гласный второго слога выпадает: *akıl – akılı* (ум – ум, вин. падеж).

При прибавлении окончания винительного падежа к окончаниям принадлежности или сказуемости 3 лиц, между двумя окончаниями появляется *n*: *çocuğu+nu* (его ребенка).

Örnek (пример):

1. Mehmet kitap okuyor. Mehmet o kitabı okuyor.
2. Bana bir çanta verin. Bana şu çantayı verin.
3. Dilek elma yiyor. Dilek elmayı yiyor.
4. Ayşegül mağazada elbise deniyor. Ayşegül mağazada yeşil elbiseyi deniyor.
5. Şimdi vapur bekliyorum. Şimdi Kadıköy vapurunu bekliyorum.
6. Derya yemek hazırlıyor. Derya köpeğinin yemeğini hazırlıyor.
7. Hastalar doktor bekliyorlar. Hastalar doktoru bekliyorlar.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Pencerele... sil, oda... temizle.
2. Bulaşıklar ... yıkayın.
3. Öğrenciler sözcükler ... tekrarlıyorlar.
4. Sen bu şarkı... biliyor musun?
5. Lütfen televizyon... açın.
6. Suzan çamaşırlar... ütülüyor.
7. Sen.....çok seviyorum.
8. Ahmet Bey araba... yıkıyor.
9. Köprü.....geçin ve sağa dönün.
10. Sakın anahtar... içeride unutma.
11. Hava çok soğuk, mutlaka palto.....giy.
12. Her sabah dişler.....fırçalıyorum.
13. Mustafa sen.....bekliyor.
14. Onlar.....yemeğe davet edelim.

KÜLTÜR KÖŞESİ

УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Anadolu Halı ve Kilimleri¹

Çok eski bir geçmişi olan Anadolu halı sanatının ilk örneği M.Ö. 5. ve 6. yüzyıllara ait mezarlarda bulunmuştur. Selçuklular, Batı Asya ve İran'a yaydıkları halı sanatını 1071 yılından sonra Anadolu'ya getirmişlerdir. Osmanlılar zamanında da çok kaliteli halılar dokunmuştur. Sanayinin

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013. S. 65.

gelişmesiyle el dokuması halılar, yerini büyük oranda makine yapımı halılara bırakmıştır.

Selçuklu halılarında geometrik motifler hâkimdir. Halılarda sekiz köşeli yıldızlar, çengelli çerçeveler, bitki ve hayvan şekilleri görülür. Yazı kabartmaları, Selçuklu halılarının karakteristik özelliğidir. Osmanlı döneminin başında hayvan figürlü halılar, yerini dar köşe süslemeli, ortası geometrik desenli halılara bırakmıştır.

Kilim, halıcılıktan daha önce gelişmiş bir dokumacılık tekniğidir. Hafifliği ve katlama kolaylığı kilimi vazgeçilmez bir eşya hâline getirmiştir. Günümüzde özellikle köy evlerinde kilim tezgâhları bulunmaktadır. Kilimler dokundukları bölgelere, motif veya renklerine göre adlandırılır. Kilimlerde başlıca özellik renklerin ahenk içinde kullanılmasıdır.

Ковры и паласы Анатолии (азиатской части Турции)

Древнейший образец ковроткачества Анатолии был обнаружен в кургане в 5 в. до н. э. Сельджукиды распространили это искусство от Западной до Малой Азии (официальной датой появления сельджукидов в Анатолии считается 1071 г.). В последующий, османский, период данный вид искусства развивался, именно тогда создавались наиболее качественные гобелены. В дальнейшем, с развитием промышленности, место большинства ковров, выполненных вручную, заняли ковры, изготовленные на станках.

Наиболее часто на сельджукских коврах встречаются геометрические мотивы: восьмиугольные звезды, крючковатые рамки, а также изображения растений и животных. Среди особенностей сельджукских ковров необходимо отметить выпуклые надписи. Османы же изображениям животных предпочитали украшение шпалер следующим образом: углы украшались тонкой полоской узоров, а центр – геометрическими фигурами.

Известно, что первые килимы появились одновременно с первыми ткаческими техниками. Килимы – это основа настоящих ковров. Так как изготовление килимов требует меньших усилий, они являются особенно распространенным предметом домашнего быта. Прилавки для изготовления гобеленов можно встретить в деревенских домах и в наши дни. Килимы имеют разные названия (в зависимости от цветов и узоров или от местности, где их ткут). Гармоничную подборку цветов можно назвать главной особенностью данного вида ковров.

• ÜNİTE VII •
**KİM NE YAPTI?
КТО ЧТО СДЕЛАЛ?**

**MİMAR SİNAN¹
АРХИТЕКТОР СИНАН**

Yavuz Sutan Selim 23 yaşında Kayseri'den İstanbul'a getirildi. İlk öğreniminden sonra, zamanın ünlü mimarlarının gözetiminde çalıştı. Kısa zamanda yapı sanatına alıştı.

Yavuz Sultan Selim'in ordusuyla birlikte Tebriz'e ve Mısır'a gitti. Büyük camileri inceleme fırsatı buldu. Baş Mimar sıfatıyla devletteki bütün yapıların kontrolü ona verildi. Yaptığı hizmetlere göre çeşitli rütbelere aldı.

Sinan'ın ilk büyük eseri Şehzade Camii'dir. 60 yaşlarında Süleymaniye Camii'nin inşaatına başladı. 84 yaşında Edirne'de Selimiye Camii'ni inşa etti. Koca Sinan İslâm yapı sanatında ölümsüz eserleri ile ün yaptı.

Mimar Sinan, 84 cami, 52 mescit, 57 medrese, 22 türbe, 6 su yolu kemeri, 8 köprü, 20 kervansaray, 35 saray, 41 hamam ve diğerleriyle birlikte toplam 360 eser meydana getirdi.

**Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.
(Ответьте на вопросы, опираясь на текст.)**

1. Mimar Sinan, nereden İstanbul'a getirildi?
2. Orduyla birlikte nerelere gitti?
3. Mimar Sinan'ın ilk büyük eseri nedir?

**BELİRLİ (GÖRÜLEN) GEÇMİŞ ZAMAN
ПРОШЕДШЕЕ КАТЕГОРИЧЕСКОЕ ВРЕМЯ**

Этот вид прошедшего времени обозначает действие, законченное к нынешнему моменту.

**eylem (glagol) + -di + kişi eki (окончание лица)
f, s, t, k, ç, ş, h, p + ti**

¹ Karaman N.N. Türkçe konuşalım. Filiz Kitapevi, İstanbul, 2000. S. 398.

Olumlu (Утвердительная форма)		Olumsuz (Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос с отрицанием)
Ben	Geldim	Gelmedim	geldim mi?	gelmedim mi?
Sen	Geldin	Gelmedin	geldin mi?	gelmedin mi?
O	Geldi	Gelmedi	geldi mi?	gelmedi mi?
Biz	Geldik	Gelmedik	geldik mi?	gelmedik mi?
Siz	Geldiniz	Gelmediniz	geldiniz mi?	gelmediniz mi?
Onlar	Geldiler	Gelmediler	geldiler mi?	gelmediler mi?

-di подчиняется закону гармонии гласных:

-a, ı + dı

-e, i + di

-u + du

-ü + dü

Подчиняется также гармонии согласных:

звонкие + -dı (-di, -du, -dü)

глухие + -tı (-ti, -tu, -tü)

на гласную + -di

Прошедшее категорическое время выражает:

1. Завершенное действие, свидетелем которого был говорящий:

– *Hoca, sen nereye kayboldun?*

2. Действие в прошлом, свидетелем которого говорящий не был, но уверен в том, что оно на самом деле осуществилось:

Fatih'ten sonra İstanbul'un imarı hemen başladı.

3. В составе аналитических глаголов выполняет роль деепричастия:

Bütün gece sağ tarafım hep zonkladı durdu.

4. Конструкция глаг. прош. вр + вопр. частица *mi* придает значение «каждый раз когда»:

Kış geldi mi, göçmen kuşlar sıcak diyarlara uçarlar.

5. Значение условия:

Bey oldun mu, konuk eksilmez!

6. При использовании совместно с деепричастием на -alı выражает значение «с тех пор как»:

O kendini bildi bileli hep iyi bir romancı olmayı istiyor.

7. Употребляется в существительных, образованных от глаголов: *gecekondu* (хибарка), *Durdu* (имя человека).

В отличие от настоящего времени, вопросительная частица ставится после окончания, обозначающего лицо. Сравните: *Seçiyor musun? Seçtin mi?*

Гласная буква в вопросительной частице подчиняется гармонии гласных. Один из четырех вариантов выбирается в зависимости от последнего слога окончания.

Следующие наречия используются с прошедшим временем:

dün +.....: *dün sabah, dün öğleden sonra, dün akşam, dün gece;*

.....+ önce +.....: *az önce, bir saat önce, beş dakika önce, üç hafta önce, iki yıl önce;*

geçen +.....: *geçen salı, geçen akşam, geçen yıl, geçen ay, geçen gün.*

Olumlu

(Утвердительное предложение)

Örnek (пример):

1. Dün teyzemi ziyaret **ettim**.
2. Geçen hafta Ahmet bize **geldi**.
3. Geçen kış İstanbul'a çok kar **yağdı**.
4. Biz tatilde İzmir'e **gittik**.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями как в примере.)

1. Dün Buket'i Taksim'de gör.....
2. Ablam okuldan biraz önce dön.....
3. Murat dün işe dolmuşla git.....
4. Biz o kitabı daha önce oku.....
5. Yeğenim Ece iki ay önce doğ.....
6. Onlar geçen Pazar pikniğe git.....
7. Aysel ile Berk üç ay önce evlen.....

Olumsuz

(Отрицательное)

Örnek (пример):

1. Ben Mısır'a hiç **gitmedim**.
2. Derya dün gitar **çalmadı**.
3. Dün annem ve babam konsere **gitmediler**.
4. Siz beni hiç **aramadınız**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями как в примере.)

1. Dilek, geçen hafta dışçıye git.....
2. Cemile bu sabah kahvaltı et.....
3. Biz sizi hiç unut.....
4. Ben daha önce bu filmi izle.....
5. Ece bugün hiçbir şey ye.....
6. İlayda, geçen bayram dedesini ziyaret et.....
7. Öğrenciler bu konuyu hiç anla.....

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (пример):

1. Sen hiç Suriye'ye **gittin mi?**
2. Özlem bugün beni **aradı mı?**
3. Çocuklar dün parkta **oynadılar mı?**
4. Daha önce hiç Türkiye'ye **geldiniz mi?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями как в примере.)

1. Oğlu Zehra Hanıma para gönder.....?
2. Siz daha önce hiç şiir yaz.....?
3. Onlar bu filmi gör.....?
4. Akşam yemeğini hazırla.....?
5. Burak ile Özge geçen yaz evlen.....?
6. Sen daha önce hiç baklava ye.....?

Olumsuz Soru

(Вопрос «разве не...?»)

Örnek (пример):

1. Sen daha önce hiç tiyatroya **gitmedin mi?**
2. Daha önce Antalya'ya hiç kar **yağmadı mı?**
3. Sabah saat 10.00 oldu, hâlâ otobüse **binmediniz mi?**
4. Hasan altı yıldır üniversiteye gidiyor. Daha mezun **olmadı mı?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями как в примере.)

1. Arkadaşım havaalanında karşıla.....?
2. Dayın sana çok kızgın. Hafta sonu onu ziyaret et.....?
3. Bebek hâlâ ağlıyor. Sütünü iç.....?
4. Niçin sınıfta değilsiniz? Öğretmeniniz hâlâ gel.....?
5. Saat çok geç oldu. Çocuklar okuldan dön.....?
6. Çok kötü görünüyorsun. Dün gece hiç uyu.....?

5. Yerleştirelim

(Заполните пропуски подходящими наречиями.)

Bir hafta önce • önceki gün

Geçen sene • Bu yıl • Az önce

Bugüne kadar hiç • Bugün • Dün

1. Bir hafta önce arkadaşlarımla piknik yaptık.
2. _____ buraya yerleştik.
3. _____ üniversiteden mezun oldular.
4. _____ kuzenime gittim.
5. _____ arabamı tamir ettim.
6. _____ böyle bir insanla tanışmadım.
7. _____ akşam tatilden döndük,
8. _____ elektrikler kesildi.

AD TÜMCELERİNDE BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN
ПРОШЕДШЕЕ КАТЕГОРИЧНОЕ ВРЕМЯ
В ИМЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ

Olumlu (Утвердительная форма)	Olumsuz Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Отрицательный вопрос)
Ben yorgundum	yorgun değildim	yorgun muydum?	yorgun değil miydim?
Sen yorgundun	yorgun değildin	yorgun muydun?	yorgun değil miydin?
O yorgundu	yorgun değildi	yorgun muydu?	yorgun değil miydi?
Biz yorgunduk	yorgun değildik	yorgun muyduk?	yorgun değil miydik?
Siz yorgundunuz	yorgun değildiniz	yorgun muydunuz?	yorgun değil miydiniz?
Onlar yorgundular yorgunlardı	yorgun değildiler yorgun değillerdi	yorgun muydular? yorgunlar mıydı?	yorgun değil miydiler? yorgun değiller miydi?

Olumlu

(Утвердительное предложение)

Örnek (пример):

1. Yemek çok lezzetliydi.
2. Duygu çalışkan bir öğrenciydi.
3. Biz geçen hafta Ankara'daydık.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Biz dün akşam evde yok.....
2. Kardeşim çocukken çok yaramaz.....
3. Denize girmedik, çünkü deniz çok soğuk.....
4. Filiz Hanım benim matematik öğretmenim.....
5. Leyla ve Hande dün çok sinirli.....

Olumsuz

(Отрицательное предложение)

Örnek (örnek):

1. Ben dün kütüphanede **değildim**.
2. Film hiç güzel **değildi**.
3. Onlar bize karşı dürüst **değillerdi**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Özlem daha önce şişman.....
2. Geçen yılın sınav soruları bu kadar zor.....
3. Hülya Avşar önceden şarkıcı.....
4. Siz önceden gözlüklü.....
5. Sen geçen yıl bu kadar yoğun

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (örnek):

1. Senin baban avukat **mydı?**
2. Nergis geçen yıl Alanya'da **mydı?**
3. Nihal ve Turgay aynı sınıfta **mydılar?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Konser güzel?
2. Sınavın nasıl geçti? Sorular kolay?
3. Çok güzelsiniz. Önceden manken?
4. Teyze! Annem çocukken yaramaz?

Olumsuz Soru

(Отрицательный вопрос)

Örnek (örnek):

1. Niçin onu sevmiyorsun? Siz önceden arkadaş **değil miydiniz?**
2. Pervin ve Ali nişanlı **değiller miydi?**
3. Niçin arabam sattın? Memnun **değil miydin?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Lokantadaki balıklar taze?
2. Moralin bozuk görünüyor. Sınav kolay?
3. Nimet Hanım'ın oğlu avukat?
4. Neden bu kadar erken kalktın? Sen uykusuz?
5. Niçin kızının saçını sen kesmiyorsun? Sen önceden kuaför...?

PEKİŞTİRME SIFATLARI

УСИЛИТЕЛЬНАЯ ФОРМА ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

Для усиления значения к прилагательным прибавляются буквы *m, p, r, s*. Первый слог слова повторяется.

m		P		r		s	
beyaz	bembeyaz	sarı	sapsarı	Temiz	tertemiz	mavi	masmavi
siyah	simsiyah	kara	kapkara	çabuk	çarçabuk	pembe	pespembe
yeşil	yemyeşil	kırmızı	kıpkırmızı	sefil	sersefil	koca	koskoca
sıcak	sımsıcak	taze	taptaze	perişan	perperişan	doğru	dosdoğru
başka	bambaşka	sırın	şıpşirin			belli	besbelli
sıkı	sımsıkı	açık	apaçık			kıvrak	kıskıvrak
düz	dümdüz	kuru	kupkuru			yuvarlak	yusyuvurak
boş	bomboş	dolu	dopdolu			kocaman	koskocaman
		canlı	capcanlı				
		dar	dapdar				
		karanlık	kapkaranlık				

1. Aşağıdaki cümleleri verilen pekiştirme sıfatlarından birini kullanarak tamamlayınız. (Заполните пропуски подходящими прилагательными.)

bambaşka / upuzun / sımsıcak / tertemiz / koskocaman sapsarı / kapkaranlık / simsiyah / bomboş / dosdoğru

1. Tatilde.....bir otelde kaldık.
2. Daha çok gençsin. Önünde bir hayat var.
3. Atatürk Caddesi'nden gidin ve sağdan ikinci binaya girin.

4. Ayşe'ye çok büyük bir miras kaldı. Ondan sonra.....bir insan oldu.
5. Elektrikler kesildi, her yer.....oldu.
6. Sonbaharda bahçeler.....yapraklarla doluyor.
7. Aslı çok güzel bir kızdı, uzun vesaçları vardı.
8. Buzdolabı, hemen alışveriş yapalım.
9. Deniz....., niçin girmiyorsunuz?
10. Elinde bir bavul vardı.

KÜÇÜLTME EKLERİ: -CİK, -CA, -CAĞIZ

УМЕНЬШИТЕЛЬНО-ЛАСКАТЕЛЬНЫЕ АФФИКСЫ: -CİK, -CA, -CAĞIZ

Уменьшительно-ласкательная форма качественных прилагательных образуется с помощью аффикса -cık/-cık/-cuk/-cük/-çık/-çık/-çuk/-çük.

Örnek (пример):

1. Aysel ve Ümit **daracık** bir sokaktan geçtiler, (daracık: çok dar).
2. Bugün hiç iştahım yok. **Azıcık** yemek yedim, (azıcık: çok az).
3. **Küçücük** çocuk çalışıyor ve para kazanıyor, (küçük – küçücük: çok küçük).
4. Onlar çok fakirlerdi, **ufacık** bir evleri vardı, (ufak – ufacık: çok ufak).

Этот аффикс может придавать значение любви и жалости.

Örnek (пример):

Anneciğim, babacığım, sizleri çok özlüyorum. (sevgi)
Zavallı kedicik çok hasta. (acıma)

Употребляется со словами *bura*, *şura*, *ora* для обозначения расстояния.

Örnek (пример):

Evim şuracıkta, köşe başında.
Beni oracıkta bekle! Hemen geliyorum.
Evim okula çok yakın. Ben buracıkta oturuyorum.

Аффикс -sa/-se/-ça/-çe усиливает значение прилагательных или наречий.

Örnek (örnek):

Araba **yavaşça** hareket etti.

Eh! Güzelce bir kıza benziyor.

Evi iyice temizle, hiçbir yerde toz kalmasin.

Uzunca boylu bir çocuk, üstelik yakışıklı da.

Genişçe bir evleri vardı.

При присоединении аффикса -cık, звук *k* на конце многосложных слов, как правило, выпадает.

Örnek (örnek):

1. **Küçükük** çocuk çalışıyor ve para kazanıyor, (küçük – küçükük: çok küçük).

2. Onlar çok fakirlerdi; **ufacık** bir evleri vardı, (ufak – ufacık: çok ufak).

При помощи аффикса -sağız образуется уменьшительно-ласкательная форма имен существительных.

Örnek (örnek):

Şu **kadıncağıza** çok acıyorum.

Zavallı **kızcağız** sabahtan akşama kadar çalışıyor.

Hayvancağız çok hasta, hemen bir veterinere götürelim.

1. Aşağıdaki boşlukları küçültme ekleri ile tamamlayınız.

(Заполните пропуски уменьшительно-ласкательными аффиксами).

1. Leman kocasıyla çok mutlu. Sıcak.....bir yuvası var.
2. Televizyonun sesini biraz.....kıs, çünkü ders çalışıyorum.
3. Geniş.... bir yoldan geçtik ve sonra sola döndük.
4. Zavallı adam.....üstü başı perişandı.
5. Aslı diyetten sonra ince.....bir kız oldu.
6. Ece bebek, biberonunu minik.....elleriyle tutuyor.
7. O, saçını her zaman kısa.....kestiriyor.
8. Zaman hemen.....geçti. Hiçbir şey anlamadım.

-ki ilgeçi Форма на -ki

1. Будучи присоединенным к существительному в местно-временном падеже, -ki образует слова со значением «находящийся на (в) ... , у (кого)».

Örnek (örnek):

Balkondaki çiçekler çok güzel.

Saksıdaki çiçekleri suladım.

Odamdaki koltuklar çok eski, onları değiştirmek istiyorum.

Bu sınıftaki öğrenciler Rusya'dan geliyor.

Sendeki kitap yeni mi? Onu daha önce hiç görmedim.

2. Когда -ki присоединяется к местоимению или существительному, он образует слово со значением «принадлежащий кому...».

Örnek (örnek):

Benim arabam beyaz, seninki ne renk?

Benim arabam beyaz, ya seninki?

Oytun'un boyu uzun, Berke'ninki kısa.

Benim evim okula seninki kadar yakın değil.

1. Aşağıdaki tümceleri uygun biçimde tamamlayınız.

(Заполните пропуски подходящими формами.)

1. Okul..... bilgisayar bozuk.
2. Fotoğraf..... yaşlı kadın kim?
3. Cumartesi gün.....konsere Umut'la gittik.
4. Gazete..... haber çok ilginç.
5. Dün.....derste ne öğrendiniz?
6. Müdürün el.....o dosyalar ne?
7. İlkokul..... arkadaşlarımla yarın buluşuyoruz.
8. Bu kaset..... şarkılar çok güzel.
9. Benim annem ev hanımı, senin.....ne iş yapıyor?
10. Park.... banklar yeni.
11. Ben.....sözlük senin mi, Ayşe'nin mi?
12. Serap'ın telefonu burada çekmiyor ama Zeynep.....çekiyor.
13. Masa..... bardakları bulaşık makinesine koy.
14. Bu fabrikanın atıkları deniz.....tüm canlılara zarar veriyor.

KÜLTÜR KÖŞESİ УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Anne ve Çocuk¹

- 1 yaşınızdayken sizi elleriyle besledi ve yıkadı,
Bütün gece ağlayıp, onu uyutmayarak teşekkür ettiniz...
- 2 yaşınızdayken size yürümeyi öğretti,
Size seslendiğinde odadan kaçarak teşekkür ettiniz...
- 3 yaşınızdayken size özenle yemekler hazırladı,
Tabağınıza masanın altına dökerek teşekkür ettiniz...
- 4 yaşınızdayken elinize rengârenk kalemler tutuşturdu,
Evin bütün duvarlarına resim yaparak teşekkür ettiniz...
- 5 yaşınızdayken sizi cici kıyafetlerle süsledi,
Gördüğünüz ilk çamur birikintisine atlayarak teşekkür ettiniz...
- 6 yaşınızdayken okula kadar sizinle yürüdü,
Sokaklarda “Gitmeyeceğiiiiim!” diye ağlayarak teşekkür ettiniz...
- 7 yaşınızdayken size bir top hediye etti,
Komşunun camını kırarak teşekkür ettiniz...
- 9 yaşınızdayken size piyano öğretmeni buldu,
Notaları bir gün bile çalışmayarak teşekkür ettiniz...
- 10 yaşınızdayken doğum günü partilerinden dans derslerine kadar her
yere sizi arabayla götürdü,
Arabadan fırlayıp giderken arkanıza bile bakmayarak teşekkür ettiniz...
- 11 yaşınızdayken sizi arkadaşınızla sinemaya götürdü,
“Sen bizimle oturma!” diyerek teşekkür ettiniz...
- 12 yaşınızdayken zararlı televizyon programlarını seyretmenizi
istemedi,
O evde değilken hepsini seyrederek teşekkür ettiniz...
- 15 yaşınızdayken sizi yurt dışında yaz kampına gönderdi,
Tek satır mektup yazmayarak teşekkür ettiniz...
- 17 yaşınızdayken arkadaşınızla partiye gitmenize izin verdi,
Bir telefon bile etmeden sabaha karşı eve dönerek teşekkür ettiniz...
- 19 yaşınızdayken okul masraflarınızı karşıladı, sizi arabayla kampüse
götürdü ve eşyalarımızı taşıdı,

¹ «ANADOLU» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013. S. 75.

Arkadaşlarınız alay etmesin diye kampus kapısında vedalaşarak teşekkür ettiniz...

21 yaşınızdayken iş hayatı ve kariyerinizle ilgili size fikir vermek istedi:

“Ben senin gibi olmayacağım!” diyerek teşekkür ettiniz...

22 yaşınızdayken kep giyme töreninizde size gururla sarıldı,
Avrupa seyahati için para isteyerek teşekkür ettiniz...

24 yaşınızdayken evlenmek istediğiniz çocukla tanışmak istedi,
“Zamanımı ben bilirim!” diye tersleyerek teşekkür ettiniz...

25 yaşınızdayken düğün masraflarınızı karşıladı, sizin için hem mutlu oldu, hem çok duygulandı,

Siz, dünyanın bir ucuna taşınarak teşekkür ettiniz...

30 yaşınızdayken bebek bakımı hakkında size akıl vermek istedi,
“Artık bu ilkel yöntemleri bırak!” diyerek teşekkür ettiniz...

40 yaşınızdayken sizi arayıp bir akrabanızın doğum gününü hatırlattı,
“Anne işim başımdan aşkın!” diyerek teşekkür ettiniz...

50 yaşınızdayken o çok hastalandı, hafta sonunda onu görmeye gittiğinizde mutlu oldu,

Ona yaşlıların çocuk gibi nazlı olduğunu söyleyerek teşekkür ettiniz...
Derken bir gün... O öldü.

O güne kadar onun için yapmadığınız ne varsa, o anda kalbinize bir yıldırım gibi düştü...

O zaman gidin, hâlâ fırsat varken, o yanınızda iken, o hayatta iken, vakit ayırıp ilgilenin. Ve onca sene veremediğiniz sevginizi verin.

Fırsat varken, sevin, sevdiğinizi belli edin ve mutlu edin... Haydi geç kalmayın lütfen.

Acele edin... Bakın yine geçiyor dakikalar ve saatler. Bitmeden, sona ermeden yapın şu işi.

Мама и ребенок

В 1 годик кормила вас своими руками,

Вы же сказали ей спасибо, проплакав всю ночь...

В 2 годика научила вас ходить,

Вы же поблагодарили ее, убежав из комнаты, когда она звала...

В 3 года со старанием готовила вам еду,

Вы поблагодарили ее, вылив тарелку под стол...
В 4 годика дала вам цветные карандаши и учила рисовать,
Вы же поблагодарили ее, разрисовав все стены дома...
В 5 лет украшала вас красивой одеждой,
Вы поблагодарили ее, прыгнув в первую попавшуюся лужу...
В 6 лет проводила вас до школы,
Вы поблагодарили ее, плача на улице, со словами: «Не пойдууу!...»
В 7 лет подарила вам мяч,
Вы же поблагодарили ее, разбив соседское окно...
В 9 лет нашла для вас учителя по пианино,
Вы поблагодарили ее, ни разу не выполнив задание...
В 10 лет возила вас на машине от праздников дня рождения до уроков танцев,
Вы поблагодарили ее, даже не обернувшись, когда вышли из машины...
В 11 лет отвезла вас и ваших друзей в кино,
Вы поблагодарили ее, попросив не садиться с вами...
В 12 лет она не хотела, чтобы вы смотрели вредные программы по телевизору,
Вы поблагодарили ее, посмотрев все эти программы, пока ее не было дома...
В 15 лет отправила вас в летний лагерь за границу,
Вы не поблагодарили ее, написав письмо хоть в одну строчку...
В 17 лет разрешила пойти вам на вечеринку с вашим другом,
Вы поблагодарили ее, прийдя к утру домой и ни разу не позвонив за это время...
В 19 лет оплатила учебу, отвезла вас на машине до студенческого городка, привезла ваши вещи...
Вы поблагодарили ее, попрощавшись с ней у ворот, чтобы ваши друзья не смеялись над вами...
В 21 год хотела дать совет по вашей работе и карьере,
Вы поблагодарили ее, сказав: «Я не буду таким как ты»...
В 22 года с гордостью обняла вас,
Вы поблагодарили ее, попросив денег на поездку в Европу...
В 24 года она захотела познакомиться с девушкой, с которой вы хотели пожениться,

Вы же поблагодарили ее, сказав: «Я сам знаю, когда нужно будет познакомиться»...

В 25 лет оплатила все ваши расходы на свадьбу,

Вы же поблагодарили ее, переехав на другой конец света...

В 30 лет захотела дать вам совет по уходу за ребенком,

Вы поблагодарили ее, сказав: «Оставь эти первобытные методы»...

В 40 лет позвонила и напомнила о дне рождения вашего родственника,

Вы поблагодарили ее, сказав что у вас дел выше крыши...

В 50 лет она сильно заболела. Когда вы приехали к ней в выходные, она была очень рада,

Вы поблагодарили ее, сказав, что пожилые люди как дети малые...

И вдруг... Она умерла...

И в тот момент ваше сердце почувствовало всю тяжесть всего того, чего вы не сделали для нее...

Раз так, то идите, пока есть возможность, пока она рядом, уделите ей время и внимание.

И дайте ей столько любви, сколько вы не смогли дать за все это время.

Любите, показывайте свою любовь, дарите ей счастье, пока есть возможность. Пожалуйста, не опаздайте.

Поспешите... Смотрите, снова проходят минуты и часы. Сделайте это, пока все не закончилось.

• ÜNİTE VIII •
NELER OLACAK?
ЧТО ОЖИДАЕТСЯ В БУДУЩЕМ?

2050'DE NELER OLACAK?
ЧТО СЛУЧИТСЯ В 2050 ГОДУ?¹

ABD'li bilim adamları, “45 yıl sonra nasıl bir dünyada yaşayacağız?” sorusunun yanıtını açıkladı. Türkiye çok gelişmiş ülkelerden biri olacak; uçan arabalar ve uzay seyahati sıradan bir duruma gelecek...

Geleceği öğrenmek, birçoğumuzun hayalidir. Yıllar sonra bizi nasıl bir yaşam bekliyor? 20 veya 30 yıl sonra, hangi ülkeler güçlü, hangi ülkeler güçsüz olacak? İnsan ömrü ne kadar olacak? ABD'li bilim adamları, bu ve buna benzer birçok sorunun yanıtını aradılar ve uzun süren çalışmalardan sonra ilginç sonuçlara ulaştılar. 2050'de dünyanın süper gücü ABD, Çin ve Rusya olacak. Bu üç ülkenin dışında Türkiye, Almanya, İngiltere ve Fransa özellikle ekonomi alanında Avrupa'nın en önemli ülkeleri konumuna gelecek. İşte 2050'nin dünyası...

*** Hava trafiği!**

45 yıl sonra, dünyanın % 80'inde ulaşım problemi kalmayacak. Her ülke, metro sistemini mükemmel bir hale getirecek.

Şimdiki yollar ise, insanların çok daha iyi bir hayat sürmesi için kullanılacak. Hava trafiği biraz yoğun görünüyor ancak şimdiki trafiğe göre çok daha rahat olacak. On kişiden yedisinin uçan arabası olacak. Ancak özel bir sistem sayesinde, hava trafiği diye bir sorun söz konusu bile olmayacak. Şehirler arası yolculukların hepsi özel uçaklarla yapılacak.

*** Uzayda tatil!**

Gelecekte her şey, insanın mutluluğu için hazırlanıyor. 2050'nin tatil cenneti, uzay olacak. Dünyadaki birçok ülke, uzay seyahati konusunda çok önemli gelişmeler sağlayacak. Herkesin maddi durumuna göre uzay seyahatleri hazırlanacak.

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, 2009. S. 79.

Özellikle Ay'da tatil yapmak, o tarihlerde çok revaçta olacak. Dünyadaki tatil beldeleri de yine hatırı sayılır bir ilgi görecek. 2050 yılında uzaya gitmek için, şimdiki parayla sadece 1200 \$ ödemek yeterli olacak.

*** Petrol bitiyor...**

Petrol, 2050 yılında tarihteki yerini alacak. Yerine en güçlü aday, bor ve uzay elementleri olarak gösteriliyor. Türkiye bor madeni bakımından çok zengin bir ülkedir.

Bu yüzden, dünyanın sayılı ülkeleri arasındaki yerini alacak. Hava otomobilleri, güneş enerjisi ile çalışacak.

*** Uykusuzluk hapı...**

2050'de insanoğluna, 24 saat yetmeyecek. Bu nedenle bilim adamları, uykuyu en az seviyeye indirmek için, bu konuyla ilgili çalışmalara hız verdi bile. 2050 yılında, vücut dengesini özel haplar sağlayacak. Bu mükemmel haplar sayesinde insanlar, uyku gereksinimlerini karşılayacak. Tabii, bu derece etkili bir hapın geliştirilmesi için daha uzun yıllar gerekiyor. Bilim adamlarına göre, bu hapı üretmek elbette zor ama kesinlikle imkansız değil.

*** Dünya nüfusu 10 milyar olacak!**

Dünya nüfusu 2050 yılında 10 milyar civarında olacak. Asya ve Afrika'daki ülkelerin nüfusu hızla artacak. Çin'in nüfusu, 100 milyon artacak ve 1 milyar 400 milyona ulaşacak. Ancak, o tarihte dünyanın en kalabalık ülkesi Hindistan olacak. 35 yıl sonra, Hindistan 1 milyar 600 milyonluk nüfusuyla, dünyanın en kalabalık ülkesi olacak. Türkiye'nin nüfusunun ise 100 milyon olması bekleniyor.

*** Teknolojik evler büyük rahatlık...**

2050 yılında insanlar, evlerindeki her şeyi sesle yönetecek. Ses tanıma sistemi sayesinde insanlar, her şeyi (televizyonu, müzik setini açmak ve kapatmak, yemek pişirmek, kapıyı açmak...) komutlarla yapma şansına sahip olacak.

*** Para kullanımı azalacak...**

Teknoloji sayesinde, herkes özel şifreler ve parmak izleriyle alışveriş yapacak. Para kullanımı artık çok az olacak. Tek tip bankalar kurulacak ve bunlar her cadde başında yer alacak. Sistem gereği, tüm işlemler birkaç saniye gibi çok kısa süre içinde sonuçlanacak.

*** Öğrenim kolaylığı ciplerle sağlanacak...**

İnsan vücuduna bir cip sistemi yerleştirilecek ve böylece öğrenim kolaylaşacak. Özel cipler sayesinde, başta yabancı dil olmak üzere birçok zor konu kolaylıkla öğrenilecek.

Takvim / Aktüel

23 Ocak 2005

(Yeniden düzenlenmiştir.)

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Отвeтыте на вопросы, опираясь на текст.)

1. 2050'de ulaşım nasıl sağlanacak?
2. 2050'de insanlar nerelerde tatil yapacaklar?
3. 2050'de dünya nüfusunda ne gibi değişiklikler olacak?
4. Bilim adamları, uykusuzluk problemine nasıl bir çare bulacaklar?
5. 2050'de petrolün yerini neler alacak?
6. 2050'de evler nasıl olacak?
7. Öğrenimi kolaylaştırmak için, bilim adamları neler tasarlıyorlar?
8. Sizce, insanlar bu kadar gelişmiş bir dünyada mutlu olabilecekler mi?
9. Bu metinde anlatılanların gerçekleşeceğine inanıyor musunuz? Niçin?
10. Size göre, 2050'de dünya nasıl olacak?

GELECEK ZAMAN

БУДУЩЕЕ КАТЕГОРИЧЕСКОЕ ВРЕМЯ

Это время выражает действие, которое обязательно совершится.

Eylem (глагол) + -(y)acak + kişi eki (окончание лица)

	Olumlu (Утвердительная форма)	Olumsuz (Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос с отрицанием)
Ben	Geleceğim	gelmeyeceğim	gelecek miyim?	gelmeyecek miyim?
Sen	Geleceksin	gelmeyeceksin	gelecek misin?	gelmeyecek misin?
O	Gelecek	gelmeyecek	gelecek mi?	gelmeyecek mi?
Biz	Geleceğiz	gelmeyeceğiz	gelecek miyiz?	gelmeyecek miyiz?
Siz	Geleceksiniz	gelmeyeceksiniz	gelecek misiniz?	gelmeyecek misiniz?
Onlar	gelecekler	gelmeyecekler	gelecekler mi?	gelmeyecekler mi?

Как видно из таблицы, -асак подчиняется закону гармонии гласных. К основе глагола, заканчивающейся на гласный звук, прибавляется соединительный согласный у. Ударение падает на последний слог аффикса - асак.

Будущее категорическое время выражает следующие значения:

1. Достоверное предстоящее будущее действие.

Ben yarın işe gideceğim.

2. Долженствование.

Şimdi benim dersim var. Ben gideceğim.

3. Приказ.

Katibe gideceksin, bu yazıyı ona vereceksin.

4. Предположение.

Mehmet Ali'nin sözlerini duymuş olacaklar ki, (...), el çırpıp bağırmaya başladılar.

Указатели будущего категорического времени:

yarın +.....: yarın, yarın sabah, yarın akşam, yarın gece...

.....+ sonra: az sonra, bir saat sonra, beş dakika sonra, üç hafta sonra, iki yıl sonra...

gelecek +.....: gelecek sabah, gelecek akşam, gelecek yıl, gelecek ay...

yakında...

geceleyin

sonsuz dek

önümüzdeki günlerde

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Önümüzdeki ay teyzemi ziyaret **edeceğim**.

2. Yarın sabah pikniğe gideceğiz.

3. Bu akşam anneme mektup **yazacağım**.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Yarın Buket'le Taksim'de buluş.....

2. Ablam bu yaz tatilinde evlen.....

3. Kardeşimle bu akşam Çin Restoranı'nda yemek ye..
4. Bence öğretmen sınavda bu soruyu sor.....
5. Konser yarım saat sonra başla.....
6. Aysel üç ay sonra doğum yap.....
7. Okullar 15 Haziran'da kapan.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Onlar tatilde Uludağ'a **gitmeyecekler**.
2. Derya bugün alışveriş **yaşmayacak**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Bu yaz hiç iznim yok. Bu yüzden tatile git.....
2. Filiz'in boğazı ağrıyor. O bu akşam konserde şarkı söyle.....
3. Ben bu sabah kahvaltı et.....
4. Onlar bu akşam erken yatacaklar. Film izle.....
5. Beni dikkatli dinleyin! Bu konuyu tekrar anlat.....
6. Yarın Sevim'le görüş.....

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (пример):

1. Biraz sonra ders başlayacak **mi?**
2. Yarın okula gelecek **misiniz?**
3. Çocuklar bugün parka **gidecekler mi?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

- Siz bu gece bizde kal.....?
- Bu çamaşırları ütüle.....? Yoksa ben mi ütüleyeyim?
- Yarın beraber Türkçe çalış.....?
- Biz bu ders kompozisyon yaz.....?
- Siz yemekten sonra kahve iç.....?
- Yarın dışın için doktora git.....?

Olumsuz Soru

(Отрицательный вопрос)

Örnek (пример):

1. Siz benimle tiyatroya **gelmeyecek misiniz?**
2. Bir daha onunla **konuşmayacak mısın?**
3. Sınavdan sonra partiye **gitmeyecek miyiz?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Benim için bir şarkı söyle.....?
2. Niçin susuyorsun? Bana her şeyi anlat.....?
3. Saat çok geç oldu. Çocuklar daha yat.....?
4. Hâlâ yatıyorsun. Biz bugün temizlik yap.....?
5. Dilek ve Ferda hâlâ gelmediler. Onlar yemek ye.....?
6. Doğum gününde Levent'e hediye al.....?

AD TÜMCELERİNDE GELECEK ZAMAN

БУДУЩЕЕ ВРЕМЯ В ИМЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ

	Olumlu (Утвердительная форма)	Olumsuz (Отрицатель- ная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос с отрицанием)
Ben	mutlu olacağım	mutlu olmayacağım	mutlu olacak mıyim?	mutlu olmayacak mıyim?
Sen	mutlu olacaksın	mutlu olmayacaksın	mutlu olacak mısın?	mutlu olmayacak mısın?
O	mutlu olacak	mutlu olmayacak	mutlu olacak mı?	mutlu olmayacak mı?
Biz	mutlu olacağız	mutlu olmayacağız	mutlu olacak mıyiz?	mutlu olmayacak mıyiz?
Siz	mutlu olacaksınız	mutlu olmayacaksınız	mutlu olacak mısınız?	mutlu olmayacak mısınız?
Onlar	mutlu olacaklar	mutlu olmayacaklar	mutlu olacaklar mı?	mutlu olmayacaklar mı?

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (örnek):

1. Sinem ve Simge önümüzdeki yıl öğretmen **olacaklar**.
2. Cumartesi bütün gün evde **olacağız**.
3. Bundan sonra her şey daha güzel **olacak**.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Sağlığına biraz dikkat et. Yoksa hasta ol.....
2. Kardeşim yarın Manisa'da ol.....
3. Bugün hava yağmurlu ol.....
4. Filiz Hanım yarın kütüphanede ol.....
5. Ben yarın akşama kadar ofiste ol.....
6. 2050'de uçan arabalar ol.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (örnek):

1. Çok acele pişirdim. Bu yemek hiç lezzetli **olmayacak**.
2. Bugün öğretmenimiz hasta, ders **olmayacak**.
3. Babam bu yıl emekli **olmayacak**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Yarın bankalar açık ol
2. Biz yarın evde ol
3. Cuma okulda toplantı var. Öğleden sonra ders ol. ...
4. Buğra pilot olacak; mühendis ol

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (örnek):

1. Bu yıl baban emekli **olacak mı?**
2. Yarınki sınavın soruları kolay **olacak mı?**
3. Sence biz zengin **olacak mıyız?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Yarın size gelmek istiyorum. Evde ol.....?
2. Fotokopiler bir saate kadar hazır ol.....?
3. Sınavdan sonra ders ol.....?
4. Metin çok kötü bir adam. Onunla mutlu ol.....?
5. Müdür Bey yarın ofiste ol.....?
6. Bayramda bankalar açık ol.....?

Olumsuz Soru

(Вопрос «разве не...?»)

Örnek (пример):

1. Niçin şemsiyeni aldın? Bugün hava güneşli **olmayacak mı?**
2. Çok çabuk sinirleniyorsun. Sen hiç sakın **olmayacak mısın?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Beni hep yalnız bırakıyorsun. Sen bana hiç destek ol....
2. Tatilde İstanbul'da ol.....?
3. Doktor kimseye randevu vermiyor. Yarın hastanede ol..
4. Hülya bugün herkesle vedalaştı. O bayramda burada ol.
5. Bu zor günümde benim yanımda ol.....?
6. Zuhal iki gün sonra burada ol.....?

5. Aşağıdaki paragraftaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

(Заполните пропуски подходящими окончаниями.)

Yarın dersler bit.....Ben cuma günü sınav.... gir.....Daha sonra sertifika al.....ve iki ay okul.....git.....Çünkü iki ay okul kapalı ol.....
Tatil.....okul....., öğretmen.....ve arkadaş..... çok özle.....

Ben bu yaz Kapalıçarşı'.....bir kuyumcu..... çalış..... Sabah sekiz buçuk.....iş.....başla..... Akşam sekize kadar dükkân sahibi Ahmet Bey'... yardım et.....

Ben çok iyi İngilizce ve Rusça bil..... Ahmet Bey çok az İngilizce bil.....Onun için turistlerle ben konuş.....

Kapalıçarşı pazar günleri kapalı, ben de bazen evde dinlen....., bazen arkadaşlarım ile bir yerlere git..... Ahmet Bey bana haftalık yüz lira

ver..... Ben bu para.....biriktir.....ve ailemle birlikte ağustos.....
bir haftalığına Antalya'.....tatile git..... Tatilde bol bol yüz.....,
dinlen.....Tatilden sonra tekrar Ahmet Bey'.....dükkan.....
çalış.....

Sen tatil.....ne yap.....? Bütün yaz İstanbul'da mı ol.....?

EVLİLİK HEYECANI СВАДЕБНЫЕ ХЛОПОТЫ

Meltem, bir hafta sonra evlenecek. En yakın arkadaşları Özlem ve Sibel dün gece Meltem'in evinde kaldılar. Sabaha kadar sohbet ettiler.

Meltem: Kızlar, çok telaşlıyım. Düğünde bir aksilik olacak diye ödüm kopuyor. Düğünümde sadece bir hafta kaldı.

Özlem: Bence, gereksiz yere telaşlanıyorsun. Her şey yolunda gidiyor. Davetli sayısı belli mi?

Meltem: Kesin belli değil ama 250 kişi kadar olacak. Sinem'in düğündeki aksilikler, benim de başıma gelecek, diye çok korkuyorum.

Sibel: Ben yurtdışındaydım, Sinem'in düğününde ne oldu ki?

Meltem: Sinem'in düğünü bahçede oldu. Saat on bire doğru, düğünün en güzel yerinde şiddetli bir yağmur başladı. Misafirlerin çoğu düğünden erken ayrıldı. Sinem'in gelinliği ıslandı, saçları ve makyajı bozuldu. Kızcağız çocuk gibi ağladı. Daha önce onu hiç bu kadar üzüntülü ve sinirli görmedim.

Sibel: Bence de gerçekten çok üzücü bir durum. Ama senin düğününde bunun gibi aksilikler olmayacak. Meteorolojiye göre, önümüzdeki haftalarda hava çok sıcak olacak ve yağmur yağmayacak.

Özlem: Aman Meltem! Gerçekten felaket habercisi gibisin. Kötü şeyler düşünme; daima olumlu düşün ki güzel şeyler olsun.

Meltem: Doğru söylüyorsun. Ama çok heyecanlıyım.

Sibel: Meltemciğim, ben de senin kadar heyecanlıyım. Çocukluğumuzu hatırlıyorum da zaman ne kadar çabuk geçiyor. Her şey daha dün gibi.... Yaramazlıklarımız, lise yıllarımız, sonra üniversiteye giriş heyecanı....

Meltem: Evet, ne güzel günlerdi...

Özlem: Kızlar! Bırakalım şimdi eski günleri. Geleceğe bakalım. Meltemciğim, çok merak ediyorum. Acaba evlilik seni değiştirecek mi? Şimdiki gibi sık sık bir araya gelecek miyiz?

Meltem: Tabi ki. Sizler bana kardeşim kadar yakınsınız. Her zaman görüşeceğiz. Murat da sizi çok seviyor.

Sibel: Ondan şüphe etmiyorum, ama düğünden sonra böyle sabahlara kadar sohbet edemeyeceğiz.

Meltem: Murat'ın işini biliyorsunuz. Düğünden sonra da şimdiki gibi iş seyahatleri olacak. O iş seyahatindeyken, biz yine eskisi gibi bir araya geleceğiz ve eski günlerdeki gibi olacağız.

Özlem: Birbirimize söz verelim. Evlendikten sonra da dostluğumuzu devam ettirelim. Çünkü insanlar böyle güzel dostları kolay bulamıyor.

KARŞILAŞTIRMA: GIBI, KADAR **СРАВНЕНИЕ: ТАКОЙ КАК, СТОЛЬКО**

“Gibi” выражает тождество по качеству, свойству, в то время как “kadar” – тождество по степени, количеству.

Gibi

Örnek (пример):

1. Leyla da ablası **gibi** avukat olacak.
2. Kenan Bey tilki **gibi** kurnaz bir adamdı.
3. Kar **gibi** bembeyaz bir elbise giydi.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Bu elma bal.....tatlı, mutlaka yiyecek.
2. Bu çocuk annesi.....sarışın olacak.
3. Bu yastık taş.....sert.
4. Bütün ev mis.....kokuyor.

Kadar

Örnek (пример):

1. Murat, Ali **kadar** yakışıklı değil.
2. Onun okulu bizimki **kadar** yakın değil.
3. Siz de bizim **kadar** yorgun musunuz?

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Balıkesir, İstanbul.....kalabalık değil.
2. Sen hiç bu.....ilginç bir film gördün mü?
3. Bu olaya siz de bizim.....üzüldünüz mü?
4. Daha önce Çince.....zor bir dil görmedim.

3. Aşağıdaki tümceleri ‘gibi’ ve ‘kadar’ ile tamamlayınız.

(Заполните пропуски словами *gibi* и *kadar*).

1. Senin.....biriyle daha önce karşılaşmadım.
2. Zühal.....şımarık bir kız görmedim.
3. Bu bebek bir melek.....güzel.
4. Şunun.....bir araba almak istiyorum.
5. Keçi.....inatçıdır.
6. Ben de onun.....bilgisayar kursuna gidiyorum.
7. Sen de baban.....öğretmen misin?
8. Bu araba neredeyse uçak.....hızlı.

-a kadar (до)

-a kadar выражает предел во времени и пространстве.

...dan..... (у)а kadar (от... до...)

Örnek (пример):

1. Dün, sabahtan akşama **kadar** evdeydim.
2. Hazirandan Eylül'e **kadar** okullar tatil.
3. Murat Bey, 1998'den 2005'e **kadar** İzmir'de yaşadı.
4. Dersimiz saat üçe **kadar** devam edecek.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере).

1. Merak etmeyin, saat iki.....orada olurum.
2. Melek, Aralık.....Ankara'da kalacak.
3. Konferans, pazartesi.....cuma.....sürecek.
4. 15 Haziran'.....beni aramayın, Türkiye'de olmayacağım.

5. Sabah.....yağmur yağdı.
 6. Sabah sekiz buçuk.....öğleden sonra iki.....Türkçe öğreniyoruz.
 7. Dün Taksim'.....Sultanahmet'.....yürüdüm.
 8. Toplantı kaç.....kaç.....sürecek?
 9. Akşam.....işim yok; sana yardım edebilirim.
 10. Bu ayın sonu.....İstanbul'da kalacağım.

BANA GÖRE, BENCE ПО-МОЕМУ

Ben –	Bence =	bana göre
Sen –	Sence =	sana göre
		O – Onca = ona göre (onunca)
Biz –	Bizce =	bize göre
Siz –	Sizce =	size göre
		Onlar – Onlarca = Onlara göre (onlarınca)

Örnek (пример):

Bence Hülya Ömer'le evlenmeyecek. = **Bana göre** Hülya Ömer'le evlenmeyecek.

Bizce onlar çok mutlu olacaklar. = **Bize göre** onlar çok mutlu olacaklar.

Sizce biz bu sınavı kazanacak mıyız? = **Size göre** biz bu sınavı kazanacak mıyız?

Başbakanca ≠ başbakana göre

Başbakanca = başbakan tarafından

Başbakana göre ülkemizin ekonomisi çok iyi.

Onca = çok (много)

Onca emek boşa gitti. Her şeye yeniden başlayacağız.

Onlarca = 20, 30, 40 = çok (десятки)

Her gün trafik kazalarında **onlarca** insan ölüyor.

1. Aşağıdaki tümceleri uygun biçimde tamamlayınız.

(Заполните пропуски в предложениях.)

1. Ben.....bu yaz çok sıcak geçecek.
2. Özlem.....İzmir Türkiye'nin en güzel şehri.
3. Onlar.....matematik çok zor.
4. Bilim adamları.....dünyanın en önemli sorunu küresel ısınmadır.
5. O.....hayat çok zor.
6. Sen.....bugün yağmur yağacak mı?
7. Üniversite öğrencileri.....gençler ülke siyasetinde söz sahibi değiller.
8. Siz.....bu otel güzel mi?
9. Onlar.....herkes suçlu, yalnızca kendileri suçsuz.
10. Meteoroloji uzmanları.....yarın kar yağacak.

KÜLTÜR KÖŞESİ¹ УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Ölürken Doğmak

Anne rahmine düşen ikiz kardeşler önceleri her şeyden habersizmiş. Haftalar birbirini izledikçe onlar da gelişmişler. Elleri, ayakları, iç organları oluşmaya başlamış. Bu arada, etraflarında olup biteni fark ediyorlarmış. Buldukları rahat, güvenli yeri tanıdıkça mutlulukları artmış. Birbirlerine hep aynı şeyi söylüyorlarmış:

“Anne rahmine düşmemiz, burada yaşamamız ne harika değil mi? Hayat ne güzel şey be kardeşim!”

Büyüdükçe, içinde yaşadıkları dünyayı keşfe koyulmuşlar, öyle ya, hayatın kaynağı neymiş? İşte bunu araştırırken, karşılına anneleriyle bunları birbirine içinde beslenip büyütüldüklerini tesbit etmişler. “Annemizin şefkati ne kadar büyük! Bize bu kordonla ihtiyacımız olan her şeyi gönderiyor.”

Artık aylar birbiri ardınca geçiyor, ikizler hızla büyüyor, diğer bir deyişle “yolun sonu” na yaklaşıyorlarmış. Bu değişiklikleri hayretle

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, 2009. S. 91.

gözlemlerken, bir gün gelip bu güzelim dünyayı terk edeceklerinin işaretlerini almaya başlamışlar.

Dokuzuncu aya yaklaştıklarında, bu işaretleri daha kuvvetli hissetmeye başlamışlar. Durumdan telaşlanan ikizlerden birisi diğerine sormuş:

“Neler oluyor? Bütün bunların anlamı ne?”

Öteki daha sakin ve akli başındaymış. Üstelik, buldukları bu dünya çoğu zaman ona yetmiyor, duyguları daha geniş bir âlemi arzuluyormuş. O cevap vermiş:

“Bütün bunlar, bu dünyada daha fazla kalamayacağız anlamına geliyor.” Ve eklemiş:

“Buradaki hayatımızın sonuna yaklaşıyoruz.”

“Ama ben gitmek istemiyorum!” diye haykırmış kardeşi.

“Hep burada kalmak istiyorum.”

“Elimizden gelen bir şey yok. Hem, belki doğumdan sonra hayat vardır.”

“Bize hayat veren o kordon kesildikten sonra bu nasıl mümkün olabilir ki?!” diye cevaplamış öteki.

“Bize hayat veren kordon kesilirse nasıl hayatta kalabiliriz, söyler misin bana? Hem, bak bizden önce başkaları da buraya gelmiş ve sonra da gitmişler. Hiçbirisi geri gelmemiş ki bize doğumdan sonra hayat olduğunu söylesin. Hayır, bu her şeyin sonu olacak.” demiş.

Bütün bunları söyledikten sonra eklemiş: “Hem, belki de anne diye bir şey de yok!”

“Olmak zorunda!” diye itiraz etmiş kardeşi. “Buraya başka türlü nasıl gelmiş olabiliriz, nasıl hayatta kalabiliriz ki?”

“Sen hiç anneni gördün mü?” diye üstelemiş öteki. “O belki de sadece zihinlerimizde var. Bir annemiz olduğu düşüncesi bizi rahatlattığı için onu belki de biz uydurduk.”

Böylece, anne rahmindeki son günleri derin sorgulamalar ve tartışmalarla geçmiş. Sonunda doğum anı gelmiş çatmış, ikizler dünyalarını terk ettiklerinde gözlerini başka bir dünyaya açmışlar ve sevinçten ağlamaya başlamışlar.

Çünkü gördükleri manzara hayallerinin bile ötesindeymiş.

Родиться, умирая

В утробе матери было два близнеца. Они получали информацию об окружающем мире, разглядывая друг друга в течение нескольких недель. У них начали появляться руки, ноги, внутренние органы. В это время они продолжали наблюдение. Узнав, что место, где они находятся приятное и безопасное, их радость возросла. Они постоянно говорили друг другу:

«Какое это чудо, что мы оказались здесь, в животе у мамы, так ведь? Как прекрасна жизнь, мой братишка!».

Взрослея, они стали задумываться о том, откуда появился этот мир. Пока они искали ответ на этот вопрос, наткнулись на канал, который связывал их с мамой. Они предположили, что еда, спокойствие и безопасность приходят к ним именно из этого канала.

Как милостива наша мама! Она при помощи этого канала отправляет нам все необходимое. Время быстро проходит, близнецы растут, приближается время родов. Они начали понимать, что им придется покинуть этот прекрасный мир. Ближе к девятому месяцу они начали ощущать знаки конца сильнее. Один из них спросил у другого: «Что происходит?».

Другой был умнее, и к тому же его душа требовала мира, который бы намного превосходил нынешний. Он ответил, что это знаки того, что их мир приближается к концу. Второй сказал, что не желает уходить. Брат успокаивал его, говоря, что, наверное, после этого начнется новая жизнь. «Как там может быть другой мир? Может, это все обман, может, вообще мамы не существует?» – настаивал другой. «Как же тогда мы здесь оказались, если ее нет?» – «А кто же ее, эту маму видел?»

Когда они родились, то оказались в том мире, о котором они даже не могли мечтать.

• ÜNİTE IX •
BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ
БЫЛО ИЛИ НЕ БЫЛО

BELİRSİZ GEÇMİŞ ZAMAN
ПРОШЕДШЕЕ ВРЕМЯ НА -MIŞ

Прошедшее время на -miş обозначает факты прошлого, очевидцем которых говорящий не является, но о которых ему известно понаслышке.

Eylem (глагол) + -miş + kişi eki (окончание лица)

	Olumlu (Утвердительная форма)	Olumsuz (Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос «разве не...?»)»
Ben	Bakmışım	Bakmamışım	bakmış mıyım?	bakmamış mıyım?
Sen	Bakmışsın	Bakmamışsın	bakmış mısın?	bakmamış mısın?
O	Bakmış	Bakmamış	bakmış mı?	bakmamış mı?
Biz	Bakmışız	Bakmamışız	bakmış mıyız?	bakmamış mıyız?
Siz	Bakmışsınız	bakmamışsınız	bakmış mısınız?	bakmamış mısınız?
Onlar	Bakmışlar	Bakmamışlar	bakmışlar mı?	bakmamışlar mı?

Отрицательное окончание имеет 4 варианта: -mı, -mî, -mü, -mü. Ударение падает на окончание -miş, а в отрицательных предложениях на слог до -mî. Предложения со сказуемым в прошедшем времени на -miş на русский язык в зависимости от контекста переводятся как «говорят, ...», «оказывается...», «разве...?» и т. п.

Прошедшее время на -miş передает следующие значения:

1. Факт, известный понаслышке:
Hindistanda bir kadın beşin doğurmuş.
2. Факт, известный по результатам в настоящем:
Cebimde para yok! Para almayı unutmuşum.
3. Удивление, переживание, жалоба, мольба, раскаяние, упрек, приуменьшение:
Bütün bu anlattıklarınızı o mu yapmış? Allah Allah! Hayret doğrusu!

4. Радость и хвальба:

İyi ki böyle bir işi seçmişsin, kutlarım seni!

5. Предположение. Может использоваться со словами “belki” (может быть), “galiba” (возможно), “sanırım ki” (считаю, что...)

Bana öyle geliyor ki, siz bu hatayı işlememişsiniz.

6. Факт, по поводу которого нет сомнений. Для создания такого смысла используется также и с окончаниями -dır (-dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür).

Masonluğu dünyaya İngilizler sokmuştur...

7. Данное время используется в сказках, так как рассказчик не является очевидцем событий.

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Annem söyledi. Ben bir yaşımda konuşmaya **başlamışım**.
2. Çok **yorulmuşsunuz**, biraz dinlenin.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Yemek çok güzel ol....., ellerine sağlık.
2. Dün gece arabamı çal.....
3. Koltukta uyu....., her yerim tutul.....
4. Tarkan yeni bir albüm çıkar.....
5. Geçen hafta Aslı ile Derya kavga et.....
6. Çocuklar çok çalış.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Bilge bizi hiç **özlememiş**.
2. Yemeğe hiç tuz **koymamışsınız**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dilek geçen hafta okula git.....
2. Onlar bugün markete gitmişler ama alışveriş yap.....

3. Anna ile Olga daha önce hiç baklava ye.....
4. Futbolcular maça hiç iyi hazırlan....., çok kötü oynuyorlar.
5. Bence öğrenciler bu konuyu hiç anla.....

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (пример):

1. Gizem'e sor bakalım. Yemeği hazırlamış mı?
2. Kızım, pencereden bir bak. Kar yağmış mı?
3. Onlar buraya daha önce gelmişler mi?

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Ahmet, ablana sor. Faturaları yatır.....?
2. Sabah elektrikler kesikti. Bir kontrol et, gel.....?
3. Bebek uyu.....? Eğer uyumamış ise mamasını yedirelim.
4. Öğretmene benim için sor lütfen. Sınavı geç.....?
5. Özge ile Hasan evlen.....?
6. Sence bana bu elbise yakış.....?

Olumsuz Soru

(вопрос «Разве не...?»)

Örnek (пример):

1. Niçin kapıda bekliyorsun? Anahtarını yanına **almamış mısın?**
2. Onlar daha kompozisyonlarını **bitirmemişler mi?**
3. Saat gece yarısı oldu, hâlâ **yatmamışlar mı?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Arkadaşın daha önce hiç Türkiye'ye gel.....?
2. Buket'i bir kontrol et. İki saat oldu. Hâlâ bir gömleği ütüle.....
3. Neden bana öyle bakıyorsun? Yoksa bu saç bana yakış.....?
4. Niçin korkuyorlar? Daha önce hiç böcek gör.....?
5. Hiç farkında değilim. Musluğu kapat.....?

AD TÜMCELERİNDE BELİRSİZ GEÇMİŞ ZAMAN
ПРОШЕДШЕЕ НЕОПРЕДЕЛЕННОЕ ВРЕМЯ
В ИМЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ

Olumlu (Утвердительная форма)	Olumsuz (Отрицательная форма)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос “разве не...?”)
Ben güzelmişim	güzel değilmişim	güzel miymişim?	güzel değil miymişim?
Sen güzelmişsin	güzel değilmişsin	güzel miymişsin?	güzel değil miymişsin?
O güzelmiş	güzel değilmiş	güzel miymiş?	güzel değil miymiş?
Biz güzelmişiz	güzel değilmişiz	güzel miymişiz?	güzel değil miymişiz?
Siz güzelmişsiniz	güzel değilmişsiniz	güzel miymişsiniz?	güzel değil miymişsiniz?
Onlar güzelmişler	güzel değilmişler güzel değillermiş	güzel miymişler?	güzel değil miymişler? sözel değiller miymiş?

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере).

rnek (пример):

Otobüs bileti indirimli miymiş? Evet, **indirimliymiş.** Hayır, indirimli **değilmiş.**

1. Okul yeni miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

2. Kardeşiniz hasta değil miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

3. Bugün ders var mıymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

4. Hülya Hanım'm evi bahçeli miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

5. İstanbul'da hayat pahalı mıymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

6. O kız nişanlı değil miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

7. O lokantanın yemekleri lezzetli miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

8. Deniz kenarı kalabalık değil miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____, _____

NASREDDİN HOCA'DAN FIKRALAR¹ **АНЕКДОТЫ ОТ ХОДЖИ НАСРЕТДИНА**

Nasreddin Hoca, 1208 yılında Sivrihisar'a bağlı Hortu köyünde doğmuş, 1284'de Akşehir'de vefat etmiştir. Onun yaşamıyla ilgili bilgiler, halkın kendisine olan aşırı sevgisi yüzünden, söylentilerle karışmış, yer yer olağanüstü nitelikler kazanmıştır.

Nasreddin Hoca, Türklerin en ünlü gülmece kahramanlarından biridir. Nasreddin Hoca fıkraları, insanları sadece güldürmekle kalmaz; aynı zamanda toplumdaki bozuklukları ve insanların kötü davranışlarını da alaycı bir dille eleştirir.

Nasreddin Hoca pazarda dolaşırken, satılık bir papağan görmüş. Papağanın fiyatı on iki altınmış. Hoca, çok şaşırılmış ve yanındakilere “Bu kuş neden bu kadar pahalı?” diye sormuş.

Yanıdakiler de “Bu normal bir kuş değil, bunun bir özelliği var. Bu kuş konuşur.” diye cevap vermişler. Bunun üzerine Hoca, hemen evine gitmiş; hindisini almış ve pazara geri dönmüş.

¹ Yılmaz C. Nasreddin Hoca Fıkraları. Tutku Yayın, Ankara, 2009.

Pazardakiler “Kaça bu hindi?” diye sormuşlar. Hoca “On beş altın.” diye cevap vermiş. Bu duruma en çok papağanın sahibi şaşırmış. “Bir hindi on beş altın eder mi?” diye sormuş.

Hoca da “Ama sen yumruk kadar papağanı on iki altına satıyorsun.” diye yanıtlamış.

Papağanın sahibi, “Onun marifeti var, insan gibi konuşur. Ya seninki ne yapar?” diye sormuş. Hoca da “Senin papağanın düşünmeden konuşur. Ama benim hindim insanlar gibi düşünür.” diye yanıt vermiş.

Nasreddin Hoca, fazla meraklı insanları da fıkralarında eleştirir: Nasreddin Hoca çarşıda dolaşırken gezezenin biri: – “Hocam, az önce nar gibi kızarmış bir tepsi baklava götürdüler.” demiş. Hoca aldırış etmeksizin; “Bana ne?” demiş. – “Ama, baklava tepsisini sizin eve götürdüler.” demiş gezeze. Hoca o zaman “Sana ne?” diye cevap vermiş.

Nasreddin Hoca, aynı zamanda, hazır cevap bir kişidir de. Her durum karşısında mutlaka söyleyecek bir sözü vardır:

Bir İranlı'ya memleketinden mektup gelmiş. Adam, mektubu okutmak için Hocaya vermiş: – “Hocam!” demiş, “Şunu bir oku.”

Hoca bakmış, yazı hem okunaksız hem de Farsça. “Bunu başka bir kişiye okut, ben Farsça bilmem, yazı da okunaksız.” demiş.

İranlı kızıp köpürmüştü; “Başında değirmen taşı kadar kavukla şu mektubu okuyamazsın ha!” diye söylenmiş. Hoca hemen kavuğu çıkarmış, İranlı'nın başına koymuş; “İş kavuktaysa, buyur sen giy. Mektubu da sen oku!” diye cevap vermiş.

Nasreddin Hoca, can sıkıcı konuları bile esprili bir üslupla dile getirir:

Bir gün Hocanın bir arkadaşı “Hocam, senin karın çok geziyor.” demiş. Hoca da gayet sakin bir tavırla “Hiç öyle şey olur mu? O kadar çok gezse, arada bir bizim eve de uğrardı.” diye cevap vermiş.

Canten Yılmaz
(Yeniden düzenlenmiştir)
(Упрощенный текст)

DOĞRUDAN ANLATIM ПРЯМАЯ РЕЧЬ: ‘DİYE’

Прямая речь образуется при помощи слова *diye* (сказал, что).

Örnek (örnek):

Biz öğretmene “Yarın ders var mı?” **diye sorduk.**

Öğretmen bize “Hayır yok, çünkü yarın toplantı var.” **diye cevap verdi.**

Gülay tezgâhtara “Bu halı ne kadar?” **diye sormuş.**

Tezgâhtar Gülay'a “Sekiz bin YTL.” **diye cevap vermiş.**

Gülay “Bu mağaza çok pahalı. Başka bir yerden alayım.” **diye düşünmüş.**

1. Aşağıdaki fıkrayı örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

Bir gün Nasreddin Hoca komşusundan bir kazan almış. Kazanla işi bittikten sonra, kazanın içine bir tencere koymuş ve komşusuna vermiş. Komşusu “Hocam bu ne? Bu tencere de nereden çıktı?”

.....Nasreddin Hoca “Kazanınız hamileymiş, bizim evde doğum yaptı.”..... Komşusu başka bir şey sormamış. Kazan ve tencereyi memnuniyetle kabul etmiş.

Bir hafta sonra, Hoca komşusundan tekrar kazan istemiş. Komşusu kazanı sevinerek vermiş. “Hoca bana bir tencere daha verecek.”
..... Aradan bir ay geçmiş ama Hoca kazanı geri vermemiş. Komşu adam Hoca'nın evine gitmiş ve “Hoca! Bir ay oldu, hâlâ benim kazanımı vermedin. Benim kazanıma ne oldu?” Hoca “Komşum, çok üzgünüm. Senin kazan dün gece hastalandı ve öldü.” ..
..... Komşusu çok şaşırılmış ve “Hocam, kazan canlı değil ki! Kazan nasıl öldü?”Hoca ise “Komşucuğum, kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne niçin inanmıyorsun?”
.....

BAĞLAÇLAR СОЮЗЫ

hem ... hem (de) (и ... и)

Данный союз связывает однородные члены предложения либо однородные придаточные.

Örnek (пример):

Hem öğretmenlik mesleğini hem (de) öğrencilerini seviyor. Toplantıya hem annesi hem (de) babası geldi. Yolda okumak için hem dergi hem (de) gazete aldım.

ne ne (de) (ни ... ни)

Связывает однородные члены предложения. При этом сказуемое ставится в положительной форме.

Örnek (пример):

*Onun ne evi ne (de) arabası vardı. (Evi ve arabası yoktu.)
Bu iş için ne paramız ne (de) zamanımız var. (Paramız ve zamanımız yok.)
Özlem rejim yapıyor. Ne ekmek yiyor ne (de) çikolata.*

ya.....ya (da) (или ... или)

Употребляется при соотнесении однородных членов предложения или целых предложений (по значению взаимоисключающих или заменяющих друг друга), указывая на необходимость выбора между ними.

Örnek (пример):

*Bizi merakta bırakma. Ya telefon aç ya (da) mesaj gönder.
Ya evimi ya (da) arabamı satacağım.
Ya salatayı ya (da) yemeği yapayım. İkisini birden yapmak istemiyorum.*

1. Aşağıdaki tümceleri uygun bağlaçlarla tamamlayınız. (Заполните пропуски подходящими союзами.)

1.beni davet ediyorsun.....kapıyı açmıyorsun.
2. Aylardır.....bir haber gönderdi.....mektup yazdı.
3. Bugün çok yorulduk.....gezdik.....alışveriş yaptık.

4. Çok az param var.....kitap.....parfüm alacağım.
5. Doğum gününe.....beni.....Gülgün'ü.....Ece'yi davet etti.
Herimiz çok üzüldük.
6.Murat'a.....Mehmet'e küstüm. İkiisiyle de konuşmuyorum.
7.Salı gel.....Çarşamba. Çünkü Perşembe günü evde olmayacağım.
8.güzel.....akıllı bir kız. Onun nişanlısı çok şanslı.
9. Saçları.....uzun.....kısa.
10. Haydi, karar verin artık.....döner yiyelim.....pizza.
11. Berk çok sağlıklı;.....sigara.....içki içiyor.
12. Tatilde.....Marmaris'e.....Bodrum'a gideceğiz. Daha karar vermedik.

-dan beri, -dır

С тех пор как

Эта форма используется для обозначения времени начала действия или его продолжительности.

Örnek (örnek):

İstanbul'a 2006'da geldim. Hâlâ İstanbul'da yaşıyorum. 2006'dan beri İstanbul'da yaşıyorum. İki yıldan beri İstanbul'da yaşıyorum. İki yıldır İstanbul'da yaşıyorum.

В тех случаях, когда -dan beri не обозначает время начала действия, вместо него может употребляться -dır.

Örnek (örnek):

Bugün Cuma. Salı günü kar yağmaya başladı. Hâlâ devam ediyor. Salıdan beri kar yağıyor. Üç günden beri kar yağıyor. Üç gündür kar yağıyor.

С обеими формами можно использовать слова: günler (дни), haftalar (недели), aylar (месяцы), yıllar (годы).

Örnek (örnek):

Günlerden **beri** hiç uyumadı. = Günlerdir hiç uyumadı.

Yıllardan **beri** onu görmedim. = Yıllardır onu görmedim.

İki haftadan **beri** tatil yapıyor. = İki haftadır tatil yapıyor.

Ne zamandan **beri** buradasınız? = Ne zamandır buradasınız?

Uzun zamandan **beri** tiyatroya gitmedim. = Uzun zamandır tiyatroya gitmedim.

1. Aşağıdaki tümceleri -dan beri ve -dır yapılarıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски -дан beri и -dır.)

1. On iki saat.....uyuyorsun. Uyan artık.
2. Annem 22 Ekim.....Ankara'da.
3. Doğum günüm.....Tuğçe'yi görmedim.
4. Buket, evlen..... bizi hiç aramadı.
5. Yedi saat.....yoldayız.
6. Çocukluğum.....aynı mahallede oturuyoruz.
7. Hostes İzmir.....hiç oturmadı. Sürekli servis yapıyor.
8. Kaç yıl.....araba kullanıyorsun?
9. Teyzem geçen cumartesi.....bizde kalıyor.
10. Sabah.....televizyon izliyorsun. Hâlâ sıkılmadın mı?
11. Uzun zaman.....bize gelmediniz. Sanırım çok yoğunsunuz.
12. Demet Hanım yıllar.....aynı şirkette çalışıyor.

KÜLTÜR KÖŞESİ **УГОЛОК КУЛЬТУРЫ**

Siz Hangisisiniz?¹

Bir baba ile kızı dertleşiyorlarmış. Kızı hayatında çok sıkıntı yaşadığından ve bunlarla nasıl baş edeceğini bilemediğinden bahsetmiş babasına. Hatta sorunlar ardı arkasına devam ediyormuş hayatında.

Babası kızını dinlemiş, dinlemiş ve “Gel, sana bir şey göstereceğim!” diye kızını mutfığa götürmüş.

Baba ünlü bir aşçı imiş.

Ocağın üstüne üç tane eşit büyüklükte kap yerleştirmiş. Üçüne de eşit su koymuş ve üçünün de altını aynı miktarda yakmış.

Birinci kaba bir havuç, diğerine bir adet yumurta, öbürüne de bir avuç çekilmemiş kahve çekirdeği koymuş. Her üçünü de tam yirmi dakika pişirmiş.

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları, İstanbul, 2010. S. 65.

Daha sonra ateşi kesmiş. Masaya iki adet tabak ve bir adet de boş bardak koymuş, ilk önce haşlanmış havucu alıp bir tabağa koymuş... Daha sonra artık epey pişmiş olan yumurtayı alıp diğer tabağa koymuş...

En sonunda da artık suya iyice sinmiş ve tam kıvamında kahve görüntüsü olan kahveyi de alıp bir bardağa boşaltmış.

Kızına sormuş:

“Kızım ne görüyorsun?”

Kızı: “Havuç, yumurta ve kahve görüyorum.” demiş.

Kızını elinden tutup masaya yaklaştırmış ve daha yakından bakıp, hissetmesini istemiş.

Kızı babasının dediklerini yaptıktan sonra demiş ki:

“Ne görüyorum... Haşlanmış yumuşak bir havuç (bunu yaparken çatalı havuca batırmış ve yumuşaklığını hissetmiş); sonra, artık pişmekten içi katılaşmış bir yumurta (yumurtayı da eline almış, hatta bir tarafından masaya vurup çatlatmış ve içini görmüş) ve bir bardak da kahve.” (Kahveyi de biraz içtikten sonra...) “Hatta tadı oldukça iyi...” demiş.

Ardından da:

“Baba, bunu niçin bana gösteriyorsun?” diye sormuş. “Bak!” demiş babası. “Hepsi aynı şekil kapta, aynı sıcaklıkta, aynı süre boyunca pişti. Fakat hepsi bu etkiye farklı tepki verdiler... Havuç ilk başta sertti, güçlü idi.

Ama kaynatılınca yumuşadı, hatta güçsüzleşti... Yumurta çok kırılırdı, hafifçe dokunsan çatlayabilirdi, ama kaynatılınca içi sertleşti, hatta katılaştı... Bir avuç çekilmemiş kahve ise yine sertti. Hepsi birbirine benziyordu ama ısıtılınca ne oldu, bu kahve çekirdekleri ısındılar, gevşediler ve içinde oldukları suya yayıldılar. Yayıldıkça suya koku, tat verdiler ve suyu eşsiz tatta bir kahveye çevirdiler... Şimdi söyle bakalım, sen bunların hangisisin? Zorluklarla karşılaştığın zaman nasıl tepki gösteriyorsun?

Sen havuç musun, yumurta mısın, yoksa kahve misin?”

Peki siz hangisisiniz?

Havuç gibi sert bir kişi misiniz, sorunlar yaşayınca yumuşayan ve güçsüzleşen?

Yoksa yumurta gibi, içi yumuşak, her an kırılabilir bir kişi misiniz? Ölüm, ayrılık, yaşanan maddi manevi krizler gibi sorunlar karşısında güçleniyor ve sertleşiyor musunuz?

Yoksa bir kahve çekirdeği gibi misiniz? Kahve sıcak suyu değiştirir, hatta suyun sıcaklığı en üst dereceye çıktığında, en lezzetli kahve ortamı hazır olur. Lezzet en üst düzeye ulaşır. Eğer siz, ben, biz bu kahve çekirdeği gibi olabilirsek, çevremizde ne kadar sorun olursa olsun, bunları olumluya çevirebiliriz. Çevremize güzel tatlar, duygular katarız, işte o zaman dünya daha yaşanabilir, yaşadığımız hayat da daha lezzetli olmaz mı?

Şimdi düşünün bakalım, siz hangisisiniz? Havuç mu, yumurta mı, yoksa kahve mi?

А ВЫ КТО?

Во время беседы с отцом дочка поведала ему о том, что у нее много проблем в жизни, и она не знает, как ей правильно себя вести. Оказалось, что проблемы шли в ее жизни друг за другом. Отец слушал ее и слушал, и в конце концов отвел ее на кухню, сказав, что что-то покажет.

Он был хорошим поваром.

Он поставил на плиту три кастрюли, налил в них одинаковое количество воды и включил одинаковый огонь.

В одну кастрюлю он положил морковь, в другую – яйцо, а в третью – горсть кофе.

Все три варил 20 минут.

Потом он выключил огонь и разложил морковь и яйцо в тарелки, а как раз отлично приготовившийся кофе налил в стакан. Теперь он задал ей вопрос: «Дочка, что ты видишь?».

Дочь ответила: «Я вижу морковь, яйцо и кофе».

Отец взял ее за руку и приблизил к столу для того чтобы она, разглядев их поближе, подробнее рассказала о них.

Она, выполнив просьбу отца, ответила: «Что я вижу... Сваренную мягкую морковь (когда это говорила, она проткнула морковь вилкой и почувствовала, что она мягкая); здесь яйцо, ставшее твердым от того, что оно долго варилось (она взяла яйцо в руки, даже разбив скорлупу о стол, посмотрела, какое оно внутри); и стакан кофе (после чего немного отпила), вкусный».

В конце концов она спросила: «Папа, почему ты мне все это показываешь?». Отец ответил: «Смотри! Все они сварились при одной температуре и в одинаковое время. Однако все под таким влиянием

дали разную реакцию. Морковь изначально была сильной, но когда мы ее сварили, она стала мягкой и бессильной. Яйцо было «обидчивым», могло разбиться от легкого прикосновения. Когда мы его сварили, внутри оно стало тверже. Горстка немолотого кофе также была жесткой. Каждое из этих зерен было твердым. Все были похожи друг на друга. И что случилось когда их нагрели? Зерна нагрелись, размякли и придали воде вкус и запах. Они превратили воду в кофе с неповторимым вкусом. Теперь скажи, ты которая из них? Как ты ведешь себя перед проблемами? Ты морковь, яйцо или кофе?».

А вы кто?

Может вы как морковь, которая становится мягкой и бессильной, когда возникают проблемы? Или вы как яйцо: мягкое изнутри и вас легко обидеть? Становитесь ли вы крепче и жестче перед лицом смерти, разлуки, материальных и душевных проблем?

Или вы как зерно кофе? Кофе изменяет горячую воду, более того, даже самая высокая температура воды является лучшей средой для кофе. Вкус достигнет наивысшей степени. Если вы, я, мы будем как это зерно кофе, сколько бы не было проблем вокруг нас, мы будем искать в них что-то положительное. Добавим положительные эмоции, вкусы окружающим, вот тогда мир будет еще более пригодным для существования, а жизнь станет более приятной.

Сейчас подумайте, чем являетесь вы? Морковь, яйцо или кофе?

• ÜNİTE X •
HER ZAMAN
ВСЕГДА

Bulutlar
Облака¹

İlkbahar aylarında gökyüzünü aniden kocaman, kapkara bulutlar kaplar. Her yer bir anda kararır. Şiddetli gök gürültüleri duyarız. O anda merakla gökyüzüne bakarız. Bu olay nasıl meydana gelir, gökyüzünde neler olur, su damlacıkları yere nasıl düşer? Bu konular insanlara, özellikle de çocuklara, çok ilginç gelir.

Bulutların içinde olağanüstü bir hareketlilik olur. Sayısız küçük su damlaları, kara bulutların içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşır. Bu damlalar, bulutların dondurucu soğukluktaki üst kısımlarına çıkar ve hemen donar. Böylece, 'dolmuş' tanecikleri meydana gelir. Bunlar, ağırlıklarından dolayı yeryüzüne doğru hızla düşer ve yağış başlar. Bu yağışlar, her zaman dolu şeklinde olmaz. Bulutlar yeryüzüne bazen dolu, bazen yağmur, bazen de kar getirir.

Bulutlar her *zaman* insanların ilgisini çeker. Hatta zaman zaman görünüşleriyle onları büyüler.

Değişik şekillerdeki ilgi çekici bulutlar şöyle oluşur: Güneş yeryüzünü ısıtır ve sular ısının etkisiyle buhar haline gelir. Gökyüzüne doğru yükselir. Bu su buharı, gökyüzünde soğuk hava ile karşılaşır ve minik damlacıklara dönüşür. Böylece bulutlar meydana gelir.

Peki, bulutlar neden yere doğru inmez de gökyüzüne doğru çıkar? Bunun sebebi, bulutlardaki su damlalarının çok küçük olmasıdır. Bunlar, o kadar küçüktür ki rüzgar kolayca taşır. Onun için bulutlar yere doğru inmez. Bazen çevremizde bir sis tabakası oluşur. Bunun nedeni, havadaki su buharının çoğalması ve rüzgarın durmasıdır. Bu durumda bulutlar, yere iyice yaklaşır ve sis oluşur.

Ayşegül YILMAZ
(Yeniden düzenlenmiştir)
(Упрощенный текст)

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları. İstanbul, 2010. S. 65.

**1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.
(Ответьте на вопросы, опираясь на текст).**

1. İlkbahar aylarında gökyüzünde neler olur?
2. Dolu nasıl oluşur?
3. Bulutlar nasıl meydana gelir?
4. Bulutlar neden gökyüzüne doğru hareket eder?
5. Sis nasıl meydana gelir?

**GENİŞ ZAMAN
НАСТОЯЩЕЕ-БУДУЩЕЕ ВРЕМЯ**

Настоящее-будущее время выражает действия, обычно имеющие место в силу их естественной природы или сложившегося порядка.

Образуется с помощью добавления -г к основе глагола.

Ünlüyle biten fiil (глагол, заканчивающийся на гласную): + -г-.

Ünsüzle bitene (на согласную):

tek heceliye (односложный глагол) + -er-, -ar-;

iki ve daha çok heceli fiile (глагол, имеющий 2 или более слога) и исключения: -ir-, -ır-, -ur-, -ür-.

**İstisna eylemler
Исключения**

al — alır bil — bilir gel — gelir ver — verir yenmek – yenir denmek – denir	kal — kalır san — sanır var — varır	ol — olur öl — ölür vur — vurur	bul — bulur dur — durur gör — görür konmak – konur
--	---	---------------------------------------	---

Olumlu (Утвердительное предложение)		Olumsuz (Отрицательное предложение)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос с отрицанием)
Ben	Yaparım	Yapmam	yapar mıyım?	yapmaz mıyım?
Sen	Yaparsın	Yapmazsın	yapar mısın?	yapmaz mısın?

Olumlu (Утвердительное предложение)		Olumsuz (Отрицательное предложение)	Olumlu Soru (Вопрос)	Olumsuz Soru (Вопрос с отрицанием)
O	Yapar	Yapmaz	yapar mı?	yapmaz mı?
Biz	Yaparız	Yapmayız	yapar mıyız?	yapmaz mıyız?
Siz	Yaparsınız	Yapmazsınız	yapar mısınız?	yapmaz mısınız?
Onlar	Yaparlar	Yapmazlar	yaparlar mı?	yapmazlar mı?

Настоящее-будущее время выражает:

1. Постоянные действия:

Balık suda yaşar.

2. Будущие действия, которые выступают как возможные, предположительные или связаны с просьбой, предложением, обещанием:

Babam yarın köyden döner.

3. Время используется в значении прошедшего категорического времени или прошедшего времени на -miş для того, чтобы сделать акцент на продолжительности действия:

Aradan yıllar geçer, yıllar geçer Sefaret kanalıyla Türkiye'den değil bir kitap, bir dergi bile gelmez.

4. В отличие от времен на -yor и -makta данное время не имеет категоричности:

Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

5. Используется в побудительных предложениях:

Bu paketi arkadaşım Nihal'e teslim edersin!

Настоящее-будущее время на -(1)r может использоваться с формой возможности действия.

Sizce Ahmet o evi bulabilir mi?

Указатели настоящего-будущего времени:

her +.....: her sabah, her akşam, her gün, her pazar, her yıl, her hafta sonu, her zaman.

.....ları: cumartesileri, öğlenleri, yazları, kışları, hafta sonları...

daima, hiç, ara sıra, bazen, sık sık, genellikle...

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat **uyurlar**.
2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Her canlı doğ....., büyü.....ve öl.....
2. Ben her sabah yedide kalk.....
3. Umarım yarın hava güzel ol.....da pikniğe git..
4. Babam her sabah mutlaka tıraş ol.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Derya çok dürüst bir kız, o asla yalan söylemez.
2. Benim öğrencilerim çok çalışkan. Onlar asla kopya **çekmezler**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal.....
2. Ben matematikten hiç hoşlan.....
3. Türkler genellikle sütlü çay iç.....
4. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel.....

Olumlu Soru

(Утвердительный вопрос)

Örnek (пример):

1. Bir çay daha içer **misiniz?**
2. Her hafta sonu pikniğe gider **misiniz?**
3. Sen macera filmlerinden hoşlanır **misin?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Sence öğretmen bugün sınav yap.....?
2. Bana biraz kendinizi tanııt.....?
3. Üzümlü keki sev.....?
4. Sence Burak bu yıl mezun ol.....?

Olumsuz Soru

(Отрицательный вопрос)

Örnek (пример):

1. Hiçbir şarkıyı bilmiyorsun. Sen hiç radyo dinlemez **misin**?
2. Semra ve Ayşe hiç evden dışarı **çıkamazlar mı**?
3. Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Neden içmiyorsun? Türk kahvesinden hoşlan.....?
2. Bir kahve daha al.....?
3. Sabahtan beri çalışıyorsunuz. Siz hiç dinlenmeyi bil.....?
4. Alışverişe gitmek iste.....?
5. Biz her sabah kahvaltı ederiz, siz et.....?

ÇÜNKÜ, İÇİN, BUNUN İÇİN, BU SEBEPLE

ПОТОМУ ЧТО, ДЛЯ ТОГО ЧТОБЫ, ПО ПРИЧИНЕ

Эти слова используются для передачи причинно-следственной связи.

Örnek (пример):

1. Dün bütün gün yattım, **çünkü** çok yorgundum.
2. Çok hastayım, **bu sebeple** bugün işe gitmeyeceğim.
3. Kızımın gurur duyuyorum, **çünkü** o çok başarılı.
4. Dün yağmurda ıslandım, **bunun için** nezle oldum.
5. Arabada benzin bitti, **bu sebeple** yolda kaldık.
6. Bu ayakkabı benim **için** çok büyük.
7. Doğum günün kutlu olsun. Bu çiçekler senin **için**.
8. Bu akşam teyzeme gideceğim, **bunun için** bana yarın gelin.

1. Aşağıdaki tümceleri “çünkü, için, bunun için, bu sebeple” ile tamamlayınız. (Заполните пропуски словами çünkü (потому что), için (для того чтобы), bunun için (поэтому), bu sebeple (по этой причине).)

1. Tatil yapmak istiyorum.....çok yorgunum.
2. Ben senin.....her zaman iyi şeyler düşünüyorum.
3. Sınava hiç çalışmadı.....sınavdan kötü not aldı.
4. Bu kış çok yağmur yağmadı.....İstanbul'da susuzluk problemi var.
5. Bu akşam Nesrin'e gideceğim.....bugün onun doğum günü.
6. Yarın sınavım var.....bu akşam dışarı çıkmıyorum.
7. İstanbul'da ev kiralari çok yüksek.....çoğu öğrenci yurttan kalıyor.

İŞ GÖRÜŞMESİ

СОБЕСЕДОВАНИЕ ПРИ ПРИЕМЕ НА РАБОТУ

Nuran: Merhaba Selim Bey! Ben Nuran Sezgin.

Selim: Merhaba Nuran Hanım, buyurun.

Nuran: Gazetedeki iş ilanınız için geldim.

Selim: Hoş geldiniz. Lütfen oturun. Size ne ikram edebilirim?

Nuran: Acaba orta şekerli bir Türk kahvesi alabilir miyim?

Selim: Elbette. Hemen sekretere söyleyeyim, sizin için bir Türk kahvesi hazırlasın.

Nuran: Çok naziksiniz, teşekkürler.

Selim: Rica ederim.

Nuran: Nasıl bir eleman arıyorsunuz?

Selim: Bizim bir ihracat müdürüne ihtiyacımız var. Çünkü biz Rusya ile ticaret yapıyoruz. Bizim Rusça bilen bir elemana ihtiyacımız var. Siz Rusça biliyor musunuz? Ticaret üzerine deneyiminiz var mı?

Nuran: Evet, ben üniversiteyi Rusya'da okudum ve İstanbul Üniversitesi'nde işletme doktorası yaptım. Bunun için hem Rusça'yı hem de uluslararası ticaretin kurallarını biliyorum. Ayrıca, çok iyi bilgisayar kullanabilirim. Temel düzeyde Almanca da konuşabilirim.

Selim: Harika! Siz bu iş için uygunsunuz. En kısa zamanda çalışmaya başlayabilirsiniz.

Nuran: Biraz da benim şirketteki görev ve sorumluluklarım ile maaşım hakkında konuşabilir miyiz?

Selim: Tabi, konuşalım. Bizim şirketimiz, Rusya'ya çimento satıyor. Bu konuyla ilgili, Rus şirketleriyle görüşmeler yapacaksınız. Onlara gerekli belgeleri eksiksiz olarak hazırlayacaksınız. Rus şirketlerinin yetkilileriyle sürekli iletişim içinde olacaksınız.

Nuran: Çok güzel efendim. Daha önce ben zaten böyle bir işte çalıştım. Yani bu konuda deneyimim var. Teklifiniz beni çok sevindirdi. Peki, bu işler karşılığında ne kadar ücret alacağım?

Selim: Biz, size sabit bir maaş değil; yaptığımız ticaretin % 10'u ile % 15'i arası prim verebiliriz.

Nuran: Bu, aylık ne kadar para eder?

Selim: Bu sizin çalışma performansınıza bağlı. Alacağınız ücret, 2.000 ile 4.000 dolar arasında değişebilir.

Nuran: Ama bu benim gibi yüksek eğitilmiş bir ihracat müdürü için az değil mi? **Selim:** Bu ücret sadece başlangıç için. Örneğin, siz 2 ay çalıştıktan sonra size kârdan % 20 verebiliriz.

Nuran: Tamam, şirketiniz için elimden geleni yapacağım.

Selim: Nuran Hanım, sanırım anlaştık. İşe başlamak için gerekli belgelerinizi hazırlayın ve pazartesi 8.30'da şirkete gelin.

Nuran: Tamam, o zaman pazartesi görüşürüz.

Selim: Görüşmek üzere, güle güle.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Ответьте на вопросы, опираясь на текст.)

1. Selim Bey şirketi için nasıl bir eleman arıyor?
2. Selim Bey'in şirketi ne üzerine çalışıyor?
3. Nuran bu iş için uygun mu? Niçin?
4. Nuran bu işte ne kadar maaş alacak?
5. Metindeki "elinden geleni yapmak" deyimini açıklayınız.

YETERLİLİK EYLEMİ ФОРМА ВОЗМОЖНОСТИ

Форма возможности является составной формой глагола и придает основному действию значение возможности, вероятности.

Olumlu

Положительная форма

Eylem (глагол) + -(y) a bil + iyor / ecek / di / miş / ir +
+ kişi eki (аффикс лица)

Örnek (пример):

1. Hâle İngilizce, Arapça ve Fransızca **konuşabiliyor**.
2. Sanırım bu yıl mezun **olabileceğim**.
3. Çok çalıştı ama sonunda okulun basket takımına **girebildi**.
4. Ayça nihayet kendine bir iş **bulabilmiş**.
5. Konferansta dinleyiciler çok soru **sorabilirler**. Hazırlıklı ol.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Uçağa ancak taksiyle yetiş.....
2. Bu lokantayı beğenmediysen başka lokantaya git.....
3. Galiba bu akşam partiye git.....
4. Çok dil döktüm ve sonunda müdürden izin al.....
5. Dün Meltem'i gördüm, nihayet kızını üniversite sınavını kazan.
6. Melis bir dakikada 250 sözcük oku.....

Olumsuz I

Невозможность

Eylem (глагол) + -(y) a + ma + zaman ekleri (аффикс времени)+
+ kişi ekleri (аффикс лица)

Örnek (пример):

1. Kusura bakma, bugün seni **arayamadım**.
2. Trafik çok yoğundu, Özlem'e **uğrayamadım**.
3. Sanırım bu yaz tatile **çıkamayacağız**.
4. Araba kullanırken telefonla **konuşamazsınız**.
5. İpek sürekli rejim yapıyor ama hiç kilo **veremiyor**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните предложения как в примере.)

1. Senin yazın çok kötü o yüzden oku.....
2. Zuhal Arapça konuşabiliyor ama oku.....ve yaz..
3. Faruk'un bacağı ağrıyor, o yüzden yarınki maçta oyna....
4. Berna Ankara'ya git.....çünkü otobüs bileti bul....
5. Özür dilerim, ben bu işi yap.....

Olumsuz II

Невозможность

Eylem (глагол) + ma + y + abil + ir + kişi eki (аффикс лица)

(“может не сделает”)

Eylem (глагол) + (y)a + ma + y + abil + ir + kişi eki (аффикс лица)

(“возможно не сможет сделать”)

Örnek (пример):

1. O bugün seni **aramayabilir**.
2. O bugün seni **arayamayabilir**. Çünkü bugünlerde çok yoğun.
3. Kitabı yarına kadar **bitiremeyebilirim**.
4. Trafik çok yoğun. Toplantıya zamanında **yetişemeyebilirler**.
5. Derya pop müzikten çok hoşlanmıyor. O nedenle konsere **gelmeyebilir**.

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Sana yardım etmeyi çok isterim ama zaman bul.....
2. Tatile gitmek için annemi ikna et.....
3. Aradan çok uzun zaman geçti, sen onu tanı.....
4. Çok hızlı konuşuyorsun. Onlar seni anla.....
5. Sen bu eski araba için çok para istiyorsun, bu nedenle onu sat.
6. Emin değilim ama Aslı bu yemeği sev.....

Olumlu Soru

Вопрос

Eylem (глагол) + (y)a + bil + iyor / ecek / mis / ir + mi + (y) + kişi eki (окончание лица)? (“сможет ли?”) eylem (глагол) + (y)a + bil + di + kişi eki (окончание лица) + mi? (“смог ли?”)

Örnek (пример):

1. Sen çok yorgun görünüyorsun. Bugün okula **gidebilecek misin?**
2. Garson Bey, hesabı **alabilir miyiz?**
3. Yardıma ihtiyacın var mı? İşlerini **bitirebildin mi?**
4. Hocam, bu konuyu tekrar **anlatabilir misiniz?**
5. Yeni aşçı güzel yemek **pişirebiliyor mu?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Şoför Bey, uygun bir yerde in.....?
2. Kantinden bana da bir çay al.....?
3. Hafta sonuna kadar bu projeyi bitir.....?
4. Sabahları erken uyan.....?
5. Öğretmen okulda mıymış? Öğretmene ödevini göster.
6. Dün patronunla zam konusunu görüş.....?

Olumsuz Soru

Отрицательный вопрос

Eylem (глагол) + (y)a + mıyor / mayacak / mamış / maz + mi + (y) + kişi eki? (окончание, обозначающее лицо)

Eylem (глагол) + (y)a + madı + kişi eki (окончание лица) + mi? (“не смог?”)

Eylem (глагол) + (y)a + mam + mi? (“не смогу ли я?”)

Örnek (пример):

1. Sence ben bu kitabı yarına kadar bitiremez **miyim?**
2. Sabahtan beri ofiste çalışıyorlar. Daha iki satır yazıyı **yazamadılar mı?**

5. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Niçin hep pizza sipariş ediyorsunuz? Siz kendiniz yemek yap..... ?
2. Altı aydır Türkiye'desiniz. Hâlâ Türkçe konuş..... ?
3. Niçin endişe ediyorsun? Sence onlar vapura yetiş..... ?

KÜLTÜR KÖŞESİ' УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Sıfırın Değeri

1982 yılı... Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda 2. sınıf öğrencileri Türkiye Ekonomisi dersinin hocasını bekliyor.

Sınıf, öğrencilerin gürültü patırtısıyla sallanırken sert görümlü hoca kapıda beliriyor, içeriye kızgın bir bakış atıp kürsüye geçiyor. Tebeşirle tahtaya kocaman bir (1) rakamı çiziyor.

“Bakın!” diyor.

“Bu, kişiliktir. Hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şey...”

Sonra (1)'in yanına bir (0) koyuyor:

“Bu, başarıdır. Başarılı bir kişilik (1)'i (10) yapar.”

Bir (0) daha...

“Bu, tecrübedir. (10) iken (100) olursunuz.”

Sıfırlar böyle uzayıp gidiyor: Yetenek... Disiplin... Sevgi...

Eklenen her yeni (0)'ın kişiliği 10 kat zenginleştirdiğini anlatıyor hoca...

Sonra eline silgiyi alıp en baştaki (1)'i siliyor. Geriye bir sürü sıfır kalıyor. Ve hoca yorumu patlatıyor:

“Kişiliğiniz yoksa, öbürleri hiçtir!”

Sınıf, mesajı alıp sessizliğe gömülüyor.

Ценность нуля

1982 год... Студенты второго курса Высшей школы издательского дела Университета Гази ждут своего учителя по экономике.

В то время как аудитория качается от шума, издаваемого студентами, преподаватель со строгим видом появляется в дверях. Бросив

¹ Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, Pelikan Yayınevi, 2009. S. 144.

на аудиторию сердитый взгляд, он проходит за кафедру. Потом мелом чертит на доске огромную цифру 1.

«Смотрите! – говорит учитель. – Это – человечность. Самая дорогая вещь, что вы сможете иметь в жизни».

Потом рядом с 1 ставит 0.

«Это успех. Успех сделает 1 десяткой».

Еще один 0...

«Это опыт. Если вы 10, то станете 100».

Ноги идут друг за другом: Способность... Дисциплина... Любовь...

Преподаватель объясняет, что каждый 0 делает человечность в десять раз богаче...

Потом берет губку и стирает первоначальную 1. Остается много нолей. Преподаватель подводит итог:

«Если у вас нет человечности, то все остальное – ничто!»

Класс погружается в молчание.

• ÜNİTE XI •
NEDEN ÖNCE NEDEN SONRA
ЧТО ДО, ЧТО ПОСЛЕ

Türk Kahvesi¹
Турецкий кофе

Kahve, 14. yüzyıl başlarında, Güney Habeşistan'ın Kaffa yöresinde bulunmuştur. Türklerin kahveyle tanışması ise şöyle olur:

Özdemir Paşa, vali olarak Yemen'e gider. Orada ilk defa kahve içip tadına hayran kalır. 1517 yılında Yemen'de görevi bittikten sonra İstanbul'a dönerken yanında kahve getirir. İstanbul'da Türkler tarafından bulunan yepyeni hazırlama metodu sayesinde kahve, güğüm ve cezvelerde pişirilir. İlk olarak Tahtakale'de satılıp tüm şehre hızla yayılır. Kahvehaneler sayesinde de halk, kahveyle tanışır.

Türk kahvesi, dünyanın en eski kahve pişirme yöntemlerinden biridir. Köpük, kahve ve telveden oluşur. Yumuşak ve kadifemsi köpüğü sayesinde fincanda uzun süre sıcak kalır ve damakta tadı uzun süre devam eder. İnce kenarlı fincanda sunulduğu için, diğer kahve türlerine göre daha yavaş soğur ve böylece daha uzun süreli bir kahve keyfi sunar.

Diğer kahve türlerine göre, daha kıvamlı, yumuşak ve aromatiktir. Kendine özgü enfes kokusu ve özel köpüğü ile diğer kahvelerden kolaylıkla ayırt edilebilir. Kaynatılarak içilebilen tek kahve türüdür.

Türk kahvesi eşsizdir, çünkü kahvesi fincanın içindedir. Kahve, telve olarak dibe çöktüğünden filtre edilmesine ve süzülmesine gerek yoktur. Hazırlanırken şeker ilave edildiği için, diğer kahvelerde olduğu gibi sonradan tatlandırmaya gerek yoktur. Sağlıklıdır, çünkü fincanın dibindeki telvesi içilmez. Sıklıkla içildiği halde, miktar olarak fazla olmadığından şişkinlik yapmaz. Diğer kahve türlerine göre, daha az kafein içerir. Kahve içmeden önce su içilip ağızdaki diğer tatlar arındırılır ve Türk kahvesinin tadına varılır.

Türkler için kahve içmek bambaşka bir keyiftir. Beraberinde getirdiği dostluk, sevgi ve paylaşım için bir fincan kahveye büyük anlamlar yüklenir. “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır” sözü bunu en iyi

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları, İstanbul, 2010. S. 71.

şekilde vurgular. Kahve içmek, Türk halkı için o kadar büyük önem taşır ki dilimizdeki “kahvaltı” sözcüğü ‘kahve-altı’ sözcüklerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Kahve ikramı da dostlukların pekişmesinde önemli bir yer tutar. Ev sahibi misafirine verdiği değeri, hazırladığı ve özenle sunduğu kahvesi ile gösterir. Kız isteme törenlerinde, gelin adayının damadın ailesine kahve yapıp ikram etmesi de bir gelenektir.

Nefis bir Türk Kahvesi hazırlamak için sadece 2 dakika yeterlidir:

İçme suyunu fincanla ölçüp cezveye koyun.

Her fincan için iki çay kaşığı kahve, iki çay kaşığı şeker ilave edip kısık ateşte iyice karıştırın. Kahve kaynamaya başlamadan önce kabaran köpüğü fincanlara paylaşın. Kalan kahveyi bir taşım daha pişirdikten sonra fincanlara boşaltın.

1. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Ответьте на вопросы по тексту.)

1. Türklerin kahveyle tanışması nasıl olmuştur?
2. ‘Türk kahvesi’ adı nereden gelmektedir?
3. Türk kahvesinin diğer kahve türlerinden farkları nelerdir?
4. Türk kahvesi niçin sağlıklıdır?
5. ‘Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır’ sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

ULAÇLAR / ZARF FİİLLER, BAĞ FİİLLER, GERUNDİUMLAR ДЕЕПРИЧАСТИЯ

Eylem (глагол) + (y)ip/ır, up/üp

-ip/-ır/-up/-üp придает глаголу значение последовательности. Оно используется вместо союза «и».

1. Оба глагола должны относиться к одному и тому же лицу.
Çocuklar koşup oynadılar. (Дети бегали и играли).
2. Объединяет два действия, следующие друг за другом.
Mehmet, kapıyı açıp çabucak çıktı. (Мехмет открыл дверь и быстро вышел).

3. Отрицательная форма: fiil + ma/me + ip

Bütün pazar hiçbir yere gitmeyip evde oturduk. (Все воскресенье мы никуда не ходили и сидели дома).

4. Удвоение формы на -ip указывает на то, что действие повторяется часто.

Beni tanıyormuş gibi dönüp dönüp bakıyor. (Он все поворачивается и смотрит на меня, как будто мы знакомы).

5. При использовании с -maktan/mekten придает глаголу значение продолжительности.

Bütün gün merdivenleri inip çıkmaktan yorulmadın mı? (Не устал целый день ходить вверх-вниз по лестнице?)

1. Aşağıdaki tümceleri '-ip' ulacıyla birleştiriniz.

(Объедините предложения при помощи -ip.)

1. Biz içeceklerimizi bitirdik. Kafeteryadan ayrıldık.
2. Ankara'ya gidecekmış. YÖS'e girecekmış.
3. Nur, vezneden parayı aldı. Parayı saymaya başladı.
4. Abdullah şirkete telefon etti. Müdürün ne zaman geleceğini öğrendi.
5. Gözlüğünü çıkardı ve masanın üzerine koydu.
6. Cumartesi akşamı gezdik ve eğlendik.
7. Ferhat kardeşini okula bıraktı ve geri döndü.
8. Bütün çamaşırları ütiledim. Dolaba yerleştirdim.
9. Ece'ye telefon ettim. 'Gözünüz aydın!' dedim.
10. Pazar sabahı erkenden kalktım. Gazete ve poğaça almaya gitti.

Eylem (глагол) + -madan

Это деепричастие используется для сообщения информации о том, что при выполнении главного действия, выраженного сказуемым, не было выполнено второстепенное (выраженное формой на -madan).

Örnek (пример):

1. *Bir şey söylemeden odadan çıktım.* (Я вышел, ничего не сказав).
2. *Esra yemek yemeden yattı.* (Эсра легла, не поев).
3. *Hiç usanmadan her gün spor yapıyor.* (Они без усталости каждый день занимаются спортом).

2. Aşağıdaki tümceleri '-madan' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -madan.)

1. Anneannem güneş doğ... uyanır.
2. Hava karar... evimize gidelim.
3. Bana uğra... İstanbul'dan ayrılmışlar.
4. O kadar yorgundum ki müdürle görüş... oradan ayrıldım
5. Derslerini bitir.... televizyon seyredemezsin.
6. O kadar yağmur yağıyordu ki alışveriş yap... eve dönmek zorunda kaldım.
7. Hastalandığından beri ye... içmekten kesildi.
8. İyileş... işe gelme.
9. Kimseye bir şey söyle... odadan çıkıp gitti.
10. Alıştırmaları kitaba bak... yapın.
11. Ödevlerinizi yap... dışarı çıkmayın.
12. Soruları düşün... yanıtlamayın.
13. Paltolarınızı giy... sokağa çıkmayın. Hava çok soğuk.
14. Kahvaltı et... evden çıktım.

Еylem (глагол) + -(y)arak/-(y)erek

Деепричастия на -arak/-erek выражают значение «образ действия».

Örnek (пример):

*Önüdekileri **iterek** ilerlemeye çalışıyordu.* (Он старался продвигаться вперед, толкая впереди стоящих).

*Böyle **yaparak** beni çok üzüyorsun.* (Ты меня расстраиваешь, поступая таким образом).

3. Aşağıdaki sözcüklerle örnekteki gibi tümceler kurunuz.

(Составьте предложения как в примере.)

Örnek (пример): aramak/ parti/ davet etmek/ ben. Onu **arayarak** partiye davet ettim.

1. sekiz buçuk/ okul/ gitmek/ saat/ doğru/ koşmak/ o
2. zaman/ boş/ yapmak/ resim/ ve/ okumak/ kitap/ geçirmek/ ben
3. gün / bütün/ televizyon/ geçirmek/ seyretmek/ ben

4. her/ yazmak/ zaman/ ders/ çalışmak/ o
5. otobüs/ gece/ uyumak/ İzmir/ gelmek/ bütün/ ben
6. taksi/ ev/ gitmek/ binmek/ o
7. baba/okumak/ her zaman/ kahvaltı etmek/ gazete
8. aramak/ için/ bu gece/yer ayırtmak/ lokanta/ ben
9. ihtiyar adam / ayrılmak / yan / teşekkür etmek
10. yaşlı kadın/ kaymak/ buzlu yol/ düşmek
11. sevinçle/ aramak/ Murat / vermek/ anne/ müjde
12. onunla/ size/ konuşmak/ karar / bildirmek
13. söylemek/ yaz/ bütün/ şarkı/ Ağustos böceği/ geçirmek
14. çalışmak/ sahibi /uzun yıllar/bu servet/ olmak
15. geçirmek/emeklilik/hobileriyle/günlerini/uğraşmak

**4. Aşağıdaki tümceleri '-(y)arak' ulacıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски аффиксом '-(y)arak'.)**

Her sabah spor yap..... güne başlarım.

Günde iki litre su iç..... ve ekmek ye..... ayda dört kilo verdim.

Eşim son zamanlarda horla..... uyumaya başladı.

Sait Faik, en güzel hikayelerini denizi seyret..... yazmıştır.

Satıcı gülümse..... yanıma yaklaştı.

Çocukken akşamları gökyüzüne bak..... yıldızları saymaya çalışırdık.

Kır gazinosunda otur..... ve çay iç..... yorgunluğumuzu giderdik.

Sahili takip et..... balık lokantalarına ulaştık.

Bir işi sev..... yapan insanlar başarılı olamazlar.

Suluk soluğa koş..... yanıma geldi.

Yaşlı kadın elimden tut..... kendisini karşıya geçirmemi istedi.

Toplantı salonundan izin iste..... dışarı çıktı.

Еylem (глагол) + (y)а ... еylem (глагол) + (y)а

Это деепричастие означает то, как выполняется основное действие.

Оно может быть заменено причастием '-(y)arak'.

Örnek (пример):

Yetek yemeye yemeye zayıfladım. (Я не ел и похудел).

*Gözümün içine **baka baka** yalan söyledi.* (Он лгал, глядя мне в глаза).

*Çocuklar **düşe kalka** yürümeyi öğreniyorlar.* (Дети учатся ходить, падая и поднимаясь).

5. Aşağıdaki tümceleri '(y)a ... (y)a' ulacıyla tamamlayınız.
(Закончите пропуски деепричастием на '(y)a ... (y)a'.)

1. Dans eder gibi salın..... salın..... yürüyor.
2. Yatak odasına ayaklarının ucuna bas..... bas..... girdi.
3. Onunla konuş..... konuş..... iki yabancı gibi olduk.
4. Mustafa'yı arkasından dualar oku..... oku..... askere gönderdiler.
5. Görüş..... görüş..... neredeyse birbirimizi unuttuk.
6. İnsanlar konuş..... konuş.....; hayvanlar koklaş..... koklaş..... anlaşırlar.
7. Kötü haberi Aysun'a alıştır..... alıştır..... verdiler.
8. Acelesi olan adam koş..... koş..... merdivenleri çıktı.
9. Yolda düşen çocuk topalla..... topalla..... yürüyordu.

Конструкции, похожие по форме на деепричастия
Eylem (глагол) + -madan/meden önce

Данная конструкция означает, что основное действие было выполнено до действия, выраженного глаголом на -madan.

Örnek (пример):

1. *Ödevini **yapmadan önce** yemek yedi.* (До того как сделать домашнее задание, он поел).
2. *Sevap **vermeden önce** biraz düşün!* (Подумай, прежде чем дать ответ).
3. *Tren **kalkmadan önce** bir gazete alacağım.* (Я куплю газету до того, как поезд тронется).

6. Aşağıdaki tümceleri '-madan önce' ulacıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски аффиксом -madan.)

1. Ona "Evet" de..... iyi düşün.
2. Tatile çık..... mutlaka rezervasyon yaptirmalısınız.

3. Ev al..... iyi düşün, borcunu ödeyebilecek misin?
4. Biz buraya taşın..... Göztepe'de oturuyorduk.
5. Kayıt yaptır..... vize almak gerek.
6. Alışverişe çık.... liste yaparım.
7. Uyu.... mutlaka kitap okuyorum.
8. Sinemaya git.... bir kafeteryada oturup sohbet edelim
9. Bana gel.... mutlaka telefon et.
10. Türkiye'ye gel.... ülkemde Türkçe kursuna gittim.
11. Kapıyı aç.... 'Kim o?' diye sormalısın.
12. Evden çık..... muslukları kontrol edelim.

Eylem (glagol) + -diktan sonra

Данная конструкция выражает действие, которое выполняется до основного действия.

Örnek (örnek):

1. *Yemek yedikten sonra koltukta uyu yakaldı.* (Он заснул в кресле после того, как поел).
2. *Alışveriş yaptıktan sonra kafede bir fincan kahve içti.* (Сделав покупки, он выпил чашку кофе в кафе).
3. *Emekli olduktan sonra Gelibolu'ya yerleşti.* (Выйдя на пенсию, он поселился в Гелиболу).

7. Aşağıdaki tümceleri '-diktan sonra' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -diktan sonra.)

1. Yemeğini ye..... dişlerini fırçala.
2. Onunla Kadıköy'e taşın..... tanıştık.
3. Duş al..... hemen dışarıya çıkma!
4. Birer fincan kahve iç..... evlerimize gideriz.
5. Mert, askerden dön..... evlenecekmiş.
6. Yemek ye.... on beş dakika yürürüm.
7. Eve gel..... canım dışarıya çıkmak istemiyor.
8. O korku filmi seyret..... bir daha karanlıkta uyuyamadım.

KIZ KULESİ¹

ДЕВИЧЬЯ БАШНЯ

Kız Kulesi, Boğaz girişindeki kayalıklar üzerinde kurulu küçük, şirin bir kuledir. İstanbul'un sembollerinden birisidir. Tarih içinde gözetleme kulesi ve deniz feneri olarak kullanılmıştır. Kız Kulesi, günümüzde turistik lokantası ve balkonu ile hizmet vermektedir. Suların, karasevdanın ve söylencelerin gizemini taşıyan Kız Kulesi, İstanbul'un en romantik ve gizemli mekanlarından biridir. Alımlı, sevdalı ve denizin ortasında bir başına, yapayalnız... Bu mekan, yüzyıllardır anlatılan efsaneleriyle de bir ilgi odağıdır:

Eski zamanlarda bir kral, çok sevdiği kızı ile birlikte mutlu bir hayat yaşamaktadır. Bir gün bir kâhin gelir ve krala “Kızınız 18 yaşına geldiği zaman, onu bir yılın sokacak ve kızınız ölecek.” der.

Bunun üzerine kral, kızını yılanlardan korumak için denizin ortasına bir kule yaptırıp kızını buraya yerleştirir. Kız yıllarca hiç karaya çıkmadan denizin ortasındaki bu kulede yaşar. Kulede prensesi korumak üzere görevlendirilen subaylardan biri, prensese aşık olur. Bir gün bu subay, prensese hediye olarak bir sepet üzüm gönderir.

Üzüm sepetinden bir yılan çıkar ve bu yılan talihsiz prensesi sokup öldürür.

Kral, kızına demirden bir tabut yaptırarak Ayasofya'nın giriş kapısının üstüne yerleştirir. Bugün bu tabutun üstünde iki delik vardır. Prensesin ölümünden sonra da yılanın onu rahat bırakmadığına dair hikayeler anlatılır.

En son anlatılan hikâye ise Selçuklu Dönemi ile ilgilidir.

Battal Gazi, Üsküdar Tekfuru'nun kızına aşık olur. Bunun üzerine tekfur, kızını Battal Gazi'den uzaklaştırmak için denizin ortasına bir kule yaptırarak kızını buraya kapatır. Battal Gazi de askerleriyle beraber kuleye baskın yapar ve Üsküdar Tekfuru'nun kızını kaçıtır. Battal Gazi, tekfurun kızını aldıktan sonra Üsküdar'dan atına atlayıp oradan uzaklaşır. Çokça bilinen “Atı alan Üsküdar'ı geçti.” sözünün de bu hikâyeden geldiği söylenir.

¹ Avcı H. Gezi Rehberi. Kaynak Yayınevi, İzmir, 2008. S. 204.

Eylem (глагол)+ -mak için

Эта конструкция выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Bilet almak için sıraya girmelisin.* (Чтобы купить билет, ты должен встать в очередь.)
2. *Ehliyet almak için kursa gidiyorum.* (Я хожу на курсы, чтобы получить права.)
3. *Onu görmemek için işe gitmiyorum.* (Я не хожу на работу, чтобы его не видеть.)

8. Aşağıdaki tümceleri '-mak için' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -mak için.)

1. Sinemaya git.....annesinden izin istedi.
2. Öğretmen soruları oku..... gözlüğünü taktı.
3. Gribi çabuk atlat..... bol bol dinlenmek lazım.
4. Hasta ol..... dengeli beslenmek lazım.
5. Bayramda Ankara'ya gidebil..... günler öncesinden yer ayırtık.
6. Rahat uyuyabil..... çay içmemek gerek.
7. Benimle konuş..... görünce yolunu değiştiriyor.
8. Arkadaşlarla rahat ders çalış..... kütüphaneye gittik.
9. Hükümet ekonomik sıkıntılarını gider..... çeşitli önlemler aldı.
10. Buraya sizinle tanış..... geldim.
11. Ona bağır..... kendimi zor tuttum.
12. Lezzetli bir yemek pişir..... malzemelerin taze olması gerek.
13. Şişli'ye git..... hangi otobüse binmem lazım?

Eylem (глагол)+ -ma +

iyelik eki (окончание принадлежности)+ için

Эта конструкция выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Mehmet'in gelmesi için ona para gönderdik.* (Чтобы Мехмет приехал, мы послали ему денег.)
2. *Tatile gitmesi için yer ayırtık.* (Чтобы он поехал в отпуск, мы резервировали ему место.)

9. Aşağıdaki tümceleri '-ma + iyelik + için' yapısıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски формой **-ma + окончание принадлежности + için.**)

1. Hakem, karşı takımın maçı kazan..... her şeyi yaptı.
2. Karıciyu kaloriferleri çok yak..... defalarca uyardık. Çünkü çok sıcak oluyor.
3. Bize bu kadar çok yemek yap..... telefon ettim. Ama yine de yapmışsınız.
4. Çok hızlı araba kullan..... ona yalvardım. Ama o beni dinlemediği için kaza yaptı.
5. Bu yarışmaya katıl..... onu destekledim.
6. Annesi çocuğun ağla..... elinden geleni yaptı.
7. Rahat ders çalış..... odadan çıktım.
8. Akşam yemeğine kal..... çok ısrar ettiler. Onları kıramadım.
9. Sınavı kazan..... sana yardım edeceğim.

Eylem (глагол) + -mak üzere

Данная конструкция, так же как и **-mak için**, выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Bakanlar kurulu yeni yasayı tartışmak üzere toplandı.* (Совет министров собрался, чтобы обсудить новый закон.)
2. *Bir daha dönmek üzere buradan gitti.* (Он уехал отсюда с намерением больше не приезжать.)

10. Aşağıdaki tümceleri '-mak üzere' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом **-mak üzere.**)

1. Asli Ankara'ya git.....saat beşte evden ayrıldı.
2. Yemeği hazırla.....mutfağa girdim.
3. Evden çık.....iken telefon çaldı.
4. Tezini savun.....profesörlerin karşısına geldi.
5. Polisler, dolandırıcıyı tutukla.....takibe başladılar.
6. Otobüste oku.....gazete aldım.
7. Türkçe öğren.....Türkiye'ye geldim.

8. Yeni yöneticimiz konuşmasını yap.....kursüye davet edildi.
9. Onu karşıla.....havaalanına gittim.

KÜLTÜR KÖŞESİ УГОЛОК КУЛЬТУРЫ

Güzel Bir Şey Yap¹

Güzel bir şey yap kardeşim. Dünyaya kırk kere gelinmez. Madem yaşıyorsun, sıhhatli nefesler alıyorsun... Bir şey yap! Bir şey yap... Güzel olsun.

Çok mu zor?
O vakit güzel bir şey söyle.
Dilin mi dönmüyor?
Güzel bir şey gör.
Veya:
Güzel bir şey yaz.
Beceremez misin? Öyleyse,
Güzel bir şeye başla...

Herkesin üstesinden geleceği bir şey mutlaka olmalı. O gayretten uzak duramayız. Vakit geçiyor. Vaktin geçişi ömrün beşinci vitese takılı olduğunu gösterir, unutma.

Bir dergide beynimi sarssan bir cümle okudum. Üç gün mü, beş gün mü önceydi kestiremem. Ama okudum. Ama şaşırdım, cümleyi bir türlü unutamazdım. Şöyle diyordu:

“HER İNSAN ÖLECEK YAŞTADIR...”

Buyurun, biraz da sizler sarsılın.

Bu müthiş; dağ duruşlu, dev dürtüslü cümlelerin deyiçisi Cüneyd Suavi... Ahh Cüneyd, şimdi yerlerdeyim. Yıkılmaz sandığım sabrımı, dirayetimi, zihnimi yerlerde arıyorum... Döküldüm...

Demek öyle ha?

Her insan ölecek yaşta...

Bir de kalkar savaşıyoruz. Kavgalaşır, kuyular kazarız. Az sonra ölecek olan bizler... Ne kadar da cahiliz!

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları, İstanbul, 2010. S. 85.

Bu cümleyi gördükten sonra içimde “Büyük Patlama” yı duydum. Edecek iki çift sözüm olmalıydı, insanlara, insanlığa bir şeyler demeliydim. Sonunda ard arda ve şimşek hızıyla bağırdım. Beynimden yüreğime doğru bir haykırıştı bu. Yüreğimden dalga dalga cevaplar yetişti:

Bir şey yap.
Zor ise:
Bir şey söyle.
Beceremiyorsan:
Bir şeyler gör.
Bir şeyler yaz.
O da mı güç?
Bir şeylere başla.
Ama hep güzel şeyler olsun.

Çünkü:

“HER INSAN ÖLECEK YAŞTA...”

Geç kalmayasın!

Koca Mimar Sinan... Yapmış da gitmiş.

Yunus Emre'm... Söylemiş de gitmiş.

Şeyh Edebalı... Görmüş de gitmiş.

Fuzulî, Nedim, Şeyh Galip... Yazmış da gitmiş. Nene Hatun, Sütçü imam, Antepli Şahin... Başlamış da gitmiş.

Kimse kimseden eksikli değil. Büyük değil, küçük değil, farklı hiç değil.

Düşünebilen kişinin, üstesinden geleceği görevler mutlaka vardır.

Tekrarlıyorum:

Güzel bir şey yap!
Güzel bir şey söyle!
Güzel bir şey gör!
Güzel bir şey yaz veya
Güzel bir şeye başla!

Geç kalıyorsun, geç! Cüneyd durmadan sesleniyor baksanıza: “Her insan ölecek yaştadır!”

Сделай что-то хорошее

Сделай что-то хорошее, друг мой. Мы не приходим в этот мир 40 раз. Раз живешь, вдыхаешь свежий воздух... Сделай что-нибудь! Сделай что-то... Пусть оно будет хорошим.

Очень тяжело?
Тогда расскажи что-то хорошее.
Язык не поворачивается?
Посмотри на что-то хорошее.
Или:
Напиши что-то хорошее.
Не можешь? Тогда
Начни хорошее дело...

Каждый способен что-то сделать. Мы не можем долгое время отстраняться от хороших дел. Время проходит. Не забудь: оно напоминает нам, что жизнь проходит очень быстро. Я прочитал в одном журнале предложение, которое меня потрясло. Прошло три дня или пять дней, не могу сказать точно. Но я никак не мог забыть эту фразу. Там было написано: «Каждый человек в том возрасте, когда он может умереть».

Теперь вы будете немного потрясены. Автором этого великолепного предложения является Джунейд Суави... Ах, Джунейд, я сейчас на земле. Ищу, куда же делось мое терпение, которое, казалось, никогда не сломится, куда делись моя сообразительность, моя смекалка... Я в отчаянии...

Значит так?

Каждый человек в том возрасте, когда он может умереть...

Мы встанем и будем бороться. Перессоримся, будем копать ямы друг другу. А мы – это те, кто скоро погибнет... Какие же мы невежды!

Увидев это предложение, я почувствовал внутри «большой взрыв». Мне хотелось сказать что-то человечеству, поделиться с ним. Я должен был сказать что-то человечеству... И вдруг из меня со скоростью молнии вырвался крик. Я крикнул несколько раз. Это мой мозг призывал сердце ответить. Сердце отозвалось:

Сделай что-то.
Если тяжело:
Скажи что-то.
Если не можешь:
Посмотри на что-то.
Что-то напиши.
И это трудно?
Начни что-нибудь.

Но пусть это будет хорошим, добротным, красивым.

Потому что:

Каждый человек в том возрасте, когда он может умереть.

Не опоздай!

Великий архитектор Синан... Сделал и ушел.

Мой Юнус Эмре... Рассказал и ушел.

Шейх Эдебали... Увидел и ушел.

Фузули, Недим, шейх Галиб... Написал и ушел. Нене Хатун, Имам Молочник, Шахин из Антепа... Начали и ушли.

Никто не имеет больше недостатков, чем другие. Он не больше и не меньше, ничем не отличается.

Человек, который способен думать, всегда может воплотить в жизнь что-то хорошее.

Повторяю:

Сделай что-то хорошее!

Расскажи что-то хорошее.

Посмотри на что-то хорошее.

Напиши что-то хорошее или

Начни что-то доброе.

Опаздываешь, опаздываешь! Смотри, Джунейд без остановки твердит:

«Каждый человек в том возрасте, когда он может умереть».

• ÜNİTE XII •
HAYATIN ANLAMINI
СМЫСЛ ЖИЗНИ

RENKLERİN DİLİ¹
ЯЗЫК ЦВЕТОВ

Renklerin insan psikolojisi ve davranışları üzerinde önemli etkileri vardır. Sevilen renkler, aynı zamanda insanın kişiliğini de ele vermektedir:

Mavi: Genellikle yıldızları, geceyi, insan sıcaklığını, kalıcı ve derin duyguları, düşünceyi ve dinlenmeyi simgeler. Maviyi sevenler romantik ve duygusal bir kişiliğe sahiptir. Mavi elbise giymek, sosyal bir kişiliğin göstergesidir, çevreye uyumu hatırlatır. Mavi giyen insanların 'ciddi ve iyi bir insan' olduğu düşüncesi yaygındır. Mavi, aynı zamanda sinir sistemi bozukluğuna iyi gelen bir renktir. Bu nedenle, sıkıntılı olduğumuz zaman deniz kenarına gideriz.

Kırmızı: Hareketi ve hızı simgeler. Kırmızı sevenler, duyguları yoğun yaşayan kişilerdir. Ancak aşırı kırmızı sevgisi, despotik ve sinirli bir kişilik göstergesi de kabul edilir. Başkalarının dikkatini çekmek isteyenler, kırmızı renkli elbiseler giyerler.

Sarı: Güneşin rengidir. Aynı zamanda umudun, ilginin, iyimserliğin ve evrensel aşkın rengidir. Sarıyı sevenler, genellikle herkesle konuşan, kültürlü, sosyal insanlardır. Elbiselerinde bu rengi tercih edenler, iyimser ve neşeli kişilerdir.

Kahverengi: Bu rengi seven insanlar, her şeyin mükemmel olmasını isterler. Yaşanılan ortamı sıcak gösteren bu renk, oturma odası ve dekorasyonunda sıkça kullanılır.

Yeşil: Dikkatin ve konsantrasyonun rengidir. Bu rengi sevenler, sağlam bir kişiliğe ve başkalarını kontrol etme yeteneğine sahiptir.

Siyah: Varolma ve gençlik isyanının genel rengidir. Korku ve umutsuzluğun yanı sıra, ölümü de hatırlatır. Genellikle tören elbisesi rengi olan siyah, cazibenin de rengidir. Dekorasyonda ise, belli bir zarafetin işaretidir.

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları, İstanbul, 2010. S. 85.

Beyaz: Bütün toplumların kutsal rengidir ve saflığın simgesidir. Bu rengi sevenler, savaştan uzak, farklı ve özgür bir dünya arayan insanlardır.

Pembe: Kadınlara huzur veren bir renktir. Buna rağmen erkeklerin çoğu pembeyi 'iğrenç, sıradan' bir renk olarak değerlendirir.

Gri: Ağırbaşlılığın, sadakatin ve sessizliğin simgesidir. Bu rengi seven insanlar, genellikle işlerine çok önem veren, ciddi ama asla hırslı olmayan insanlardır.

Ersin ALTINTAŞ -Devrim ÇAMUR

Beden Dili (Yeniden düzenlenmişti.)

Язык тела (упрощенный текст)

ORTAÇLAR / SIFAT FİİLLER / PARTİSİPLER

ПРИЧАСТΙΑ

-an yapılı ortaç

Причастие на -an

Причастия на -an (en) имеют значение действительного причастия настоящего или прошедшего времени.

-acak yapılı ortaç

Причастие на -acak

Причастия на -acak имеют значение будущего времени.

Örnek (пример):

1. *Kusura bakma, seninle tartışacak zamanım yok.* (У меня нет времени спорить с тобой).

2. *Atılacak eşyaları balkona koydum.* (Я выставил на балкон вещи, которые нужно выбросить).

3. *Yarın geziye gelecek öğrenciler, sekretere adlarını yazdırırlar.* (Студенты, которые завтра поедут на экскурсию, должны записаться у секретаря).

Существительное после причастия может опускаться. В этом случае его аффиксы переходят к причастию.

Örnek (örnek):

1. *Teknik direktör, bu maçta oynayacak futbolculara son taktiklerini veriyor. Teknik direktör, bu maçta **oynayacaklara** son taktiklerini veriyor.* (Тренер объясняет тактику тем, кто будет играть в этом матче).

2. *Bundan sonra olacak olaylardan ben sorumlu değilim. Bundan sonra **olacaklardan** ben sorumlu değilim.* (Впредь я не ответственен за то, что произойдет).

После окончания -acak может использоваться аффикс принадлежности:

Olumlu

(Утвердительная форма)

Benim **oku**yasağım kitap

Senin **oku**yasağın kitap

Onun **oku**yasağı kitap

Bizim **oku**yasağımız kitap

Sizin **oku**yasağınız kitap

Onların **oku**yacakları kitap

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Benim **oku**mayasağım kitap

Senin **oku**mayasağın kitap

Onun **oku**mayasağı kitap

Bizim **oku**mayasağımız kitap

Sizin **oku**mayasağınız kitap

Onların **oku**mayacakları kitap

1. Aşağıdaki tümceleri ‘acak’ ortaç ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончанием -acak.)

1. Gelecek hafta sahnelen..... oyun için bilet aldım.
2. Toplantıda yap..... konuşmayı hazırladım.
3. Düğüne davet et..... insanların listesini çıkaralım.
4. Senin için yap..... bir şey var mı?
5. Semih Bey'in anlat..... konu çok önemli; lütfen dikkatle dinleyin.
6. Artık onunla konuş..... bir konu bulamıyoruz.

7. İstanbul'da araba park et..... bir yer bulmak çok zor.
8. Sana anlat..... çok önemli şeylerim var.
9. Yarın pikniğe git..... yere karar verdiniz mi?
10. Niçin bana önceden buraya gel..... haber vermedin?
11. Al..... yiyeceklerin mutlaka son kullanma tarihine bakmalısın.
12. Oğlumun düğününde giy..... elbisem hala hazırlanmamış.
13. Londra'da ucuz alışveriş yap..... mağazaları biliyor musun?
14. Büroda yapıldı..... çok iş var.
15. Başka söylen..... bir şey yoksa ben gideyim.
16. Artık dayan..... gücüm kalmadı.
17. Fakirlere ver..... elbiseleri, dolabın üst rafına ayırdım.

-dik yapılı ortaç
Причастие на -dik

Данное причастие со значением прошедшего времени часто используется с аффиксом принадлежности. При прибавлении аффикса принадлежности звук “k” в составе -dik переходит в “ğ”.

Olumlu

(Утвердительная форма)

- Benim **sevdiğim** renk
- Senin **sevdiğin** renk
- Onun **sevdiği** renk
- Bizim **sevdiğimiz** renk
- Sizin **sevdiğiniz** renk
- Onların **sevdikleri** renk

Olumsuz

(Отрицательная форма)

- Benim **sevmediğim** renk
- Senin **sevmediğin** renk
- Onun **sevmediği** renk
- Bizim **sevmediğimiz** renk
- Sizin **sevmediğiniz** renk
- Onların **sevmedikleri** renk

Örnek (örnek):

1. *En sevdiğim renk siyahtır.* (Мой любимый цвет – черный).
2. *Lütfen okuduğunuz kitapları özetleyiniz.* (Пожалуйста, вкратце расскажите о прочитанных вами книгах).
3. *Bana verdiğin defteri yarın getireceğim.* (Я завтра принесу тебе тетрадь, которую ты мне дал).

Существительное после причастия может опускаться. В этом случае его аффиксы переходят к причастию.

Örnek (örnek):

1. *Dün akşam yediklerimiz çok lezzetliydi.* (То, что мы ели вчера вечером, было очень вкусным).
2. *Onun söylediğini hiç unutmuyorum.* (Я не забываю то, что он сказал).
3. *Anlattıklarımı iyice anladınız mı?* (Вы хорошо поняли то, что я вам объяснил?)

2. Aşağıdaki tümceleri -dik ortaç ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -dik.)

1. Doğum gününde al..... kazağı arkadaşım çok beğendi.
2. Senin yap..... iyilikleri hiçbir zaman unutmayacağım.
3. Öğretmenin bugün anlat..... konuyu hiç anlamadım.
4. Meltem'in söyle..... hiçbiri doğru değil.
5. Bugün yolda karşılaşt..... kadın, Levent'in annesiydi.
6. Dün sana ver..... kitabı okudun mu?
7. Dün sana söyle..... için çok özür dilerim.
8. Kütüphaneden al..... kitabı kaybettim.
9. Öğretmenin sor..... sorunun cevabını biliyor musun?
10. Buralarda bil..... iyi bir lokanta var mı?
11. Dün akşam sana gön..... mesajı okudun mu?
12. Gözümle gör..... şeylere asla inanmam.

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi birleştiririz.

(Объедините предложения как в примере.)

Örnek (пример): Geçen sene Türkiye'de bir çocukla tanıştım. O çocuk şimdi Londra'da çalışıyor. Geçen sene Türkiye'de **tanıştığım** çocuk şimdi Londra'da çalışıyor.

1. Mehmet, coğrafya kitabını bana getirdi. O kitabı kendisinden dün istemiştim.

2. Şule'ye bir mektup yazdım. O mektubu gönderemedim.

3. Yolda bir cüzdan buldum. O cüzdanı polise verdim.

4. Buraya az önce bir kalem koymuştum. O kalem nerede?

5. Dün akşam yemek hazırladım. O yemeklere tuz koymayı unuttum.

6. O adam sebze ve meyveler satıyor. O adamın sebze ve meyveleri daima tazedir.

7. Ayşe bir adamla evlendi. O adam çok zengin.

8. Arkadaşım bir kitap okudu. O kitabı hiç beğenmemiş.

9. Yolda turistler gördüm. O turistler İtalyan'dı.

10. Biraz önce bir sokaktan geçtik. O sokağı hatırlıyor musun?

11. Sınav sonuçları açıklandı. Bunu biliyor musun?

12. Taksim otobüsü nereden kalkıyor. Biliyor musunuz?

13. Nergis nişanlısından ayrılmış. Bunu ne zaman öğrendin?

-miş yapıları ortaç Причастие на -miş

Причастие на -miş обозначает признак предмета (лица, явления и т. п.), связанный с действием, которое совершено в прошлом.

Örnek (пример):

Kirlenmiş tabakları bulaşık makinesine koyalım. (Давайте положим грязные тарелки в посудомоечную машину).

Kahvaltıda **haşlanmış** yumurta ister misin? (Хочешь вареное яйцо на завтрак?)

Jale Hanım bu şehirde çok tanınmış bir doktor. (Жале ханым – очень известный в этом городе доктор).

4. Aşağıdaki tümceleri -miş ortaç ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -miş.)

1. Ütülen..... gömlekleri dolaba asar mısın?

2. Bir dilim daha kızar..... ekmek ister misin?
3. Televizyondaki dizinin konusu yaşan..... bir olaydan alınmış.
4. Makarnaları kayna..... suya koymalısın.
5. Geçen gün dolaptaki küflen..... peynirleri attım.
6. Bence geç..... günleri düşünerek üzülmemelisin.
7. Sonbaharda her taraf kuru.... ve sara.... yapraklarla dolar.
8. Şu çürü..... sebzeleri çöpe atar mısın?
9. Kimsesiz kal..... yaşlılara yardım edelim.
10. Kullanıl..... kağıtları geri dönüşüm kutusuna atınız.
11. Zavallı kadın parktaki yeni boyan..... bankı fark etmedi ve oturdu.
12. O kötü günler artık geç..... kaldı.
13. Bu sol..... perdeleri artık değiştirelim.
14. Fazla geliş..... toplumlarda işsizlik oranı yüksektir.

TATLI DİL¹

ВЕЖЛИВОСТЬ ПРИ РАЗГОВОРЕ

Mağaza vitrinlerindeki mankenleri bilirsiniz. Hepsi de güler yüzlüdür, içlerinde pek de güzelleri vardır. Ama, dilleri olmadığı için soğukturlar. Onlar her ne kadar insan taklidi olarak yapılsalar da gerçek insanları güzel yapan, sıcak yapan dildir. Ama her dil değil. Dilin de tatlısı olmalı. Allah bir insana her şeyin tatlısını, yalnız dilin acısını verirse, o insan ne yapsa işe yaramaz. Böyle insanların sevimli, cana yakın olmalarına olanak yoktur. Çünkü o dil, ağzın içinde her dönüşünde can yakar, kalp kırar. “Dil yarası, yaraların en derinidir.” derler. Bu söz çok doğrudur. Bıçağın açtığı yara zamanla kapanır; ancak dil yarası insanın ruhuna işler ve bir türlü kapanmaz. Ayrıca acı dilin zararı sadece karşısındakine değildir; kendi sahibini de dünya güzeli olsa bile çirkinleştirir. Acı dilleri yüzünden sevilmeyen çok sayıda güzel insan vardır.

Ama tatlı dil böyle değildir. “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” derler. Yılan, insan dilinden anlamaz, ama tatlı dilin neler yapabileceğini anlatmak için böyle demişler. Ne kadar öfkeli olursanız olun, tatlı dil sizi yatıştırır. Yapmak istemediğiniz işleri bile karşınızdakinin tatlı dili, güler yüzü sayesinde yaparsınız.

¹ Karaman N.N. Türkçe konuşalım. Filiz Kitapevi, İstanbul, 2000. S. 174.

Konuşmayı, sözü doğru zamanda söylemeyi de bir hüner saymalı. Tatlı konuşmalarıyla tanınmış insanlar vardır. Onları dinlemek çok zevklidir. Bazı insanları anlatmak için “Ağzından bal damlıyor.” derler. İşte o ağızdan damlayan bal, tatlı dilin balıdır.

Tatlı dil insan için önemli bir güç kaynağıdır. Güler bir yüz, tatlı bir dille tamamlandığı zaman, insana bütün kapılar açılır, bütün düğümler çözülür.

Mademki tatlı dil her kapıyı açan sihirli bir anahtardır; öyleyse "Ne duruyoruz, dilimizi tatlılaştıralım." mı diyeceksiniz! Ama bu, birdenbire olacak işlerden

değildir. Gönülleri yumuşatan tatlı dil, bütün gücünü gönülden alır. İnsanın dilinin tatlı olması için, gönlünün tatlı, iyi olması gerekir.

Kötü bir insanın dökeceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir. İnsanı belki kısa bir zaman için aldatır ama çabucak gerçek olmadığı anlaşılır.

Gerçek tatlı dil, iyi insanda olur. Yüreği merhametle, sevgi ile dolu insanın dili de kendiliğinden tatlılaşır. Bu dünyada gönül yıkmanın, kalp kırmanın kötülüğünü anlayan insan, en küçüğünden en büyüğüne kadar tatlı dille, güler yüzle seslenir.

Şevket RADO

(Yeniden düzenlenmiştir)

(Упрощенный текст)

5. Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

(Отвѣтьте на вопросы по тексту.)

1. Mağaza vitrinlerindeki mankenler niçin soğuktur?
2. İnsanları güzel yapan en önemli özellik nedir?
3. Yazar, ‘bıçak’ ve ‘dil’ sözcükleri arasında nasıl bir ilişki kurmuştur?
4. Tatlı dilin insana kazandırdıkları nelerdir?
5. Tatlı dilli olmak, hemen kazanılacak bir özellik midir? Niçin?
6. Tatlı dilli olan her insan, gerçekten iyi insan mıdır?
7. ‘Kötü bir insanın dökeceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir.’ tümcesinden ne anlıyorsunuz? La Fontaine’in ünlü “Karga ile Tilki” hikâyesini biliyor musunuz?
8. Tatlı dil kullanarak insanlara zarar vermek mümkün müdür? Bu durumu örnekler vererek açıklayınız.

9. Bir insanın tatlı dilli olabilmesi için neler gerekmektedir?

10. Sizin ülkenizde ‘tatlı dil’ üzerine söylenmiş atasözü ve deyimlerden örnekler veriniz.

-(1)r уарılı ортаç Причастие на -(1)r / (-maz)

Причастие настоящего-будущего времени на -(1)r/(-maz) обозначает свойство, присущее данному виду предметов (лиц, явлений и т. п.). Употребляется сравнительно редко. Они вошли в состав устойчивых выражений.

Например: *çalar saat* (будильник), *bakar kör* (растяпа), *akarsu* (река), *atardamar* (артерия), *toplardamar* (вена), *yanardağ* (вулкан)...

Örnek (пример):

1. *Yarın erken kalkacağız; çalar saati kurmayı unutma.* (Завтра рано вставать, не забудь завести будильник).

2. *Öğrenciler koşar adımlarla içeri girdiler.* (Студенты забежали внутрь).

3. *Yazar, kitabında anlaşılır bir dil kullanmış.* (Писатель в своей книге использовал понятный язык).

6. Aşağıdaki tümceleri -ar/-er ortaç ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксами -ar/-er.)

1. Sadık Bey mahkemeye bil..... kişi olarak çağırıldı.
2. Nihat, yardım sev..... bir insandır.
3. Ülkemizde oku.... yaz..... insanların oranı hızla artıyor.
4. Bu dünyada güvenil..... bir dost bulmak çok zor.
5. Çiftçiler biç..... döv..... ile tarlada ekin biçiyor.
6. Çal..... saatimi kurmayı unutmuşum; o yüzden geç kaldım.
7. En sevdiğim yemek dön..... kebabıdır.
8. Türkiye ak.... sular bakımından zengindir.

Причастие на -(1)r в отрицательном значении получает аффикс -maz.

Örnek (пример):

1. *Sınavda **tükenmez** kalem kullanmayın.* (Не используйте на экзамене ручку).

2. *Mete ile Ali **ayrılmaz** ikili; her zaman beraberler.* (Мете и Али неразлучны, они все время вместе).

7. Aşağıdaki tümceleri -mAz ortaç ekiyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом -maz.)

1. Mustafa, okulun karşısındaki çık..... sokakta oturuyor.
2. Bu, akıl al..... bir olay.
3. Eti, yan..... tavada kızartalım.
4. Kayak yaparken su geçir.....bir ayakkabı giymelisin.
5. Bu iş, benim için bulun..... bir fırsat.
6. Komşunun oğlu çok yaramaz, ele avuca sığ..... bir çocuk.
7. Evimin balkon demirlerini paslan..... çelikten yaptırдым.
8. Zavallı kadıncağızın bit..... tüken..... bir çilesi varmış.

8. Aşağıdaki eylemleri, -maz ortaç ekiyle cümle içinde kullanınız.

(Составьте предложения с данными глаголами, добавив аффикс -maz.)

unutulmak Bu yaz Antalya'da **unutulmaz** bir tatil geçirdim.

görünmek

kırlmak

yanmak

çıkmaq

bulunmak

Аффикс -ası является редкой формой и больше встречается в экспрессивно-эмоциональной речи.

10. Aşağıdaki tümceleri uygun ortaç ekleriyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски подходящими аффиксами причастий.)

1. Demet Hanım'la konuş..... adamı tanıyor musun?
2. Biraz sonra size anlat..... hikaye çok ilginç.
3. Jale'nin söyle..... hiç inandırıcı değil.

4. Bu formu tüken..... kalemle doldurunuz,
5. Biraz daha kızar..... ekmek ister misin?
6. Dün al..... meyvelerin hepsi çürük çıktı.
7. Bunda gül..... bir şey yok, niçin gülüyorsun?
8. Bu bilgiyi çok güvenil..... bir kaynaktan öğrendim.
9. Biraz sonra konuşma yap..... kişi, bankanın yeni müdürü.
10. Sizin anlat..... bu olay beni çok etkiledi.
11. Burcu'nun beni ara..... günü sabırsızlıkla bekliyorum.
12. İstanbul'a git..... yolcular otobüse binsin.
13. Merve Hanım, beni bugün ara..... oldu mu?
14. Arabamı okulun karşısındaki çık..... sokağa park ettim.
15. Meltem'in konuş..... adamı tanıyor musun?
16. Yarın git..... lokanta için rezervasyon yaptıralım.
17. Lütfen kirlen..... elbiselerini çamaşır makinesine koy.
18. Ver..... bilgiler için çok teşekkür ederim.
19. Kahvaltıda, haşlan..... yumurta yemeyi çok seviyorum.
20. Dün akşam izle..... filmi beğendin mi?
21. Hükümet ak..... yakıt fiyatlarına yine zam yapmış.
22. Özgür Bey, İstanbul'da çok tanın..... bir dışçidir.
23. Halamın otur..... mahalle çok sakın.
24. Cüzdanı çal..... kadın koşarak karakola gitti.
25. Benim için yapabil..... en büyük iyilik sadece susmak olur.
26. Kahve içmek iste..... var mı?
27. Kullan..... eşyaları fakir insanlara veriniz.
28. Okulu birincilikle bitir..... öğrenci, törende konuşma yapacak.
29. Sana anlat..... şeyleri dikkatle dinle.
30. Biraz önce radyoda dinle..... şarkıyı kim söylüyordu.

KÜLTÜR KÖŞESİ **УГОЛОК КУЛЬТУРЫ**

Kral ve Eşleri¹

Bir zamanlar, büyük ve güçlü bir ülkeyi yöneten bir kralın dört de eşi varmış. Kral en çok dördüncü eşini severmiş, bir dediğini iki etmez,

¹ Yıldırım A. Bir yudum Hikaye. Timaş Yayınları, İstanbul, 2010. S. 110.

her şeyin en güzelini, en iyisini ona verirmiş. Kral üçüncü eşini de çok severmiş. Bu güzelliğin bir gün kendisini terk edebileceğinden korktuğu için, onu çok kıskanır, üzerine titirmiş. İkinci eşini de severmiş kral. Kendisine karşı her zaman iyi ve sabırlı davranan eşi, kralın ne zaman bir derdi olsa daima onun yanında bulunur, sorunun çözümünde ona destek vermiş.

Kraliçe olan birinci eşiymiş kralın. Onu karşılık beklemeden en çok seven, sağlığına ve hükümranlılığına en büyük katkıyı sağlayan bu eşi olmasına rağmen, kral birinci eşini sevmezmiş ve onunla hiç ilgilenmezmiş.

Bir gün kral ölümcül bir hastalığa yakalanmış. Yakında öleceğini anladığı ve öldükten sonra yapayalnız kalmaktan çok korktuğu için eşlerinden hangisinin ölüm yalnızlığını kendisi ile paylaşmak isteyebileceğini öğrenmek istemiş.

En çok sevdiği dördüncü eşine ölüm yolculuğunda kendisine eşlik edemeyeceğini sorduğunda aldığı yanıt “Mümkün değil!” olmuş...

“Hayatım boyunca seni sevdim. Sen benimle birlikte ölmeyi kabul eder misin?” sorusuna üçüncü eşi de, “Hayır, hayat çok güzel! Sen ölünce ben yeniden evleneceğim...” diye yanıt vermiş. Kral bir kez daha yıkılmış.

Bu defa da:

“Her sorunumda, her zaman yanımda olan, bana yardım eden sendin, bu sorunumda da bana yardımcı olur musun?” teklifine karşı ikinci eşinden:

“Bu sorunun için hiçbir şey yapamam. Olsa olsa sana mezara kadar eşlik eder, güzel bir cenaze töreni yaptırır ve yasını tutarım.” karşılığını almış.

Büyük bir hayal kırıklığı yaşamakta olan kral birinci eşinin sesiyle irkilmiş:

“Nereye gidersen git benimle olurum, seni takip ederim...”

“Ah...” diye inlemiş kral. “Keşke bir şansım daha olsaydı!”

Hikâyemiz böyle.

Hayatta hepimiz 4 eşliyiz aslında.

Dördüncü eşimiz vücudumuzdur... Onun güzel görünmesi için ne kadar zaman, kaynak ve çaba harcarsak harcayalım öldüğümüzde bizi terk edecektir...

Üçüncü eşimiz; sahip olduğumuz servetimiz ve statümüzdür. Ölür ölmez başkalarına yâr olacaktır.

İkinci eşimiz ise; ailemiz ve dostlarımızdır.

Tüm sorunlarımızı paylaştığımız bu kişilerin en son yapabilecekleri şey, bu dünyadan gözleri yaşlı uğurlamak olacaktır.

Birinci eş ise ruhumuzdur. O her zaman bizimledir ve biz nereye gidersek gidelim bizimle gelir.

Unutmayın!

Yediklerimiz değil, hazmettiklerimiz bizi güçlü yapar. Kazandıklarımız değil, biriktirdiklerimiz bizi zengin eder. Okuduklarımız değil, hatırladıklarımız bizi bilgili yapar.

Başkalarına verdiğimiz öğütler değil, bizzat uyguladıklarımız bizi insan yapar.

Король и его супруги

У одного короля, правившего большим и сильным государством, было четыре жены. Самой его любимой женой была четвертая, он всегда сразу же выполнял ее желания, все самое хорошее дарил ей. Третью жену он тоже любил. Он осознавал, что однажды может потерять ее, и поэтому очень дорожил ею. Король любил и вторую жену. Она всегда помогала ему, решала проблемы.

Королевой была первая жена. Несмотря на то, что больше всех любила короля именно она, заботилась о его здоровье и власти, король не любил ее и не обращал на нее внимания. Однажды король смертельно заболел. Он понял, что после смерти останется один и очень испугался. Король захотел узнать, которая из его жен согласна отправиться с ним на тот свет.

Когда он задал этот вопрос своей самой любимой четвертой жене, она ответила: «Это невозможно!»

«Я всю свою жизнь любил тебя. Согласна ли ты умереть вместе со мной?» – спросил он у третьей жены. «Нет, жизнь прекрасна! Я снова выйду замуж, когда ты умрешь...» – был ее ответ. Король после таких слов потерял сознание.

Король обратился ко второй жене: «Ты всегда помогала мне, не поможешь ли и с этой проблемой?» – «Здесь я тебе не могу помочь. Единственное, что я могу сделать, – это быть рядом с тобой до тво-

ей смерти, организовать процесс заупокойной молитвы и прочитать “Ясин” (молитву за покойного)».

Король вздрогнул от слов первой жены: «Куда бы ты ни пошел, я буду рядом, последую за тобой...».

«Ах, – жалобно протянул король. – Если бы я мог прожить эту жизнь еще раз».

Вот и весь наш рассказ.

На самом деле у нас у всех есть четыре жены.

Четвертая – это наше тело. Сколько бы мы не старались украсить его, когда мы умрем, оно покинет нас.

Третья жена – наш статус и богатство. После нашей смерти оно достанется кому-то другому.

Вторая жена – это наша семья и наши дети. Все, что смогут эти люди, которые помогали нам всю жизнь, – это только проводить нас со слезами на глазах.

Первая жена – это наша душа. Она всегда с нами и, куда бы мы ни пошли, она последует за нами.

Не забудь!

Сделает нас сильными не то, сколько мы съели, а то, сколько смогли переварить.

Сделает нас богатыми не то, сколько мы смогли заработать, а то, сколько мы скопили.

Знающими сделает нас не то, сколько мы учили, а то, сколько запомнили.

Человеком нас сделает не то, что посоветовали мы другим, а то, что сами воплотили в жизнь.

NEZAKET İFADELERİ ВЫРАЖЕНИЯ ЛЮБЕЗНОСТИ

ҮЕМЕК ҮАРАНА ПРИГОТОВИВШЕМУ УГОЩЕНИЕ

A: Eline sağlık / Elleriniz dert görmesin (*Здоровья вашим рукам*)

B: Afiyet olsun (*Приятного аппетита*)

ҮЕМЕК VERENE ТОМУ, КТО УГОЩАЕТ

Kesene bereket (*Благодать твоему карману*)

Allah bereket versin (*Пусть ниспошлет Бог благодать вашему столу*)

ВЕВЕЃІ DOĞANLARA РОДИТЕЛЯМ, У КОТОРЫХ РОДИЛСЯ РЕБЕНОК

Allah analı babalı büyütsün (*Пусть ему будет суждено расти с папой и мамой*)

Gözünüz aydın (*Какая радость для Вас!*)

Allah bağışlasın (*Пусть Аллах возместит...*)

ASKERE GİDENE ТОМУ, КТО УЕЗЖАЕТ В АРМИЮ

Hayırlı tezkereler (*Счастливой демобилизации из армии*)

Allah kavuştursun (*Пусть Аллах соединит нас снова*)

ÖLENLERİN YAKINLARINA БЛИЗКИМ ПОКОЙНОГО

Başınız sağ olsun (*Пусть с вами все будет в порядке*)

Dostlar sağ olsun (*Пусть будут здоровы друзья*)

Allah rahmet eylesin (*Пусть Аллах милостиво примет его*)

Mekânı cennet olsun (*Пусть местом его пребывания будет рай*)

Nur içinde yatsın (*Пусть покоится, окруженный светом*)

ELBİSE, ARABA, EV ALAN KİŞİYE
КУПИВШИМ ОДЕЖДУ, МАШИНУ, ДОМ И Т. П.

Güle güle kullanın/oturun (*Используйте с радостью (Живите радостно)*)

Hayırlı olsun (*Пусть оно будет полезным*)

İyi günlerde kullanın (*Используйте с радостью*)

NİŞANLANAN GENCİN AİLESİNE
СЕМЬЕ ОБРУЧИВШИХСЯ

Allah tamamına erdirsin (*Пусть Бог даст хорошее завершение дела*)

Allah mürüvvetini göstereyin (*Да покажет Бог вам великодушные вашего ребенка / Да обрадуется вы счастливо своего ребенка*)

EVLLENENLERE
МОЛОДОЖЕНАМ

Bir yastıkta kosaşın (*Желаю, чтобы вы прожили вместе до конца своей жизни*)

Allah mübarek etsin (*К благу!*)

Ömür boyu mutluluklar dileriz (*Счастья на всю жизнь*)

Allah mesut etsin (*Пусть Аллах даст вам счастье*)

KAZA YAPANA
ПОСЛЕ АВАРИИ

Allah beterinden saklasın (*Пусть Бог защитит вас от худших проблем*)

Geçmiş olsun (*Пусть пройдет ваша проблема*)

Allah korumuş, verilmiş sadakanız varmış (*Бог защитил, значит, вы давали милостыню*)

YOLCUYA
ПУТНИКУ

Yolun açık olsun (*Счастливого пути*)

Hayırlı yolculuklar (*Счастливого пути*)

Allaha emanet ol (*Да защитит тебя Аллах*)

Güle güle git (*Счастливого пути*)

BİR ŞEY İSTERKEN

ПРОСЬБА

Bir şey rica edebilir miyim? (*Могу ли я попросить что-то?*)

Zahmet olmazsa şunu verir misiniz? (*Не могли бы вы передать, пожалуйста, ...*)

Bakar mısınız? (*Извините, вы не могли бы...*)

Affedersiniz (*Простите*)

HASTAYA

ЗАБОЛЕВШЕМУ

Geçmiş olsun (*Желаю выздоровления*)

Allah afiyet versin (*Пусть Аллах даст жизненных сил*)

Allah şifa(lar) versin (*Пусть Аллах излечит Вас*)

Acil şifalar (*Скорого выздоровления*)

HEDİYE VERENE

ПРИНИМАЯ ПОДАРОК

A: Zahmet etmişsiniz /oldu /

Gerek yoktu (*Не стоило утруждать себя*)

B: Ne demek efendim, estağfirullah (*Что вы?!*)

A: Rica ederim, ne demek (*Пожалуйста, что вы?!*)

EVE MİSAFİR GELİNCE

ВСТРЕЧАЯ ГОСТЕЙ

A: Hoş geldiniz /sefalar getirdiniz (*Добро пожаловать!*)

B: Hoş bulduk (*Спасибо!*)

BAYRAMLAŞIRKEN

В ПРАЗДНИКИ

Bayramınız kutlu / mübarek olsun (*С праздником!*)

Hayırlı bayramlar (*Хороших праздников!*)

SATIŞ YAPANA

ПРОДАВЦУ

Pazar ola (*Успешной торговли*)

Hayırlı işler (*Хороших дел*)

**İŞ YAPANA
ЗАНЯТОМУ КАКОЙ-ЛИБО РАБОТОЙ**

Kolay gelsin (*Желаю легкой работы*)

**BALIK TUTANA
НА РЫБАЛКЕ**

Rast gele (*Удачи*)

**TRAŞ OLANA, BANYO YAPANA
ТОМУ, КТО ПОБРИЛСЯ ИЛИ СХОДИЛ В БАНЮ (ДУШ,
ВАННУЮ)**

A: Sihatler olsun (*Желаю здоровья*)

B: Sağ olun (*Спасибо*)

**EVDEN, DÜKKANDAN ÇIKANA
ТОМУ, КТО ВЫШЕЛ ИЗ ДОМА ИЛИ МАГАЗИНА**

A: Allaha ismarladık (*С Богом!*) / Hoşça kal (*До свидания!*) /

Kendine iyi bak (*Уделяй должное внимание себе; Береги себя!*)

B: Güle güle (*До свидания!*) / Tekrar bekleriz (*Будем ждать Вашего нового визита!*)

TÜRKÇE DİL BİLGİSİ TERİMLERİ (TÜRKÇE-RUSÇA)
ТУРЕЦКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ
ГРАММАТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

Ad (isim) Soylu Sözcükler	Именные части речи
Adıl	Местоимение
Adlar	Имена
Alfabe	Алфавит
Alıştırma	Упражнение
Anlam	Значение
Araç	Средство
Bağlaç	Союз
Basit Zamanlı Fiiller	Глаголы простых времен
Belirtili İsim Tamlamaları	Двухаффиксный изафет
Belirtisiz İsim Tamlaması	Относительный (одноаффиксный) изафет
Belirtme Durumu	Винительный падеж
Biçim	Форма
Bildirme/Haber Kipi	Изъявительное наклонение
Bileşik Zamanlar	Сложные времена
Birleşik Fiiller	Составные глаголы
Bitişik	Слитно
Bulunma/Kalma Durumu	Предложный падеж
Cevap/Yanıt	Ответ
Cümle/Tümce	Предложение
Çoğul	Множественное число
Çokluk Eki	Окончание множественного числа
Dar Ünlü Harfler (I, İ, U, Ü)	Узкие гласные буквы (I, İ, U, Ü)
Deyim	Выражение
Dilek Kipleri	Желательные наклонения
Dilek-Şart Kipi	Условно-желательное наклонение
Diyalog	Диалог
Dönüşlülük Zamiri	Возвратный глагол
Durum/Hal Ekleri	Падежные окончания
Durum Zarfı	Наречие образа действия
Düz Ünlü Harfler (E, A, İ, I)	Неогубленные гласные (E, A, İ, I)

Edat / İlgeç	Предлог
Edilgen Fiil	Страдательный залог
Ek	Окончание
Emir Kipi	Побудительное наклонение
Eşleştirmek	Соединить
Fiil / Eylem	Глагол
Geçmiş Zaman	Прошедшее время
Geçmiş Zamanın Hikayesi	Давнопрошедшее время I
Geçmiş Zamanın Rivayeti	Субъективная модальность прошедшего времени
Gelecek Zaman	Будущее время
Gelecek Zamanın Hikayesi	Будущее-прошедшее время
Gelecek Zamanın Rivayeti	Будущее категорическое время
Geniş Ünlü Harfler	Широкие гласные
Gereklilik Kipi	Долженствовательное наклонение
Gereklilik Kipinin Hikayesi	Прошедшее время долженствовательного наклонения
Gereklilik Kipinin Rivayeti	Долженствовательное наклонение
Gereklilik Kipinin Şartı	Долженствовательное наклонение условной модальности
Görev	Функция
Görülen (Belirli/-di'li) Geçmiş Zaman	Прошедшее категорическое время
Görülen (Belirli/-di'li) Geçmiş Z.Şartı	Прошедшее категорическое время условной модальности
Hangi	Какой
Harf	Буква
Hece	Слог
Hikaye Bileşik Zamanlar	Повествовательные сложные времена
-imek Fiili	Недостаточный глагол -imek
İnce Ünlü Harfler (E, İ, Ö, Ü)	Гласные заднего ряда (E, İ, Ö, Ü)
İsim Cümlesi	Именное предложение
İsim Tamlaması	Именное словосочетание
İsim-Fiil	Отглагольные существительные
İstek Kipi	Желательное наклонение

İstisna	Исключение
İşaret Sıfatı	Указательные прилагательные
İyelik Ekleri	Окончания принадлежности
Kaç	Сколько
Kalın Ünlü Harfler (A, I, O, U)	Гласные переднего ряда (A, I, O, U)
Karşıt/Zıt Anlamlı Kelimeler	Антонимы
Kaynaştırma Harfleri	Соединительные гласные
Kelime / Sözcük	Слово
Kesir Sayı Sıfatları	Дробные числительные
Kim	Кто
Kip	Наклонение
Kişi Zamirleri	Личные местоимения
Kök	Корень
Kural	Правило
Metin	Текст
Nasıl	Как
Ne	Что
Ne Zaman	Когда
Neden	Почему
Nereden	Откуда
Nesne	Объект
Nicelik	Количество
Niçin	Почему
Nitelik	Качество
Niye	Зачем
Olumlu	Положительный
Olumsuz	Отрицательный
Öğrenilen Geçmiş Zaman (-miş)	Прошедшее время на -miş
Öğrenilen Geçmiş Z. Hikayesi (-mişti)	Преждепрошедшее время на -mişti
Öğrenilen Geçmiş Z. Rivayeti (-mişmiş)	Прошедшее субъективное время (-mişmiş)
Öğrenilen Geçmiş Z.Şartı (-mişse)	Прошедшее субъективное время субъективной модальности (-mişse)
Örnek	Пример

Özellik	Особенность
Özne	Подлежащее
Paragraf	Параграф
Pekiştirme Sıfatları	Усиление значения
Rakam	Цифра
Rivayet Bileşik Zamanları	Времена субъективной модальности
Sebep-Sonuç	Причина – Результат
Sert Ünsüzler	Твердые согласные
Sıfat / Önad	Прилагательное
Sıfat-Fiil / Ortaç	Причастие
Sıra Sayı Sıfatı	Порядковое числительное
Soru	Вопрос
Soru Ekleri	Вопросительные окончания
Soyut Adlar	Абстрактные существительные
Sözcük	Слово
Şart Bileşik Zamanları	Времена условной модальности
Şekil	Форма
Şimdiki Zaman	Настоящее время
Şimdiki Z. Hikayesi	Определенный изафет
Şimdiki Z. Rivayeti	Настоящее субъективное время
Şimdiki Z. Şartı	Настоящее продолженное время условной модальности
Takısız İsim Tamlaması	Безаффиксный изафет
Tarz	Стиль
Tekil	Единственное время
Tezlik Fiili	Форма быстроты
Topluluk Sayıları	Числительные, передающие количество близнецов
Tümleç	Дополнение
Tür	Вид
Türetmek	Образовывать
Uyum	Гармония
Uzaklaşma Durumu	Исходный падеж
Üleştirme Sayı Sıfatları	Собирательные числительные
Ünlem	Восклицание
Ünlü Uyumu	Гармония гласных

Ünlü / Sesli Harfler	Гласная
Ünsüz Uyumu	Согласование согласных
Ünsüz / Sessiz Harf	Согласная
Yanıt	Ответ
Yardımcı Fiiller	Вспомогательные глаголы
Yardımcı Ünlü	Вспомогательная гласная
Yer, Yön Belirteci	Наречие места-направления
Yeterlilik Fiili (-abilmek)	Форма возможности (-abilmek)
Yönelme Durumu (-a/e)	Дательный падеж (-a/e)
Yumuşak Ünsüz	Мягкая согласная
Yuvarlak Ünlü (O, Ö, U, Ü)	Огубленная гласная (O, Ö, U, Ü)
Yüklem	Сказуемость
Zaman Eki	Окончание, означающее время
Zamir	Местоимение
Zarf (Belirteç)	Наречие
Zincirleme İsim Tamlaması	Изафетная цепь
Zorunluluk	Вынужденность

KAYNAKÇA

ЛИТЕРАТУРА

1. Adım Adım Türkçe. İstanbul, 2001.
2. Aksoy, Ömer Asım. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. Ankara, 1984.
3. «Anadolu» Türkçe Ders Kitabı. Dilset, İzmir, 2013.
4. Banguoğlu, Tahsin. Türkçenin Grameri. Ankara, 2004.
5. Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz. Ankara, 2006.
6. Can, Kaya. Yabancılar İçin Türkçe Dersleri. Ankara, 1983.
7. Çotuksöken, Yusuf. Uygulamalı Türk Dili. İstanbul, 2006.
8. Ergin, Muharrem. Üniversiteler İçin Türk Dili. İstanbul, 2001.
9. Ergin, Muharrem. Türk Dil Bilgisi. İstanbul, 1972.
10. Gencan, Tahir Nejat. Dilbilgisi Lise I-II-III. İstanbul, 1992.
11. Gökkusağı Türkçe. Dibilgisi 1, 2. İstanbul, 2007.
12. Hengirmen, Mehmet. Türkçe Öğreniyoruz. Ankara, 1988.
13. Hepçilingirler, Feyza. Öğretenlere ve Öğrenenlere Türkçe Dilbilgisi. İstanbul, 2005.
14. Karaman Nihal Nomer. Türkçe konuşalım. İstanbul, 2000.
15. Koç, Nurettin. Yeni Dilbilgisi. İstanbul, 2000.
16. Korkmaz, Zeynep. Türkiye Türkçesi Grameri. Ankara, 2003.
17. Kurdakul, Şükran. Çağdaş Türk Edebiyatı IV. Ankara, 1992.
18. Özdemir, Emin. Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı. İstanbul, 1996.
19. Özışık, Alev; Seylan, Ali; Cihan, Selim. Türkçe Öğreniyorum-Yüksek Türkçe I-II. İstanbul, 1998.
20. Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.
21. Yabancılar İçin Türkçe Metinler Okuyorum-Öğreniyorum. Fidan Türkmen. Bornova: Ege Üniversitesi, 2009.
22. Yazım Kılavuzu. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara, 2008.
23. Yıldırım A. Bir yudum Hikaye, Timaş Yayınları. İstanbul, 2010.
24. Yeni Hitit. Ankara, 2011.
25. Айдын А. Книга для чтения на турецком языке. Москва, Восток – Запад, 2006. 163 с.
26. Кузнецов П.И. Учебник турецкого языка: начальный курс / П.И. Кузнецов. М.: Издат. дом «Муравей-Гайд», 1999. 367 с.
27. Кузнецов П.И. Учебник турецкого языка. Завершающий курс / П.И. Кузнецов. М.: Издат. дом «Муравей-Гайд», 2000. 372 с.

28. Bölükbaş F., Özenç F., Yılmaz M. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. İstanbul, Pelikan Yayınevi, 2009.

29. *Щека Ю.В.* Интенсивный курс турецкого языка = Yoğun türkçe kursu: учеб. для студентов вузов, специализирующихся по направлению и спец. «Филология» / Ю.В. Щека. Изд. 3-е, испр. и доп. М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. 733 с.

30. *Щека Ю.В.* Турецкая разговорная речь: учеб. пособие для студентов ст. курсов / Ю.В. Щека; МГУ им. М.В. Ломоносова, Ин-т стран Азии и Африки. М.: Изд-во МГУ, 1989. 155 с.

31. Эйюп Гениш. Грамматика турецкого языка. М., 2007.

Источники

1. Türkiye İstatistik kurumu. URL.: www.tuik.gov.tr
2. Dilset yayinlare. URL.: www.dilset.com
3. URL.: www.tdk.org

Термины

Аффикс – общее название префиксов, суффиксов и окончаний

İsim = ad – существительное

Fiil = eylem – глагол

Hal = durum – падеж

İÇERİK

СОДЕРЖАНИЕ

Giriş	
Введение	3
Türkçenin özellikleri	
Особенности турецкого языка	4
Türkçenin ses özellikleri	
Фонетические особенности турецкого языка.....	4
Ünite I. Merhaba!	
Здравствуйте!	7
Türk alfabesi	
Турецкий алфавит	7
Tanışma – selamlaşma – dilekler	
Знакомство – приветствие – пожелания	8
Bu / şu / o bunlar/şunlar/onlar kim / ne	
Этот / тот эти / те кто / что	10
Burası neresi?	
Что это? (для обозначения местности)	11
Çoğul eki	
Окончание множественного числа.....	11
'-mi soru eki	
Вопросительная частица «ли».....	12
Ünite II. Nerede ne var?	
Что? Где?	13
Bulunma durumu / kalma durumu	
Местно-временной падеж	13
Var, yok	
Есть / нет.....	15
Sayılar	
Числа	15
Kaç?	
Сколько?.....	16

Saatler	
Часы.....	17
Kaçta?	
Во сколько?.....	18
Türkiye'nin coğrafyası ve ekonomisi	
География и экономика турции	18
Ülkeler	
Страны	19
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	19
Ünite III. Ne yapıyorsunuz?	
Что делаете?	21
Şimdiki zaman	
Настоящее время.....	21
Yönelme durumu/ yaklaşma hali: -(y)a	
Дательный / направительный падеж: -(y)a	25
Uzaklaşma durumu/ çıkma hali	
Исходный падеж: -dan	27
Zeynep'in bir günü	
Один день Зейнап.....	29
Ad tümcelemi	
Именные предложения	31
Biber dolması	
Фаршированный перец.....	33
Emir kipi	
Повелительное наклонение.....	34
İstek kipi	
Повелительно-желательное наклонение.....	35
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	37
Ünite IV. Benim dünyam	
Мой мир	39
Okulum ve arkadaşlarım	
Моя школа и мои друзья.....	39

İyelik ekleri Окончания принадлежности.....	40
Ad tamlamaları Именные словосочетания / изафет.....	43
İstanbul'da bir hafta sonu Выходные в Истанбуле.....	45
Niçin / niye / neden? – Çünkü Почему? – Потому что.....	46
Vücudumuz Наше тело.....	48
Kültür köşesi Уголок культуры.....	49
Ünite V. Ailem	
Моя семья	51
Bazı akrabalık adları Некоторые названия, обозначающие родственные связи.....	52
Sıfatlar Прилагательные.....	53
Sıra sayı sıfatları Порядковые числительные.....	55
Üleştirme sayı sıfatları Разделительные числительные.....	55
Karşılaştırma: -dan daha, en Сравнение: более..., самый.....	56
Mevsimler – aylar – günler Времена года – месяцы – дни.....	57
Kültür köşesi Уголок культуры.....	59
Ünite VI. Çevremiz	
Окружающий нас мир	61
Ege'nin dünyası Мир Эге.....	61

Ad yarım eki: -lık	
Словообразовательный аффикс: -lık	62
Karalıçarşı	
Крытый рынок.....	63
“İle” bağlaçı	
Союз «с»	64
Belirtme durumu / yükleme durumu	
Винительный падеж	65
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	66
Ünite VII. Kim ne yaptı?	
Кто что сделал?	68
Mimar Sinan	
Архитектор Синан	68
Belirli (görülen) geçmiş zaman	
Прошедшее категорическое время	68
Ad tümcelerinde belirli geçmiş zaman	
Прошедшее категоричное время в именных предложениях.....	73
Pekiştirme sıfatları	
Усилительная форма прилагательных.....	75
Küçültme ekleri: -cık, -ca, -cağız	
Уменьшительно-ласкательные аффиксы: -cık, -ca, -cağız	76
-ki ilgeçi	
Форма на -ki.....	78
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	79
Ünite VIII. Neler olacak?	
Что ожидается в будущем?	83
2050'De neler olacak?	
Что случится в 2050 году?.....	83
Gelecek zaman	
Будущее категорическое время.....	85

Ad tümcelerinde gelecek zaman	
Будущее время в именных предложениях	88
Evlilik heyecanı	
Свадебные хлопоты	91
Karşılaştırma: gibi, kadar	
Сравнение: такой как, столько	92
Vana göre, bence	
По-моему	94
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	95
Ünite IX. Bir varmış bir yokmuş	
Было или не было	98
Belirsiz geçmiş zaman	
Прошедшее время на -miş	98
Ad tümcelerinde belirsiz geçmiş zaman	
Прошедшее неопределенное время в именных предложениях	101
Nasreddin Hoca'dan fıkralar	
Анекдоты от Ходжи Насретдина	102
Doğrudan anlatım	
Прямая речь: 'diye'	104
Bağlaçlar	
Союзы	105
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	107
Ünite X. Her zaman	
Всегда.....	111
Bulutlar	
Облака	111
Geniş zaman	
Настоящее-будущее время	112
Çünkü, için, bunun için, bu sebeple	
Потому что, для того чтобы, по причине.....	115

İş görüşmesi	
Собеседование при приеме на работу.....	116
Yeterlilik eylemi	
Форма возможности	118
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	121
Ünite XI . Neden önce neden sonra	
Что до, что после	123
Türk Kahvesi	
Турецкий кофе	123
Ulaçlar / zarf fiiller, bağ fiiller, gerundiumlar	
Деепричастия	124
Kız kulesi	
Девичья башня	130
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	133
Ünite XII. Hayatın anlamı	
Смысл жизни	137
Renklerin dili	
Язык цветов	137
Ortaçlar / sıfat fiiller / partisipler	
Причастия	138
Tatlı dil	
Вежливость при разговоре	143
Kültür köşesi	
Уголок культуры.....	147
Nezaket ifadeleri	
Выражения любезности	151
Türkçe dilbilgisi terimleri (Türkçe-Rusça)	
Турецко-русский словарь грамматических терминов	155
Каунакча	
Литература	160

Учебное издание

Кэрулы Мостафа Муратович

НАЧАЛЬНЫЙ КУРС ГРАММАТИКИ ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА

Учебное пособие

Корректор

Е.А. Волошина

Компьютерная верстка

А.И. Галиуллиной

Дизайн обложки

М.А. Ахметова

Подписано в печать 27.04.2016.

Бумага офсетная. Печать ризографическая.

Формат 60x84 1/16. Гарнитура «Times New Roman». Усл. печ. л. 9,77.

Уч.-изд. л. 5,51. Тираж 100 экз. Заказ 25/12.

Отпечатано в типографии

Издательства Казанского университета

420008, г. Казань, ул. Профессора Нужина, 1/37

тел. (843) 233-73-59, 233-73-28